

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Seksen dördüncü Birleşim

13 . VI . 1952 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	190	2. — Bataklıkların kurutulması ve bundan elde edilecek topraklar hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri, Tarım, Maliye ve Bayındırlık komisyonları raporları (1/305)	194:199
2. — Havale edilen kâğıtlar	190:191	3. — Rize İline tâbi Güneyce İlçe merkezinin nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Bütçe komisyonları raporları (1/359)	200:210
3. — Yoklama	191,200	4. — Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münâzebetlerin tanzimi hakkında kanun tasarısı ve Çalışma Komisyonu raporu	210:216
4. — Başbakanlık Divanının Kamutaya sunuşları	191	5. — Hilâfetin ilgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve İçişleri, Dışişleri ve Adalet komisyonları raporları (1/231)	216:217
1. — İstanbul Milletvekili Nihad Reşad Belger'in, sıhhi ucuz evler inşasına dair olan kanun teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi (4/262, 2/149)	191:192	6. — Sunuklar ve telgraflar	218
5. — Seçimler	199		
1. — Danıştayda açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı ile iki üyelik için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/326)	199:200		
6. — Görüşülen işler	192		
1. — Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanuna bazı hükümler eklenmesi ve 4665 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvele bazı kadrolar ilâvesi hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Bütçe komisyonları raporları (1/394)	192:194		

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Çokluk olmadığı ve bir saat sonra da olamayacağı anlaşıldığından 13 Haziran 1952 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili
Manisa Milletvekili
M. Tümay

Kâtip
Çanakkale Milletvekili
Ömer Mart

Kâtip
Kayseri Milletvekili
İbrahim Kirazoğlu

Gensörüler ve sorular

Gensoru

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın; Mardin'in Kordis Köyü Muhtarı Mehmet Elik hakkındaki Damıtay ilâminin yerine getirilmemesi dolayısıyla İçişleri Bakanlığından gensoru açılmasına dair önergesi işbu Bakanlığa gönderilmiştir. (6/730)

Sözlü sorular

Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in, Zonguldak Maden imalât sahası dâhilinde yapılan binaların tapuya tescil muamelelerine ve bundan mütevellit karışıklığın izalesi hususunda ne düşünöldüğüne dair sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/726)

Malatya Milletvekili Nuri Ocakcıoğlu'nun, Malatya ve civarındaki meyva ağaçlarına ve mezruata zarar veren hasaratın itlâfına ne şekilde önem verildiğine, Malatya'da bir dut fidanlığı kurulmasına, pamuk ekimine elverişli toprakların tesbitine ve akar su civarı olan yerlerin ağaçlandırılmasına dair sözlü soru önergesi, Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/728)

Yazılı sorular

Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin, Diyarbakır'da bir çimento fabrikası kurulmasına, Silvan'da mevcut maden komürünün işletilmesine, Raman petrol merkezinin Devlet

yolu şebekesine bağlanmasına, Silvan, Hazro, Ambar ve civarındaki petrol araştırmalarına, Diçlenin kollarına Maden ve Gulaman'dan çıkarılan maden cürüflarına ve Kulp İlçesindeki demir madenine dair yazılı soru önergesi, İşletmeler Bakanlığına gönderilmiştir. (6/725)

Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin, Diçle ve Batman nehirlerinin amenajman işine bugüne kadar başlanmamasının sebebine, Diyarbakır Ovasında artezyen araştırmalarına, Doğu Bölgesi İnşaat Müdürlüğü'nün lağvedileceğı hakkındaki haberin sıhhat derecesine, köy okulları inşaatının bölge inşaat müdürlüklerinin kontrol ve nezaretine verilmesine, Kulp - Lice arasındaki Sarım Köprüsü'nün bir an evvel ihalesinin yapılmasına, Kulp - Muş arasında bir geçit sağlanmasına ve bu il dahilindeki köprü ve yolların yaptırılmasına dair yazılı soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir. (6/727)

Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger'in, ataşemiliter ve yardımcılarının tesbit ve tâyininde gözetilen şart ve esaslara, 1952 yılında yapılan tâyinlerde bu noktalara riayet edilip edilmediğine, edilmemişse sebebine, tâyin edilenlerden vazifelerine iltihak etmemiş kimseler olup olmadığına ve bunları vazifelerine iltihaktan alıkoyan sebeplere dair yazılı soru önergesi, Millî Savunma Bakanlığına gönderilmiştir. (6/729)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — Diyarbakır Milletvekili Mustafa Remzi Bucak'ın, Umumi Müfettişlik Teşkiline dair Ka-

nun ile ek ve tadillerinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/337) (Gündeme)

2. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 93 ncu maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/201) (Gündeme)

3. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/271) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,5

BAŞKAN — Başkanvekili Muhlis Tümay

KATIPLER : İbrahim Kirazoğlu (Kayseri), Ömer Mart (Çanakkale)

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Kâfi çokluk hâsıl olmuştur, oturumu açıyorum.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — *Istanbul Milletvekili Nihad Reşad Belger'in, sıhhi ucuz evler inşasına dair olan kanun teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi (4/262, 2/149)*

BAŞKAN — Önergeyi okutuyoruz efendim.

Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığına
Büyük Millet Meclisine takdim etmiş olduğum 25 Ocak 1951 tarihli sıhhi ucuz ev kanunu tasarisına köy ve çiftçi evlerine ait ve diğer bâzi mühim eklerin yapılmasına lüzum gördüğümden işbu tasarinın tarafıma iadesini saygılarımla rica ederim.

Istanbul Milletvekili
Dr. Nihad Reşad Belger

BAŞKAN — Geri verilmiştir efendim.
Gündem üzerinde bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemde yazılı seçimlerin ve kanun görüşmelerinin sözlü sorudan önce yapılmasını arz ve teklif ederim.

Tokad Milltvekili
Sıtkı Atanç

AZİZ URAS (Mardin) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Takrir üzerinde mi söz istiyorsunuz?..

AZİZ URAS (Mardin) — Evet.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

AZİZ URAS (Mardin) — Arkadaşlar, bu takriri imza eden arkadaşımızın neder ve hangi zaruret sebebiyle Meclis.mürakabesi müessesini geri bırakmak istediğini bir türlü anlayamadım. Bu, aşağı yukarı bir icat halini almış bulunmaktadır. Sebep ve zaruret olsa, müstacelen görüşülmesi lâzım olan hayati bir mesele olsa, ivedilikle görüşülmesi icabeden bir mesele olsa elbette biz de inkıyat ederiz.

Binaenaleyh, takririn kabul edilmemesini rica ederim.

SITKI ATANÇ (Tokad) — Söz istiyorum.
Takririn lehinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

SITKI ATANÇ (Tokad) — Efendim, gündemde Danıştay seçimleri vardır. Bu seçimler mevaddı mühimme ve müstaceledendir. Bu itibarla sözlü sorulardan önce bu seçimlerin yapılmasını, ondan sonra da kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesini teklif etmiştim.

Arkadaşımız Aziz Uras Bey sözlü soruların takaddümen görüşülmesini istiyorlar. Halbuki,

sözlü sorular bunlar kadar haizi ehemmiyet değildir. Takdir Yüksek Meclisidir.

BAŞKAN — Yana ve karşıya iki milletvekiline söz verilmiştir.

Şimdi gündemin III ncu bölümündeki Dışişleri Bakanlığına ait tasarı ile bataklıkların kuru-

tulması hakkındaki tasarı için evvelce Yüksek Meclis ivedilik ve öncelik kararı vermişti, binnaenaleyh bu önerge bundan sonraki maddelere ve sözlü sorulara şâmil olacaktır.

Önergeyi oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanuna bazı hükümler eklenmesi ve 4665 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvale bazı kadrolar ilâvesi hakkında kanun tasarı ve Dışişleri ve Bütçe komisyonları raporları (1/394)*

BAŞKAN — Bu kanunun öncelikle görüşülmesine geçilerek tümü üzerinde müzakereler cereyan etmiş ve maddelere geçilmesine karar verilmişti. Şimdi Dışişleri Bakanı tarafından verilmiş olan bir önergede bu tasarinın ivedilikle görüşülmesi teklif edilmektedir. Bu teklifi oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarinın ivedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir. Maddelere geçiyoruz.

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 4665 sayılı Kanunla değiştirilen Dışişleri Bakanlığı kısmına bazı kadrolar eklenmesi ve Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanuna bazı hükümler ilâvesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 4665 sayılı Kanunla değiştirilen Dışişleri Bakanlığı kısmına bağlı cetvelde gösterilen kadrolar eklenmiştir.

BAŞKAN — Söz isteyen yoktur. Maddeyi cetveliyle birlikte oyunuzla arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2 — Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 14. I. 1938 tarihli ve 3312 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

EK MADDE 1. — Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtı nezdindeki Türkiye Daimî Delegeliği vazifesini, Atlântik Andlaşması Konseyinin merkeziyle Dışişleri Bakanlığının göstereceği başka merkezlerde yapar,

Daimî delege büyükelçilere tanınan her çeşit haklardan faydalanır.

Türkiye Hükümetinin Atlantik Andlaşması Teşkilâtının muhtelif unsurları nezdindeki bütün temsilcileri daimî delegeye bağlıdır.

BAŞKAN — Birinci ek madde üzerine bir tadil teklifi vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplere istinaden ek madde 1. fıkrâ ikideki «daimî delege büyükelçilere tanınan her çeşit haklardan faydalanır» hükmünü «büyükelçi daimî delege, büyükelçiye bahşedilen malî ve idari haklardan faydalanır» şeklinde değiştirilmesini teklif ederim.

Giresun

A. H. Pamukoğlu

ARIF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun)

— Muhterem arkadaşlar, geçen defa kanun tasarı üzerinde mâruzatta bulunurken meseleyi esas ve Devletler Hukuku bakımından izah ettik.

Şimdi buradaki büyükelçinin bilecümle huktan faydalanacağı hakkındaki kaydın, «idari ve malî» kelimeleri ile sınırlandırılmasını teklif ediyorum. Sebep şudur :

Barem Kanununun altıncı maddesi iki kısma, meslekten olanları ve meslekten olmayanları göz önünde tutmuştur. Meslekten olanlar için iki üst derece terfi esası derpiş edilmiş olmakla beraber ara yerdaki fark ancak tazminat olarak alınabilir. Birinci kısma gelince, böyle bir kayıt yoktur. Hangi derecede kendisine memuriyet verilmiş ise otomatikman o derecenin karşılığı olan parayı alır.

Bu meselede arkadaşlar bir hülle mevzuubahstir. Bir daimî delege olarak öne sürülen arkadaşımız teşehhüt miktarı Devlet Bakanlığına nakledilmiş, orada da teşehhüt miktarı kaldıktan sonra 6 ncı maddenin hükmünü hiçe saymakla doğrudan doğruya birinci derece maa-

şı kendisine bahşedilmiştir. Onun için bu «Daimî delege, büyükelçilere bahşedilen bileümle haklardan müstefit olur» hükmü kesden vazeldilmiştir. Keyfiyet altıncı maddeye aykırıdır.

Aynı meseleyi geçen müzakerede müdafaa eden arkadaşımız Hâdi Hüsman da şu kürsüden sarahatle söylediler ki, eğer meslekten gelmiş ise ara yerdeki farkı tazminat olarak alırlar. Ama aceba niçin şimdi ara yerdeki farkı tazminat olarak veriyoruz da, Haziran maaşını müktesep hak olarak birinci derece üzerinden gönderiyoruz? Bu itibarla, evvelce de arzettiğim gibi, bu bir hüllüye istinat eder ve Barem Kanununun 6 ncı maddesinin ruhuna da aykırıdır.

Takdim ettiğim önerenin kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsü Hâdi Hüsman.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, arkadaşımızın bahsettiği mevzu bu madde ile ilgili değildir. Madde daimî delegenin - ki, bu kadroya göre büyükelçi olması lâzımdır - büyükelçilere tanınan haklardan aynen istifade etmesini kabul etmektedir. Bu hakların, Barem Kanunu ile tanınan haklarla hiçbir ilgisi yoktur. Büyükelçilere, tanınmış olan bâzı diplomatik ve idari haklar vardır. Meselâ, otomobil kullanabilirler, ikametgâhları Devletçe temin edilir. Yoksa Barem Kanunu muvacehesinde iki üst dereceyi ücret olarak alabilir veya alamaz gibi mülâhazaların burası yeri değildir.

Bu hususa ait mevzularla maddenin hiçbir ilgisi yoktur. Büyükelçi olması itibariyle büyükelçilere tanınan bâzı diplomatik idari hak ve salâhiyetlerden bu delegemiz de aynen istifade edecektir. Madde sadece bu maksadı istihdaf etmektedir.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor efendim reye arz etmek üzere önergeyi tekrar okuyorum.

(Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Tadil teklifini dikkate alanlar lütfen işaret buyursunlar... Dikkate almayanlar... Dikkate alınmamıştır.

İkinci maddeyi ek birinci madde ile birlikte

reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

EK MADDE 2. — Kuzey Atlântik Andlaşması Konseyi nezdindeki Türkiye Daimî Delegeliği kadrolarına 14. I. 1938 tarihli ve 3312 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi hükümlerine bağlı kalmaksızın ihtisas sınıfından memur tâyinine Dışişleri Bakanlığı yetkilidir.

Bu suretle tâyin olunacak ihtisas ve idare memurlarına 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanun esasları dairesinde aylık ve Dışişleri meslek memurları gibi yolluk verilir.

Yüksek Başkanlığa

Ek ikinci maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim :

«Bu suretle tâyin olunacak ihtisas ve idare memurlarına 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun esasları dairesinde aylık ve dışişleri meslek memurları gibi yolluk verilir.»

İstanbul

Hâdi Hüsman

BAŞKAN — Hâdi Bey izah edecek misiniz? Buyurun.

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, dış mameleketlere daimî vazife ile gönderilen memurlara, aylıklarının ve yolluklarının ne suretle verileceği hakkında hususi bir kanun vardır. Bu kanundan metindeki kayda göre Dışişleri Bakanlığı meslek memurları istifade edebilmektedir. Daimî delegelik teşkilâtına tâyin edilecek ihtisas memurları, daimî vazife ile gönderilecekleri için bunların da Dışişleri Bakanlığı meslek memurları gibi harcırahlarını ve aylıklarını almaları icabettir. Esasen Hükümet teklifinde bu kayıt mevcut idi. Meslek memurları gibi ihtisas memurlarının aylıklarının aynı suretle ödenmesi tabii olduğundan bu kayıt müzakere sırasında Bütçe Komisyonunda çıkarılmıştı. Ancak Savıştayla vâkı son temas neticesinde böyle bir kaydın tasarıda yer alması zaruri olduğu ifade edildiğinden bu mahiyette bu kaydın ilâvesini arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Hâdi Bey, şahsan mı teklif ediyorsunuz?

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Komisyon da iştirak ediyor.

BAŞKAN — Hâdi Hüsman arkadaşımız ek ikinci maddeye, okunan ilâvenin yapılmasını tek-

lif, etmektedir, komisyon da iştirak ediyor. Bunun ek ikinci maddeye ilâvesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi maddeyi bu ilâvesiyle birlikte reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Dışişleri ve Maliye Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarımın kanunluğu kabul edilmiştir.

Gündeme devam ediyoruz.

2. — *Batalıkların kurutulması ve bundan elde edilecek topraklar hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri, Tarım, Maliye ve Bayındırlık komisyonları raporları (1/305) [1]*

BAŞKAN — Komisyona verilmiş bulunan ikinci madde ile geçici madde komisyondan gelmiştir. Raporları da tabii ve tevzi edilmiştir, ikinci maddeyi okuyoruz :

Batalıkların kurutulması ve bundan elde edilecek topraklar hakkındaki 5516 sayılı Kanunun bazı maddelerini değiştiren Kanun

MADDE 2. — Kurutma isteğini havi dilekçe valiliğe verilir. Kurutulacak yer birkaç ilin sınırları içinde ise müracaat büyük parçanın bulunduğu mahal valiliğine yapılır. Yetki ihtilâfi halinde isteğin hangi valilikçe inceleneceğini Bayındırlık Bakanlığı tâyin eder.

Dilekçenin valiliğe verilmesi üzerine 3. maddede yazılı komisyona iş tetkik edilerek, kurutmanın Sıtma Savaşı Kanununun 8. maddesinde yazılı küçük sây mükellefiyeti ile yapılamıyacağına karar verildiği takdirde, keyfiyet valilikçe, Başbakanlığa bildirilerek kurutmanın Devlet

eliyle yapılıp yapılmıyacağı hakkında mütalâaları istenir.

Başbakanlık, ilgili bakanlıklar ve dairelerin mütalâalarını almak suretiyle en geç iki ay zarfında kararını bildirir.

a) Kurutmanın Devlet eliyle yapılacağı anlaşılırsa müteşebbise tebliğ olunur. Ancak bu takdirde kurutmayı yapacak bakanlığın 3 sene içinde fiilen işe başlaması lâzımdır. Bu süre içerisinde işe başlamadığı takdirde Devlet bu haktan vazgeçmiş sayılır;

b) Kurutmanın Devlet eliyle yapılmıyacağı anlaşıldığı veyahut (a) bendinin son fıkrasındaki süre içerisinde işe başlamadığı takdirde keyfiyet 2 ay içinde ve 5 defadan az olmamak üzere gazete ile ve mahallî âdetlere göre ilân edilerek ilgili köylere ve o muntakadaki teessüs etmiş su birlikleri veya su ortaklıklarına duyurulur. Bu süre içinde o muntakadaki bir veya birkaç köy tüzel kişiliği veya su birlik veya ortaklıkları kurutmaya istekli olduklarını ve işi nasıl finanse edeceklerini bildirirlerse, rüçhan hakkı onlara tanınarak kurutulması istenilen yerin münasebeti bakımından kurutmanın hangi köy veya köylere veyahut su birlik veya ortaklıklarına verilmesi lâzımgeldiğini 3. maddedeki komisyon kararlaştırır ve ilgililere tebliğ eder.

İlgili köy veya su birlik veya ortaklıkları tâyin edilen süre içinde cevap vermedikleri veyahut kurutmayı yapamayacaklarını bildirdikleri takdirde keyfiyet o tarihe kadar komisyona dilekçe ile müracaat etmiş bulunan müteşebbislere bildirilir. Müteşebbisler arasında yapılacak pazarlığın gün ve saati ve 250 liradan aşağı olmamak üzere komisyona takdir olunan muvakkat teminatın malsandığına yatırılması tebliğ kâğıdına dereolunur.

Müteşebbisler arasında yapılacak pazarlıkta kurutmadan meydana çıkacak araziden Hükûmete en fazla arazi terketmeyi kabul eden müteşebbise terihan verilir.

Kurutma hakkı müteşebbise verilmişse ön projenin hazırlanması için valilikçe gerekli tebligat yapılır ve ön projenin bir aydan aşağı olmayacak münasip bir süre içinde hazırlanarak valiliğe verileceği de bu tebligatta açıklanır. Proje incelenmek üzere valilikçe Bayındırlık Bakanlığına gönderilir. Bakanlık bu proje hakkındaki mütalâasını en çok 2 ay içinde valiliğe bildirir.

[1] 196 ya ek basmayazı tutanağın sonundadır.

Kurutma hakkının köy tüzel kişilikleri veya su birlik veya ortaklıklarına verilmesi halinde ön proje valiliğin işarı üzerine Bayındırlık Bakanlığınca en geç bir sene zarfında yaptırılarak valiliğe gönderilir.

Tasdikli projenin müteşebbise veya diğer alâkahlara tevdiinden itibaren en çok bir sene zarfında fiilen işe başlanmadığı takdirde kurutma müsaadesi geri alınarak müteşebbisin teminatı irat kaydolunur ve hazırlamış olduğu projeler üzerindeki hakları sâkit olur.

BAYINDIRLIK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HİMMET ÖLÇMEN (Konya) — Muhterem arkadaşlar, ikinci maddenin yazılışında 4 sene sehven 3 sene olarak geçmiş bulunuyor. Tarım Komisyonunun geçen defa yaptığı tashih gereğince maddedeki 3 sene kaydı 4 olarak düzeltilecektir.

BAŞKAN — Buyurun Hidayet Aydın...
HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar, devlet veya köy eliyle kurutulmayan bataklıkların kurutulması için müracaat eden mütaaddit müteşebbislerin hangisinin tercih edileceği hususu ikinci maddenin 6 Haziran celsesinde mevzubahis edilmiş idi. Buna dair Süleyman Kuranel arkadaşımız tarafından yapıpıp da komisyonca takabbül edilmek suretiyle Komisyon teklifi mahiyetini alan teklifte, kuruttuğu bataklıktan yani o bataklık arazisinin aynından en çok hisseyi Devlete kim vermeyi kabul ederse ona verilmesi derpiş edilmişti.

Bendeniz bunun mahzurlarını Heyeti celilerine izah ederek müteşebbise arazinin mülkiyetinin verilmesinin mahzurlarını ve memlekette toprağa muhtaç olan vatandaşların bir an evvel toprağa kavuşturulması hakkındaki büyük gayemize erişmek için kuruttuğu araziye en az bedelle Hükümete veya Hükümetin gösterdiği, toprağa muhtaç olan vatandaşlara terketmeyi kabul eden müteşebbise verilmesini teklif etmiştim. Heyeti celilenizin ekseriyeti teklifimi nazarı dikkate alma kararını verdi ve bu şekilde teklifim komisyona gitti.

Komisyon, eski noktai nazarında ısrar etmekte ve kuruttuğu arazinin en çok payını Hükümete veren teklif sahibi müteşebbise verilmesinde ısrar etmektedir.

Bu ısrar yanlıştır ve bizim, memleketin erişirmek istediği gayeye bizi ulaştırmamaktadır.

Onun için Komisyon teklifinin reddi ile teklifimin kabulünü rica ediyorum.

Arkadaşlar, bir müteşebbise, bir köy önünde bir bataklık kurutuyor. Komisyonun teklifi vehile, kurutulan arazinin en çok payını Hükümete veren tercih edilirse, meselâ arazinin % 25 ini Hükümete terketmeyi kabul eden ve binaenaleyh 750 dönümü kendi nefesine alıkoyup 250 dönümü Hükümete terketmeyi kabul eden müteşebbise kurutma işi verilecektir.

Arkadaşlar, bu müteşebbisin elindeki 750 dönüm tarla, mülkü mutlakıdır. Mülkü mutlakı olunca ne yapar? Satmamakta muhtardır, satmaz. Satmayınca yanındaki köylü topraksızlıktan ölür. Bu müteşebbise araziye, işletecek olan çeltikçidir, şeker pancarı müstahsıldır, arazisini satmaz. O halde bir taraftan toprak ıslahı mevzuubahis iken, bizim ülkümüz de bu iken bir taraftan kurutma bahanesiyle köyün önündeki, köylünün muhtaç olduğu bu araziye müteşebbisin yedi mutlakında ipka etmek zararlıdır.

Arkadaşlar, bu adam, bu müteşebbise araziye satmaz, satmıyabilir. Köylülerle daima münazaa ve mukatele haline girer. Biliyorsunuz ki memleketimizde bu şekilde arazi ihtilâflarından ve hudut tecavüzlerinden bir sürü cinayetler doğmaktadır. Binaenaleyh köylüye bir hançer saplar gibi önünde kurutulan araziye müteşebbisin mülkiyetine vermek hatalıdır. Bu itibarla komisyon kararı yanlıştır.

Tasavvur ediniz ki kurutulan araziye bu adam satmak istedi; mülkü mutlakı olduğuna göre o köye satmaz da beş köy ötede bir mura-bahacıya, bir müteşebbise, paralıya satar. Çünkü o köylünün o arazinin dönümüne vereceği para meselâ 50 liradır. Fakat çeltikçilik yapan bir adam bu arazinin dönümüne 300 lira verebilir. O halde komisyonun teklifi gayelerimizden bizi uzaklaştırır, arazi siyasetimizi baltalar.

Arkadaşlar, bugünkü Ticaret Kanunumuzun 18 nci maddesi gayrimenkul alıp satmayı muamêlâtı ticariye olarak kabul etmiştir. Bugün mer'î olan hüküm budur. Fakat yeni bir Ticaret kanunu tasarısı hazırlanmıştır. Bu tasarı ile bu hüküm kaldırılmıştır. «Kasdi ticaretle gayrimenkul alım satımı mevaddı ticariyeden değildir.» Bunun sebebini Profesör Hırş'ten sordum; (Bütün başka memleketlerde toprak spekülasyonu memnudur. Biz bu yolda böyle

bir çığır açmamak için o maddeyi yeni tasarıda kaldırmış bulunuyoruz.) dedi.

Dış memleketlerde toprak spekülasyonu bu şekilde memnudur. Bizde ise köylünün kapısının önünde toprak spekülasyonu yapan bir adama bu toprağı vermek demek, o köyde muhtaç olan köylüleri muhtaç olduğu toprağı kavuşturmamak demektir ve elbette ki gayelerimizden bizi uzaklaştırır.

Buna mukabil arkadaşlarımız da diyorlar ki (peki senin teklifin iyidir ama, bu teklifini kabul etmek lâzımgelirse bu sefer de tâlip çıkmaz.)

Arkadaşlarımızın sabırlarını suiistimal etmek için tâlip çıkar mı, çıkmaz mı, bu ciheti kısaca arzedeceğim.

Efendim, bir kere (müteşebbis) demek kaideten toprağı işletip ona daimî olarak alınteri döken kimse demek değildir, bir an evvel kârını alıp uzaklaşmak isteyen kimse demektir. O halde teklifim veçhile, kuruttuğı araziyi Hükümete veya Hükümetin gösterdiği toprağı olmayın vatandaşa terketmek bir hali tabiidir. Bu itibarla ben iki teklifin mezc edilerek, kuruttuğı araziye en ucuz şekilde vatandaşa terketmeyi kabul edenlere bu kurutma işi verilsin, ondan sonra da o şartlar dâhilinde kurutan bulunmazsa ancak o zaman komisyonun teklifi veçhile arazinin aynından Hükümete hisse verene verilsin diyorum. Binaenaleyh, iki teklif birbirine mütezat değildir. Teklifimin kabul edilmemesi, demin arzettiğim, çok âli millî menfaatlerin heder olmasına müncer olur. Teklifim birinci kademe olarak kabul edilmelidir. Eğer tâlip zühur etmezse komisyonun teklifi veçhile arazinin aynından Hükümete en çok hisse teklif edene verilmelidir. Arazinin aynından Hükümete hisse bırakmanın mahzurları pek çoktur arkadaşlar. Farzedelim ki, bin dönümün dörtte biri Hükümetin, dörtte üçü müteşebbisin olsun. Efendim, işte size bir izalei şüyu dâvası ki, dört sene, beş sene sürebilir. ve daha da müzmin bir hal alabilir.

Komisyon benim bu itirazıma karşı demiştir ki, (ihale iptidasında, şekli taksim hakkında bir anlaşma yapılsın). Arkadaşlar bu, meçhulün taksimidir. Meçhul taksim edilemez. Kurutulan arazinin bir kısmı çoraktır, bir kısmı kabili zeridir; bir kısmı değildir. Kabili zeri olan yerin bir kısmının dönümü 300 liradır, diğer bir

kısımının dönümü 150 liradır. Binaenaleyh her cüz'üne ait olan şüyuun kapalı gözle ayrılması birçok ihtilâtlara yol açar ve istihdaf ettiğimiz gayeden bizi uzaklaştırır. Binaenaleyh ben, komisyon raporunun reddelimesi hakkında bir teklifte bulunuyorum, aynı zamanda teklifim veçhile evveleimde kuruttuğı araziye en ucuz bedelle Hükümete veya Hükümetin toprağı muhtaç gördüğü vatandaşlara devretmeyi kabul edecek olan talibine verilmesini, böyle bir tâlip çıkmadığı takdirde ayından Hükümete hisse bırakmayı teklif edene verilmesini, iki ayrı teklif olarak arz ediyorum. Teklifim kademeli olduğu için ikiye bölünmesinde dolaylı af buyurulmamı rica ederim.

BASKAN — Server Somuncuoğlu buyurun.

SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz kanunun ikinci maddesinde yer almış olan iki prensip üzerinde mâruzatta bulunacağım.

Birincisi, Bakanlığın veya hükümetlerin hususi teşebbüs eli ile kurutulmasına karar verme noktasındaki salâhiyet meselesidir.

Devlet hüküm ve tasarrufunda olan, veya katma bütçeli dairelerin mülkiyetinde olan bataklık, bataklık mahiyetinde göl ve su birikintilerinin Devlet eli ile kurutulması veyahut köy tüzel kişilikleri, su birlikleri veya ortaklıklarının dışında hususi müteşebbise devir edilmesi noktasında karar alınacaktır. Bu nokta bendenize, hukuk bakımından çok mühimdir. Aslı bir âmme tasarrufu olan bu işte, prensipte Hükümet mutabık olduğu için muayyen bir kanun sevk etmeyi kabul etmiş ve bugün kanun huzurunuzda müzakere edilir duruma girmiştir.

Sayın arkadaşlarımız, Hükümet tasarısında Devlet eliyle mi kurutulsun yoksa hususi teşebbüse mi devredilsin noktası, Bayındırlık Bakanlığının takdirine bırakılmıştı. Sonra tasarı komisyonlarda görüşülürken, muhtelif bakanlıkların salâhiyetlerine taallük etmesi itibariyle, Hükümete Başbakan eliyle terkedilmesi muvafık görülmüş ve böylece bir hal yolu bulunmuştu. Fakat bendenize bu nokta bunu halleder kifayette değildir. Çünkü mevzu bahis olan nokta Hükümetin hangi ölçüler içinde, hangi kayıt ve şartlar altında Devlet eliyle bataklıkların kurutulmasını kabul ediyor, hangi kayıt ve şartlarla ve hangi ölçülerle bunu ferdi teşebbüslere bırakacak? Bu noktada Yüksek

Meclisin teşriî bir tasarruf hakkının balunduğu muhakkaktır ve bu salâhiyetini Hükümete veririrken kayıtsız ve şartsız hakkını teffiz edemez. Eğer teffiz edebilseydi bir kanun sevkının mânâsı esasen kalmazdı. Şimdi kanun sevkı düşünlükdükten ve teklif önümüze geldikten sonra Devlet eliyle bir âmme hizmeti yapmak maksadiyle kurutulması icabeden bataklıkların hangi şartlar altında Hükümetçe yapılacağı ve hangi şartlarla ferde müsaade edileceğini yüksek Meclisin tâyin ve tesbit etmesi lâzımdır. Bunun için iki yol vardır : Türkiye sathında yayılmış olan bataklıklar için bir plân yapılması ve hangilerinin Devlet eliyle kurutulacağı noktasını tesbit edip ele alması lâzımdır. Şimdiye kadar bu noktada böyle bir şey yapılmamıştır. İki seneye basan Demokrat Parti iktidarında böyle bir plân ele alınmamış bulunuyor. Bu kadar büyük ve teferruata kaçan bir işin iki sene içerisinde neticesini istemek biraz maddî zaruretleri zorlamak olur. Ama böyle bir zaruret karşısında, vâzın kanun olarak, yüksek Meclisin Hükümete birtakım nirengi noktaları, birtakım ölçüler vermesi zaruridir. Aksi halde Hükümetin alacağı her karar hikmeti Hükümet esasına dayanacak ve aleyhine itiraz edilemez bir şey olacaktır. Bendeniz; bu salâhiyet Hükümete verilirken kıstasların, ölçülerin, hangi nevi bataklıkların hangi nevi şartlara tâbi olarak hususî teşebbüse devredilmesi gerektiği esasının tesbit edilmesi lâzım olduğu kanaatindeyim.

İkinci nokta; Devlet tasarrufunda yani Devletin veya katma bütçeli idarelerin elinde bulunan bataklıkların kurutulması için hususî teşebbüs tarafından yapılan bir müracaat üzerine Devletin hakkı, tasarrufu kayıt altına almakta ve bu kayıt şimdi müzakere mevzuu olan 3 veya 4 sene gibi bir zamanla tahdit edilmektedir. Bir hususî müteşebbis bataklığı kurutmak için evvelâ valiye müracaat edecek, bu müracaat kanunun bir maddesine göre Hükümete arz edilecek. Arzedilen sebepler kabul edildiği takdirde bu hakkın devri Devlet eliyle kurutulması lâzımgeldiği yolunda Hükümet bir karar alıp tebliğ edecektir. Bu suretle bir âmme hizmeti mevzuu olan bataklık kurutmaya işi Devlete kayıtsız şartsız terkedilmiş vaziyette değildir. Eğer Hükümet bunu 4 sene içinde kurutamazsa bu hakkı kaybolmakta ve hususî

teşebbüse bu husus kayıtsız şartsız geçmektedir.

Bendenizce bu hakkın böyle kayıtsız şartsız terkedilmesi hukuk esaslarıyla bağdaşmaz. Nerede kaldı ki, bu cihet siyasi bakımdan da mahzurludur. Toprağın, zirai kalkınmamızın inkişafı ile mütemediyen kıymet iktisap ettiği bir zamanda, Devletin kendi eliyle kurutup topraksızlara ve yahut yeter derecede toprağı olmyan vatandaşlara dağıtılması hususunda elbette ki, bir siyasi görüşü olabilir ve bu siyasi görüş, Hükümet görüşü ile bir program ve plânla tatbik mevkiine konacaktır.

Şimdi tasavvur edin ki, bir Hükümet uzun vâdeli bir plân yapıp harekete geçmek istiyor. Bu bataklıkları kurutmaya hakından bu kanun kendisini mahrum etmektedir. Eğer üç, dört sene gibi bir mehil içinde her hangi bir bataklığı kurutmaya işine başlamamış ise, Devletin artık bu kanunla o bataklığı eline alması imkânsızdır. Yarın beş altı senelik programla, plânla memleket içindeki bataklıkların kurutulması mevzuundaki Hükümet programlarının fiilen tatbik kabiliyeti kaybolacak. Bu bakımdan kanun metninden bu hükmünün çıkarılması lâzımdır. Arzettiğim bu noktai nazarla derli toplu ifade ettiğim şekilde ikinci maddenin yeniden tedvin edilmesi için bir önerge takdim ediyorum, nazarı dikkate alınmasını yüksek Meclisten hassaten rica ederim.

BAŞKAN — Cezmi Türk, buyurun.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) — Efendim, Yüksek Heyetinize tümü üzerinde mâruzatta bulunurken arzetmiştim: Bugünkü Anayasa anlamına, Devlet mülkiyeti esaslarına aykırı olan bu kanun tasarısının bir defa da Anayasa Komisyonuna gitmesini temenni etmiştim. Fakat bu büyük dâvayı iyi müdafaa ve avukatlığımı yapamadığımız için midir neden bilmem, verdiğimiz takriri ekseriyetle ret buyurmuşunuz.

Fakat Maddelere gelince arkadaşlarımızın beyanları ile daha açık anlaşılmaktadır. Bu kanun tasarısı bu dünkü şekli ile dahi Devlet mülkiyeti esasına, hukuk prensiplerine aykırıdır. Devlet mülkiyetindeki topraklara bu kanunla bir ciheti tahsis tâyin ediyoruz. 4 sene içinde bu bataklıkları kurutursan kurut, kurutmazsan elinden alıp müteşebbis vereceğiz diyoruz. Bu, bugünkü devlet mülkiyetine ve hukuku esasiye prensiplerine uymamaktadır. Kaldı ki; memleketimizin en büyük içtimai ıstırabı ve ih-

tiyacı olan toprak dâvası üzerinde Hidayet Aydiner arkadaşımızın beyanlarına bütün benliğimizle iştirak ediyoruz. Server Somuncuoğlu arkadaşımızın da devlet topraklarının bundan sonra, bilhassa bataklıkların kurutulması için bu kanun yüzünden ne gibi tehlikeye düşeceğini, hattâ 5 - 6 senelik bir plân dahi yapılamıyacağını tebarüz ettirmelerine aynı suretle iştirak ediyoruz.

Bütün bunlardan sonra, bu kanun tasarısını imkân nispetinde az zararlı bir vaziyete getirmek için komisyonun yaptığı yeni tadillere de teşekkür ediyoruz.

Komisyon bu suretle; evvelâ karar yetkisini Bayındırlık Bakanlığında alıp, takdir salâhiyetini diğer bakanlıklarla istişare edecek olan Başbakanlığa vermek suretiyle kanunun zararlarını, asgari miktarda olmakla beraber, azaltmıştır. Sonra hükümetin bataklık kurutmak için, kendi toprakları üzerinde bataklık kurutma salâhiyetinin 4 seneye çıkarılması; yani müteşebbise cevap verildikten sonra hükümetin kendi topraklarını 4 seneye kadar kurutmaya mecbur olmasını, iki sene olan bu zamana 4 seneye çıkarılmasını da kanunun ehveni şeri olarak telâkki ediyoruz.

Sırası gelmişken bir mümasil misali arz edeyim : Her hangi bir vatandaşın 50 bin dönümlük bataklığı bulunsa ve biz bu vatandaşa desek ki; 4 senede kurutursan kurut, kurutmazsan bu bataklığı elinden alacağız; bu nasıl bugünkü şahıs mülkiyetine ve hukuk prensiplerine aykırı ise ve bunu âdeta bugünün hukuk prensiplerine göre gasıp telâkki etmekte isek; Devletin elinde bulunan aynı miktar bir bataklığın, eşhası hususiye tarafından bir dilekçe ile istenmesi, dört sene zarfında kurutmazsan bana vereceksin, ben kurutacağım, demesi de aynı derecede haksızlıktır. Hak ve adalet prensiplerine aykırıdır. Misal olarak bu meseleyi arzettikten sonra, geçen celsede de bilmünasebe arzettiğimiz veçhile, henüz şahsiyeti hükmiyesi kanunlarımızda mevcut olmayan «su birlikleri ve ortaklıklarının» da bu kanun maddeleri arasında yer almasını doğru bulmuyoruz. Komisyonun yeni metni vaziyeti kısmen düzeltilmiş ise de; şu iki kelime, (su birlikleri ve ortaklıkları) kelimeleri bu kanunun pratik kıymetini tamamen ortadan kaldırmaktadır ve köylerimizin aleyhinedir. Bundan sonra bütün hususi mü-

teşebbisler rüçhan hakkını elde etmek için tabiidir ki su birlik ve ortaklığı halinde müracaat edeceklerdir. Su birlik ve ortaklığı halinde müracaat edince de kurutmada rüçhanı alacaklardır. Sadece müteşebbis olanlara bırakılan o dört senelik müddet Hükümet aleyhinde işliyecektir. Onun için kemali ehemmiyetle yüksek dikkatinizi çekeriz : Bu su birlikleri ve ortaklıkları ibaresi bu maddenin Devlet mülkiyeti ve Devlet Hazinesi zararına işliyen en büyük açık kapısı olacaktır. Bu açık kapıyı kapatmak lâzımdır.

Buraya kadarki arzlarımızla bunun hukuk esaslarına aykırı olduğunu söyledik. Mevcut metni daha az zararlı ve daha az tehlikeli bir hale getirmek için Aydiner ve Somuncuoğlu arkadaşlarımızın fikirlerine ve tekliflerine iştirak ediyoruz. Eğer onların fikir ve tekliflerini kabul etmezseniz nihai bir ehvenişer olarak da diyoruz ki; bu metinden (su birlikleri) ve (su ortaklıkları) kelimelerini çıkartalım. Aksi takdirde Devlet toprakları bu açık kapıdan girecek olan açık gözlerin hânı yağmasına terk edilmiş olur.

Hususi müteşebbisin bekleme müddeti de dört senedir, bu tercih hakkı yüzünden kaale alınmayacaktır.

Nihai teklif olarak bu tâbirlerin metinden çıkarılmasını rica ediyor ve bir takrir veriyorum.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Reis Bey, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim, bu işde Devlet memelikine taallük eden birtakım hususlar olduğu ve istimlak karakterinde hükümler bulunduğu anlaşılmaktadır. Geçen oturumda bendeniz yoktum. Bu tasarının bir kere de Anayasa Komisyonuna havalesi istenmiş ve reddedilmiştir.

Arkadaşlar, Devleti bu kadar yakından alâkadar eden bir hususun bir kere de Adalet komisyonunda tetkikinde bendeniz fayda mülâhaza ediyor ve bunun nazarı itibare alınmasını istirham ediyorum.

BAŞKAN — Takrir veriyor musunuz?

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) — Veriyorum efendim, veriyorum.

BAŞKAN — Sıra Necip Bilge'de.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, geçen esbelerden birisinde yapılan müzakereler sırasında da arzettiğim gibi, bendeniz bâzi za'fî teliflere tekrar işaret etmek mecburiyetindeyim. Bunlardan birisi:

İkinci maddenin (B) bendindedir. Burada şöyle denilmektedir: «Kurutmanın Devlet eli ile yapılmıyacağı anlaşıldığı veyahut (A) bendinin son fıkrasındaki süre içinde...»

Malûmu âliniz olduğu üzere kanun tekniğinde hükümler şöyle sıralanır: Evvelâ maddeler gelir. Maddenin içinde fıkra, fıkranın içinde bend sıra ile gelmelidir. Bir bendin içinde fıkradan bahsetmek kanun tekniğine uymaz. Bu itibarla bu (B bendindeki A bendinin son fıkrasındaki) ifadesi yanlıştır. «Son fıkrasındaki» kelimelerin kaldırılması gerekmektedir. Bu takdirde hüküm, «kurutmanın Devlet eli ile yapılmıyacağı anlaşıldığı veyahut (A) bendindeki süre içinde işe başlanmadığı takdirde şeklini alıyor. Zaten A bendi bir tek fıkradan ibaret olduğuna göre iki fıkradan ibaretmiş gibi bahsetmek doğru değildir. Arzettiğim gibi «ikinci fıkra» tâbirinin kaldırılması ve doğrudan doğruya (A bendi) denilmesi doğrudur. Bunun için, komisyon kabul eder mülahazasıyla, ayrıca tahrir vermedim.

Bundan başka diğer bir fıkra vardır ki, bunun mahiyeti katî şekilde anlaşılammaktadır. Bu fıkra, madde Bayındırlık Komisyonuna gittiği zaman komisyon tarafından ilâve edilmiştir ki, şudur: «Müteşebbisler arasında yapılacak pazarlıkta kurutmadan meydana çıkacak araziden Hükümete en fazla arazi terketmeyi kabul eden müteşebbise tercih edilir » Ne verilir? Belli değil; meful «complément» yok. Bu itiarla bu fıkranın da düzeltilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Bundan benim anladığım şudur; müteşebbisler arasında yapılacak pazarlıkta kurutmadan elde edilecek araziden Hükümete en fazla arazi vermeyi kabul eden müteşebbis tercih olunur. ve iş ona verilir. Yani mü-

teşebbis tercihan verilir yerine müteşebbis tercih olunur ibaresinin konmasını teklif ediyorum. Buna benzer diğer za'fî telifler de bulunabilir. Bunların düzeltilmesi için Feridun Fikri arkadaşımızın teklifine iştirak ederek bunun bir defa da Adalet Komisyonuna gitmesini ben de teklif ediyorum, kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Salamon Adato.

SALAMON ADATO (İstanbul) — Bendeniz Hidayet Aydıner arkadaşımızın teklifi hakkında mâruzatta bulunacağım. Hidayet Aydıner arkadaşımızın noktaî nazarına göre kurutulacak olan bataklıkları Hükümete enaz bir bedel ile terketmeye muvafakat edecek olan kimseye vermek muvafık olur. Bir bataklığın kurutulması keyfiyeti masraflara mütevakıftır. Maliyet fiyatı belli olmadan kurutulacak olan yerin iktisap edeceği kıymet taayyün etmeden bunları daha az bir bedelle Hükümete vermeye razı olacak olan kimselerin tâlip çıkacaklarını zannetmiyorum. Maliyet bedeli % taayyün etmeli, yani kurutma ameliyesi bitmeli ki, kurutmanın istiyeyeği bedeli tesbit etmek mümkün olsun. Bu itibarla teklifin kabiliyeti tatbikiyesi olmadığı kanaatindeyim.

SÜLEYMAN KURANEL (Gaziantep) — Teklifim hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Yalnız, usule ait bir önerge vardır. Evvelâ bunu okutmak lâzımdır.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının Adalet Komisyonunda tetkikini arz ve teklif ederim.

Bingöl Milletvekili
F. F. Düşünsel

BAŞKAN — Bu teklif, usule ait olduğu için diğer tadillere takaddüm etmektedir. Teklifin mahiyeti, maddenin Adalet Komisyonuna verilmesi yolundadır. (Tasarının sesleri) Reyinize arz ediyorum. İkinci maddenin Adalet Komisyonuna verilmesini kabul edenler.. Btmleyenler.. Kabul edilmiştir.

Gündeme devam ediyoruz.

5. — SEÇİMLER

1. — *Danıştayda açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı ile iki üyelik için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komis-*

yon raporu (3/326) [1]

[1] 217 sayılı basmayan tutanağın somundadır.

BAŞKAN — Raporu okuyoruz.

(Karma komisyon raporu okundu).

BAŞKAN — Komisyon raporundan anlaşıl-
dığına göre İkinci Daire Başkanlığı ile üyeler
için ayrı ayrı seçim yapılacaktır. Binaenaleyh bu
iki seçimin tasnifini yapacak iki ayrı heyete ih-
tiyaç vardır. Üçer üyeden ibaret olacak bu iki
tasnif heyetinin kabulünü oyunuzda arz ediyorum.
Kabul edenler.. Etmeyenler.. Üçer üyeden ibaret
iki tasnif heyetinin kurulması kabul olunmuştur.

Şimdi ad çekme ile tasnif heyetlerini ayırı-
yoruz.

İkinci Daire Başkanlığı için :

Faruk Nafiz Çamlıbel (İstanbul) (Burada
sesleri),

Fevzi Çubuk (Tokad) (Yok sesleri),

Nihad Reşad Belger (İstanbul) (Hasta ses-
leri),

Fethi Çelikbaş (Burdur) (Yok sesleri),

Lâtif Aküzüm (Kars) (Yok sesleri),

Tahsin İnan (Giresun) (Yok sesleri),

Kemal Ataman (Konya) (Yok sesleri),

Şevket Mocan (Tekirdağ) (Yok sesleri),

Naşit Fırat (Ordu) (Burada sesleri),

Fikret Füliz (Kırklareli) (Yok sesleri),

Muhtar Başkurt (Eskişehir) (Yok sesleri),

Sani Yaver (İstanbul) (Yok sesleri),

Şevki Hasırcı (Aydın) (Yok sesleri),

İbrahim Subaşı (Hakkâri) (Yok sesleri),
Halil Sezai Erkut (Kırşehir) (Yok sesleri),
Salâhaddin Âdil (Ankara) (Yok sesleri),
Sadettin Karacabey (Bursa) (Yok sesleri),
Fethi Çelikbaş (Geldi sesleri),

Üyelikler için :

Enver Güreli (Yok sesleri),

Burhanettin Onat (Burada sesleri),

Asım Gündüz (Yok sesleri),

Suat Başol (Yok sesleri),

Kenan Çığman (Yok sesleri),

Feyzi Boztepe (Yok sesleri),

Tahsin Tola (Burada sesleri),

Rükneddin Nasuhioğlu (Yok sesleri),

Neçdet Açısal (Yok sesleri),

Cemal Tunca (Yok sesleri),

Refet Tavashoğlu (Yok sesleri),

Nahid Pekcan (Burada sesleri).

Seçim çevresi için çekiyorum : Denizli.

Reyini kullanan arkadaşlar lütfen salonu
terketmesinler, gündeme devam edeceğiz.

(Oylar toplandı.)

BAŞKAN — Tasnif heyetlerinin Tarım Ko-
misyonunda toplanmalarını rica ediyoruz efen-
dim.

(Oyların toplanması bitmiştir.)

15 dakika sonra toplanılmak üzere oturumu
kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,19

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 16,40

BAŞKAN — Başkanvekili Muhlis Tümay

KATIPLER : İbrahim Kirazoğlu (Kayseri), Ömer Mart (Çanakkale).

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.
(Yoklama yapıldı).

BAŞKAN — Çokluğumuz vardır; oturumu
açıyorum.

3. — Rize İline tâbi Güneyce İlce merkezinin
nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında
kanun tasarısı ve İçişleri ve Bütçe komisyon-

lari raporları (1/359) [1]

BAŞKAN — Buyurun Çalışma Bakanı .
ÇALIŞMA BAKANI NURİ ÖZSAN (Muğ-
la) — Muhterem arkadaşlar; Gündemin V nci

[1] 198 sayılı basmayazı tutanağın sonunda-
dır.

bölümünün 9 ncu maddesinde Basın mensuplarına mit kanun tasarısı vardır. Yıllardanberi beklemekte olan bu meslek mensuplarının bir an evvel huzura ve istikrara kavuşturulması bakımından bu tasarının kanuniyet kesbetmesine zaruret vardır. Bu itibarla bu tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesini yüksek takdirinize arz ederim.

BAŞKAN — Güneyce İlce Merkezi hakkındaki tasarının görüşülmesine başladığımızı göre, ~~bu tasarıya~~ ederiz; ondan sonra da Sayın Bakanlıkta nakli oya arzedeceğim.

SÖZ Mehmet Özbeyin'dir.

MEHMET ÖZBEY (Burdur) — Çok Muhterem arkadaşlarım; Rize İline bağlı Güneyce kaza merkezinin, buradan kaldırılıp, başka yere nakli hakkında şu sebepler ileri sürülüyor.

Coğrafi durumu itibariyle merkezî olmaması, Halkın gidip gelmekte zorluk çekmesi, yollarının çok sarp oluşu, Devlet tarafından buraya bina yaptırılmamış olduğu, bu kazanın nüfusunun ve köylerinin az oluşu karşısında kaldırılacak yerede ise, yakın köyleriyle çok nüfusa balığ olacağı gibi sebepler, coğrafi, idari, ekonomik şartlar dolayısıyla hizmetin daha çabuk ve kolay görülebilmesi bakımından kaza merkezinin buradan kaldırılarak « Çağran'kaya'ya » nakli uygundur, deniliyor.

Kazanın yerinde kalması hususunda da şu mütalâalar yer alıyor. Kaldırılmak istenen bu « Güneyce » kazası, 1945 yılında yine idari, iktisadi, coğrafi ve askerî sebeplerle kaza olmuştur. Sekiz senelik bu kazalık müddeti içerisinde, bu kaza yeniden okul, yeniden cami, yeniden Hükümet konağı, yeniden dispanser, kooperatif binası, dükkânlar, oteller, memur evleri yaptırmışlar şimdi de haydi burası uygun değil, kazayı başka tarafa kaldıracamız, yakın bucakta bir köyde yeniden kaza kuracağız diye harekete geçiliyor. Vali bir teklif yapıyor, bu teklif yürüye yürüye buraya kadar geliyor. Şimdi biz de kaldıralım mı, kaldırmıyalım mı diye bir karar vereceğiz. Ne gariptir ki, aynı vilâyet makamı şimdi kazanın yerleşmesini istediği İkizdere yeri için de şöyle yazılar yazmış ve raporlar vermiş. Demıştır ki, sarp kayalıklar arasında ve üç dere ağzında olduğundan kayalıklardan sıklık kopan parçalar sâkinlerini tehlikeye koyduğu ve derelerin zaman zaman taşma tehlikesi olduğundan burasının tehlikeli bir

mevki olduğunu ve gerekli tedbirlerin alınması hususunda Bayındırlık makamlarına yazılar yazdığı da sabittir. İki zıt mütalâa.

Sayın arkadaşlar, şuracıkta vicdanımın sesini aksettirmeye ve bir endişemi de yüksek huzurunuzda belirtmeye mecburum :

Bir yerin nüfusu azdır, çoktur; merkezîdir, değildir; yola yakındır, uzaktır; diye Türkiye'nin şu veya bu noktasından bu şekilde teşebbüslere giriştik mi, çok tehlikeli bir yola girmiş olacağız ve Büyük Meclisimizi de daima ardi arası kesilmeyecek olan bu gibi fuzuli meselelerle meşgul edeceğiz ve çok üzüleceğiz. Bu kapıyı bir defa açtık mı, birçok yerler, kazalar vilâyet olmak için sızlanacaklar ve harekete geçeceklerdir. İşte bir sürü misallerden birkaç tanesini şuracıkta sayayım :

Meselâ Doğu'dan : Kars'tan : Kızılçakçak, Arpaçay'a karşı, Trabzon'dan : Araklı, Sürmene'ye karşı; Batı'dan : Nazilli, Aydın'a karşı; Bilecik, Bozüyük'e karşı; Nevşehir, Niğde'ye karşı, Güney'de Hatay'da Erzin, Dört Yol'a karşı, meselâ Ankara'da Çamlıdere, Kızılcahamam'a karşı.

Hulâsa : Yurdun her yerinden haklı haksız bir sürü müracaatlar :

Ben daha büyüğüm, daha müsaitim, şuradan kazayı kaldır, bana ver, diye sızlanacak.

Bir diğer köşeden :

Ben daha merkezîyim ve iktisadi durumdayım, oradan vilâyeti kaldır, buraya getir, diyecek. Hulâsa : Bu suretle çok yanlış bir yola girdiğimizi tahmin ediyorum. Bu mevzu; arı kovanının ağzı ile oynamaya benzer ki; çok tehlikelidir. Doğru değildir.

Sayın arkadaşlarım, evet deniyor ki; en kuvvetli sebep olarak : Şimdiye kadar burada yani Güneyce Kazasında hiçbir şey yapılmamış. Evet, nerede yapılmış ki, orada yapılsın?

Büyük bir cesaretle söyleyebilirim ki; köy, il, ilce, bütün Türkiyemiz yeni iktidarla, demokrat Hükümetimizle; mesut bir gelişmeye başlamıştır. Bu bir hakikattir. Toprak damın altında öküzü ile beraber yanyana yatan ve çamur gibi kurtlu su içen, yolu, suyu bulunmayan, birçok köylerimizi candan bağrına basan, bütün memleketi yürekte kucaklayan, Demokrat iktidarımız olmuştur. Bir güneş kadar malûm olan bu hakikat, bütün dünyaya da malûmdur.

Şu halde arkadaşlar, sekiz sene önce Rize'ye 50 kilometre mesafede bulunan dağlık, ormanlık ve tabiat zenginliği üzerine birçok masraflarla kurulan bu kazayı buradan kaldırarak ve burayı söndürerek kazanın yenirini oynamak doğru olmaz. Şayet yanılır da bunu yaparsak çok tehlikeli bir çıkır açmış olacağız. Bunların arkası bir türlü gelmeyecektir ve mütemadiyen devam edip gidecektir.

Çok muhterem arkadaşlarım, bizim demokrat iktidarımızın parolası; bir yere kurulmuş kazayı söndürmek değil, yeni kazalar kurmak, yeniden ilceler yapmak olmalıdır. Nitekim, bu sene inşaallah iktidarımız yurdumuza yeniden 20 ilce kavuşturacaktır ve her sene bu miktar artacaktır. Şayet uygunsa bura da kaza olsun. Fakat tüten ilce bacalarını söndürmiyelim.

Arkadaşlar, bizim yapıcı demokrat iktidarımız ocak söndürmez, yıkmaz... Yapar. Takdir sizindir.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, ben ne ilceliği alınmak istenen Güneyce'yi ne de ilce yapılması arzu edilen İkizdere'yi müdafaa edecek değilim; yalnız bir zihniyeti gözleriniz önüne sermek ve vicdani kanaatlerinize müracaat etmek istiyorum.

Bundan evvel iki defa Senirkent ve Uluborlu meselesi Meclisten geçti; o zaman nazarı dikkatimi celbetmemişti, fakat bu defa, bu mevzu ile alâkadar olduktan sonra, kanunun gerekşesinde yazılı olmıyan bâzı sebepler buldum, onları arzedeceğim. Bu işte muhtemeldir ki Hükümetin de bir taksiri yoktur. Bunlar nihayet mevzii kaptislerdir, hattâ şahsi kaptislerdir. Ama nihayet Demokrat Partiyi ağır töhmetler altında bulundurabilir. Uluborlu ve Güneyce İlcesi 1950 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi lehinde rey vermişlerdir ve 1950 seçimlerinden sonra yapılan belediye seçimlerinde de Güneyce'de Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. (Soldan gürültüler). Evet, öyledir.

Bunu şunun için bahis mevzuu etmek istiyorum; eğer biz, Mehmet Özbey arkadaşımın dediği gibi, müdafaa sebeplerini eklersek, ilcenin değiştirilmesi ile Demokrat Partiyi müşkül duruma düşüreceğinizi zannediyorum. 1950 senesi seçimlerinde ilcelik almak isteyen Güneyce Cumhuriyet Halk Partisine reylerini vermiştir. Belediye seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisine

vermiştir. Biz Devlet hizmetlerini bucaklara, köylere kadar götürmek isterken kurulmuş ve şahsi teşebbüslerle birçok binlarla süslenmiş bir ilçeyi kökünden kaldırıp, elimizdeki broşürde de zikredildiği gibi, hergün üzerine kayalar düşmekte olan İkizdere Köyüne götürmek muvafık değildir, kanaatindeyim. Bunun için söz aldım, mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Hamdi Orhon.

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar; mâruzatım kısa olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; meseleyi çeşitli yönlerden ele alarak mütalâalarını dermeyeran etmişlerdir. Ben, Yüksek Mecliste buna benzer meseleler münakaşa edilirken birçok vatandaşlarımızın gâh şahıslarımıza, gâh Yüksek Meclis Başkanlığına telgraflar çektiklerini, buralara kadar gelerek bizlere büyük masraflarla bastırdıkları bir takım broşürler dağıttıklarını görüyorum. Bütün bunlar gösteriyor ki, kaza kurmak, kaza kaldırmak ve bir kazayı bir yerden diğer bir yere nakletmek geniş istikrar istiyor. Bir tarafı yaparken diğer tarafı gücendirmek düşüncesiyle reylerimizi rahat kullanamıyoruz.

Arkadaşlar, ben Güneyce'nin yerini bilmem. Bugün kaza orada mı kalmalıdır, başka yere mi nakledilmelidir, bu hususta da bir fikrim yok. Görüşümü ancak komisyon müzakerelerinden ve zannedirim cümleinizde bulunan ve Yüksek Meclis âzalarına tevzi edilen broşürlere istinat ettireceğim.

Arkadaşlar; Rize - İspir yolu üzerinde 1945 yılında, o zamanın icaplarına göre, yapılan idari, iktisadi ve askerî tetkikat neticesinde bir ilce kurulması karar altına alınmıştır. Bu ilcenin merkezi de İspir yolunun 55 nci kilometresinde Güneyce olarak seçilmiştir. Üzerinden yedi sene geçtikten sonra bu kaza Güneyce'den 60 kilometrede İkizdere denilen bir bucak merkezine nakline teşebbüs edilmiştir. Esbabı mucibe tatkînkâr değildir. Çünkü vatandaşlar diyorlar ki, biz yedi sene zarfında çoluk çocuk çalışarak birçok tesisler vücuda getirdik. Hükümet konağı yaptırdık (resmini broşüre koymuşlar) cami yaptık, 20 tane memur evi yaptık, bir hemşehrimiz 15 bin lira değerinde bir mülkünü bağışladı mektep yapıyoruz... diyorlar.

Ben vatandaşların sözlerini senet ittihaz ediyor ve onun üzerine konuşuyorum ve nihayet diyorlar ki; «bütün bu yaptıklarımızın yakını

yarım milyon liradır. Bugün bizim nüfusumuz, Güneyce'nin nüfusu 3 000 dir, bizi 60 ncı kilometredeki 300 nüfuslu bir yere götürüyorsunuz.» Bütün bunları ellerinizdeki broşürlere atfen söylüyorum.

Şimdi arkadaşlar; bunun yanı başında, beni dikkate davet eden ve huzurunuzla getiren resmi bir muhabere var, bunlar resmi evrak olduğuna göre tahmin ederim ki, asıllarının aynıdır. İkizdere'nin - ki buranın bir nahiye olduğu anlaşılıyor - kayan bir arazi üzerinde olduğu ve kayalık olduğu, jeolojik bakımdan da elverişli olmadığı anlaşılıyor. Muhabere 1949 da başlıyor, 1950 senesine kadar vilâyetle bucak arasında, kaymakamla bucak arasında devam ediyor. Deniliyor ki bucak merkezinin bu kayan yerde olması doğru değildir, binaenaleyh, bunun merkezini başka yere nakledeyim.

Şimdi arkadaşlar; tevzi edilen tasarılar da bu jeolojik esasların tetkik edildiğini belirtecek hiçbir esas olmadığına göre bir kazanın kurulması veya kaldırılması, hattâ bir köyün kurulması veya kaldırılması için başta gelen sebeplerin başında jeolojik, sıhhi esaslar gelir. Broşürler de zikredildiğine ve bu hususun tetkik edildiğine dair gerek Hükümet ve gerekse komisyon raporunda hiçbir şey görmediğimize göre bu işin dört taraflı ettid edilerek tezatlar izale edilmelidir vatandaşların gönüllerini, bizim çıkaracağımız kanuna noksansız olarak bağliyabilmek için bu tasarının tekrar tetkik edilmesini Meclisi Âliden rica ediyorum ve bunun için de bir önerge takdim ediyorum.

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) — Muhterem arkadaşlar, Rize'nin bir kaza merkezi, Hükümet tarafından hazırlanan ve önünüze gelmiş bulunan yeni bir tasarı ile değiştirilecektir. Bğer bu tasarı yüksek reylerinize iktiran eder ve kanuniyet kesbederse demin arkadaşlarım, huzurunuzda çizdiği tablo aceba hakikaten meydana gelecek midir? Muhterem huzurunuzda bunu izaha çalışacağım.

Aziz arkadaşlarım, Rize'nin İkizdere Bucak merkezi, Rize Vilâyetinden çok daha eski bir tarih taşır. Anlattıklarına göre burası 90 sene evvel bir kaza merkezi idi. Ondan bu yana mütemadiyen nahiye merkezi olarak gelmiştir. Bugün kaza merkezi diye tekrar kendilerine bir hak bahsedilmek istenen bu kaza halkı (300) seneden beri bütün faaliyetlerini, bütün bağı-

lıklarını bu noktaya tevehh ettikleri için köy yolları, keçi yolları, patikalarla burayı santralize etmişlerdir. Bugün bu tasarının huzurunuzla gelmemesi İkizdere'nin çoktan bir kaza merkezi olarak ilân edilmesi icap ederdi. Fakat mâzide işlenen hatalardan bir büyüğü de Rize'de işlenmiş ve kaza merkezi Güneyce'ye götürülmüştü. Güneyce şimdi değiştirilecek merkezin 35 köyünden hiçbirisi ile direkt irtibatı yoktur. Bütün yollar evvelâ İkizdere'ye iner, ondan sonra Güneyce'ye gider. Güneyce vaktiyle nüfuzlu kimselerin tesiriyle kaza merkezi nasbedilmişti. Bu merkez kazanın şöyle bir kenarındadır, 35 köye yandan bakar. Of Vilâyetine sırtını vermiştir. Burası bir şose üzerinde de değildir. Burada ne bir ev, ne Hükümet konağı, ne hastane ve ne de mektep ve dispanser yapmaya müsait bir saha yoktur. Çünkü burası bir dağ başıdır. On milyon lira tahsisat kabul etseniz burada ne ev, ne Hükümet konağı, ne de, dispanser yapılacak bir sahası yoktur. Hattâ burada bir misafir sofrası kuracak düz bir yer bulmaya dahi imkân yoktur. Bu yokuşta ata binilemez. Şosedan 4 kilometrelik bir yokuşla ayrılan bu merkeze bir taşı götürmek için altmış kuruş vermek lâzımdır.

Bu mevzu temas eden sayın arkadaşlarım bu hakikatları bizimle temas ederek öğrenmiş olsalardı hiç şüphesiz böyle konuşmayacaklardı. Köylü ve Halk Partili arkadaşlar ise her halde kendi muhalefet vazifelerini yapmış oluyorlar. Önceden bize danışsalar Rize Milletvekili sıfatıyla bütün bu hakikatları anlatmaya çalışırdık; fakat sormadılar ve bilmeden konuştular. Bakınız neler varmış Güneyce'de : Cami varmış, dükkânlar varmış, oteller varmış, dispanser varmış, Hükümet konağı varmış, mektep varmış, memur evleri varmış.

Arkadaşlar, Rize mebusları size söylüyorlar ki, bunların hiçbirisi yoktur, hiçbirisinin yapılmasına da imkân yoktur. Bu, bir dağdır ve Türkiye'de hepimizin, hepimizin huzurunda cesaretle söyleyebilirim ki, bu kadar anormal bir kaza yeri bugüne kadar tesbit edilmiş değildir.

İkizdere'de bir kaza kurulmasına karar verildiği zaman bütün vilâyet halkı merkezin İkizdere Bucağı olacağını zannediyordu. Halbuki merkez dağ başına götürülmüştür, tamamen ayrı bir yerde kurulmuş ve âdetâ 36 köy halkı ile alay ederecesine, eğlenircesine, onlara

hakaret edilircesine, işte kaza merkeziniz burasıdır denilmiştir. Elimizdeki broşürleri hazırlayanların içinde bu 36 köyden, sizi temin ederim ki iki köy yoktur. Yalnız bu broşürü hazırlayanlar Varda köyü denilen Güneycelilerdir. Bunlar diğer köyleri ayaklarına davet etmek suretiyle rüçhan kazanmışlardır. Bunu terketmek istemezler. Hükümetin vazifesi 35 köy halkı için en mâkul, en kolay bir yerde idareyi vatandaşın ayağına götürmektir. Biz bu tasarıda tamamen bitaraf kaldık. Çünkü Güneyce kaza olduğu günden beri Rize'liler bu hata nasıl ve ne zaman tashih edilecektir diye bekliyorlardı. Nihayet bu hatanın tashihi ancak bugün kuvvei karibeye gelmiş ve bu işi halledecek olan kanun tasarısı da yüksek huzurunuzda sunulmuştur. Fakat tam bu anda, iki parti itiraz ediyor. Buna birşey diyemem itiraz etmek haklarıdır. Fakat bilhassa şahsi dostum Mehmet Özbey'in bu mevzuları bize danışmadan hayâl olarak buraya aksettirmesi benim için hakikaten üzücü olmuştur.

Arkadaşlar, Hükümet makamları, böyle bir merkezin ayakta duramayacağına inandıkları için, kazaya bir kazık bile çakılmamıştır. Bu hususu da yüksek huzurunuzda arzeder, tasarı üzerinde reylerinizi kullanırken emin ve huzuru kalb ile kullanmanızı istirham eylerim.

BAŞKAN — Ahmet Kemal Varınca.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlar, âdetim veçhile aklımdan ermediği, üzerinde göz nuru dökmediğim hiçbir şeye karışmam. Fakat bu mesele üzerinde, aşağı yukarı mektepten çıktım çikah durmaktayım. 8 - 10 sene Dahiliye Vekâletinin bir odasına kapanarak, teşkilâtı mülkiye ile meşgul oldum.

Burada arkadaşları dinlediniz, hepsi haklı, bir haksız var: Dahiliye Vekâleti. Eğer bu memlekette bir Dahiliye Vekâleti olsa idi, şimdiye kadar teşkilâtı mülkiye denen nesne, gerek kaza merkezleri, gerek vilâyet merkezleri, gerekse bunların hudutlarını haritalarla, tetkiklerle, etüdlerle meydana getirilir ve iş çoktan hüsnü neticeye mazhar olur ve değişiklikler de ancak münferit kanunlarla buraya gelirdi. Fakat, maalesef itiraf edelim ki dünkü idare, bugünkü idare bu neticeyi elde edememiştir. Bilindiği gibi bugünkü idare tekniktir. Saha, nüfus ve vesaiti nakliye, bu üç unsuru bir ara-

ya getirdiniz mi bir vilâyetin, bir kazanın hududu ve merkezi taayyün eder. Bir kazanın merkezi neresi olmalıdır? Tetkikat yaparsınız, haritasını yaparsınız, oranın ekonomik âmillerini nazarı dikkate alırsınız, istasyonları, iskeleleri nazarı dikkate alırsınız, ilmen burada yaşayan halkın menfaati namına merkezin burası olması lâzımdır, dersiniz. Buna akan sular durur. Halbuki elde böyle bir harita yok, İşleri Bakanlığımın hiçbir fikri yok. O halde ne yapsın mebus? Halk Partisinin Mebusu gelir tesir yapar, merkezi buraya getirir; Demokrat Partinin mebusları merkezi buraya getirir; zavallı halk da oradan oraya taşınır durur. Bence yapılacak şey, Büyük Millet Meclisinin, Demokrat Partinin fikri ve cazip noktalarını birisi olarak ilme yaklaşmasıdır. ilimle, bugünkü teknik metotlarla hareket edilmediği takdirde buraya bin tane daha bu kabil iş gelecektir. Kaza gelecek, vilâyet gelecek ve nihayet köy işi gelecek, her gün arkadaşlar yapıp yıkılacaklardır. Kendilerine acındıracaklardır, biz de hissiyatımıza mağlûp olarak bugün bunun merkezi şuraya gitsin, diyeceğiz; yarın birisi gelecek, ahali müracaat ediyor diyecek, biz de, pekâlâ senin hatırım olsun, diyeceğiz. Artık kaza, nahiye merkezleri mekik dokur gibi oradan oraya nakledilecektir. Bu olmaz! Karar verelim, Dahiliye Vekâleti vazifesini yapsın, teşkilâtı mülkiyesi üzerinde rötüşler yapsın. Bugünkü vilâyet, kaza teşkilâtı kırk seneliktir. Kırk sene içerisinde bu memlekette yollar yapılmıştır, şimendiferler yapılmıştır, iskeleler, istasyonlar yapılmıştır. Öyle yerler vardır ki; nahiye merkezidir, vilâyet merkezinden daha çok inkişaf etmiştir. Bunları nazarı dikkate alarak Dahiliye Vekâleti bize bir harita getirsin, kaza merkezleri, hudutları nerededir, bunları göstereyim, biz de kendimizi vebalden kurtaralım. Aksi takdirde kendimizi tereddüde düşüreceğiz. Bu yol çıkmaz yoldur arkadaşlar!

BAŞKAN — Süreyya Endik.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar; demin size kapalı geçtim; fakat bu vaziyette telgrafı açıklamak mecburiyetindeyim. Çünkü bu telgraf Osman Kavrakoğlu arkadaşımıza da bir cevap teşkil edecektir. Telgraf Güneyce Demokrat Parti İlçe Başkanından gelmektedir. Telgrafı okuyorum : «Demokrat Par-

ti il başkanının keyfine uyularak, kendi köyünü kalkındırmak gayesiyle 8000 Güneyce'liyi ve yüzlerce memuru evsiz ve barksız bırakmak suretiyle bir kanun tasarısı teklifi yoluna gidilmiştir. Güneyce İlcesinin nakledileceği mahal (Yani Osman Kavrakoğlu arkadaşımızın müdafaa ettiği köy) Rize Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanının köyüdür.

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, demin mâruzatta bulunurken, vatandaşların hazırlayıp tevzi ettikleri broşürlere istinat ettiğimi arz etmiştim. Bu broşür hepinizin elindedir, broşürün altında Demokrat Parti Başkanı, Belediye Başkanı, C. H. P. Başkanı imzaları vardır. Bu vatandaşlar burada diyorlar ki, mektep yapıyoruz, Hükümet konağı, memur evleri şu şu binaları yaptık, çoluk çocuğumuzla çalışarak bugüne kadar beş yüz bin lira harcadık.

Muhterem Kavrakoğlu arkadaşımız bunların mevut olmadığını söylemektedirler. İşte şimdi benim mâruzatım ve ricam kuvvetlenmektedir.

Yeniden bu mıntakanın tetkikini bilhassa jeolojik iddia üzerinde durulmasını teklif ediyorum. (Doğru sesleri)

Halk «tesisler var nakil haksızdır» diyor. Kavrakoğlu arkadaşımız «Bunlar doğru değildir» diyor. İşte bu tezadın halli için meselenin mahallinde tetkiki lâzımdır.

BAŞKAN — Kemal Balta (Alkışlar).

KEMAL BALTA (Rize) — Efendim, bendeniz size vaziyeti olduğu gibi arzedeceğim, hiçbir tarafgirlik yapmayacağım; bendeniz o dairei intihabiyenin bir milletvekili olarak size hakikatı olduğu gibi arzedeğim, siz de ellerinizi viedanımıza kor, reylerinizi istediğiniz gibi verirsiniz.

Efendim, şimdi kaza merkezi olan ve Varda denilen Güneyce'nin kaza merkezi şöyledir : Vaktiyle Saim Hazar isminde ki, vali, kendisi bizzat oraya gitmeden, jandarma yarbay olan Vedat isminde bir zatı oraya göndermiş ve o yerin kaza merkezi olmasını bu arkadaş muvafık görmüştür. Bakınız arkadaşlar, söyle, böyle demiyorum, işi olduğu gibi huzurunuzda arz ediyorum. (Yaş Kemal Bey sesleri) Hakikatı huzurunuzda arzedeceğim.

Vaktiyle valinin gitmediği bu Varda Köyü Rize - İspir yolu üzerinde ve yola aşağı yukarı 8 kilometre mesafededir.

Arkadaşlar, hilâfı hakikat arz etmiyorum, burası dairei intihabiyemizdir, her iki yerdeki vatandaşlar bizlere rey vermişlerdir, birinin lehinde, diğerinin aleyhinde konuşmuyorum.

Şimdi (Varda) nın yakınından (İhsdere) denilen bir su geçer, köy şoseden 8 kilometre yukardadır, aşağı yukarı 70 - 80 derece meylli bir plato üzerinde olup müsait bir yer değildir. Bitaraf olarak konuşuyorum. (Gülüşmeler). Müsaade buyurun, esbabı mucibesini arzedeceğim, tarafgirlik yapmıyorum, onlar da bize rey vermişlerdir, bu seçimi kazandırmışlardır.

Şimdi, İspir - Rize yolu yapıldıktan sonra Kurayı Seb'a denilen yer, nahiye merkezi olan yer, eskiden, yani bundan aşağı yukarı 150 - 200 sene evvel vilâyet merkezi idi. Rize köydü. Hakikat budur. Kurayı Seb'adan yol geçmediği için vali Saim Hazer, jandarma kumandanı Vedat Beyi buraya göndermiş, o zat da o yeri kaza merkezi olarak intihap etmiş. Eskiden Kurayı Seb'anın yolu yoktur. Biz 1950 seçiminde oraya yürüyerek gittik. 1950 senesinden itibaren devam eden yol faaliyeti eski iktidar zamanında başlanmış. Şimdi Güneyce yola kavuşmuş.

Bizim memlekette evlerimiz toplu bir yerde değildir. Ben bir kaza çocuğuyum. Kazanın 80 bin nüfusu var. Fakat kaza merkezinde 2500 kişi oturur. İki evi bir araya getirebilmek için yer yoktur. Varda denilen yer de şoseye sekiz kilometre mesafededir. En kabadayı arazi 17 dönümdür. Şimdiki kaza merkezi tam yolun üzerindedir. Şunu da berveçhi peşin arz edeyim ki; Vardalılar Meclisce geldi, dediler ki, mebusumuzsunuz, bizim hakkımızı müdafaa edin. Biz dedik ki; bu, Devlet işidir, bu işe Hükümet karar verir, Meclise gelir, biz de Mecliste müdafaa ederiz. Valiye, yapın veya yapmayın diye bir şey söyleyemeyiz, dedik. (Gülüşmeler). Gerek bugünkü duruma ve gerekse arazinin şekline göre, beriki yerin kaza olmasının vebali valinin sırtındadır. Vali hiç tetkik ve tahkik etmeden, hiçbir şey yapmadan orasını kaza merkezi yapmıştır. Size mukaddesatım üzerine yemin ederim ki, ben hakikatı size arz ediyorum. Bir heyet gönderin tetkik ve tahkik buyurunuz. İşte kaza merkezini vali burada yapmıştır.

Şimdiki kaza merkezi ise, tamamen İspir ve Rize yolu üzerindedir. Nüfusu 3 500 kadardır. Bizde belediye hududu deyince, hududun bir

vilâyete, diğ er ucu da bir kazaya bağı lı olma-
siyle kabildir. Çünkü belediyelerimiz bu yüz-
den paralar almaktadır. Varda da 3 500 nüfuslu
beş, altı köyden müteşekkil bir yerdir!

Kaza merkezi köyden kalkınca bittabi köylü
mutazzarrır olacaktır. Köylü masraf etmiştir,
kaymakamı, tahrirat kâtibi, kıvrırı zıvrırı vardır
(Gülüşmeler).

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) —
20 ev var mı?

KEMAL BALTA (Devamla) — Var var. Al-
lah var. Köyde ev yok demek doğru olmaz, 20 de
var, 100 de var. Ben size durumu olduğu gibi arz-
zediyorum.

Süreyya Endik arkadaşımız, Demokrat Par-
ti ilçe başkanı telgraf çekmiş dedi. Elbette çeke-
cek. Köyünden kaldırılacak olan bir kaza mer-
kezinin husule getireceği azaptan dolayı tabii
telgraf çekecek. Biz gittik, partililerle konuştuk.
Dünya durumu şudur budur dedik. Mehmet Bey
dedi ki «bunlara böyle Birleşmiş Milletlerden,
haktan hukuktan bahsetme, kaza merkezi bu-
rada kalacak mı ondan bahset». (Alkışlar). Sen
ne söylersen söyle, o kaza merkezi burada kala-
cak mı, ona bakar; Rus taarruz etti desen yine
fayda etmez, yalnız kaza merkezinin burada kal-
masından bahset. Hakikaten hiçbir şeye kanaat
etmezler. (Hükümet konağı var mı sesleri).

Hükümet konağı yoktur.

Şimdi arkadaşlar; bizim memleketimizi bilme-
diğinizi için arzedeyim. 80 bin nüfuslu bir kaza
yeni bir Hükümet konağı yapılmış. Karadenize
seyahat edin de görün. (Resim getir sesleri).
Resminde yeri var arkadaşlarımız.

BAŞKAN — Sualli cevaplı olmasın efen-
dim.

KEMAL BALTA (Rize) — Sual sordukla-
rından cevabını da veriyorum, hakikat tezahür
eder, diye. Arkadaşlar da ellerini vicdanlarına
koyarak, reylerini öyle kullanırlar.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) —
Ne yapalım, kanaatini söyle, netice? (Netice, ne-
tice sesleri).

BAŞKAN — Devam edin efendim, karşılıklı
konuşmayın.

KEMAL BALTA (Devamla) — Efendim,
bendenizin kanaatimi mi istiyorsunuz? (Evet
evet sesleri). Yani sizin Heyeti Umumiyenize de
kanaat gelmesi için benim kanaatimi soruyor-
sunuz. Heyet gönderin, tahkik etsin. (Gülüşme-

ler). Yani arkadaşlar, bu iş 3 - 5 ay geri kalsın
ama iki taraf vatandaşlar da tatmin edilsin.
Bendenizin kanaatim budur. (Alkışlar).

BAŞKAN — Kavrakoğlu buyurun.

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) — Efen-
dim, bazı noktalara birer birer cevap vereceğim.
Arkadaşlar, bazı suallerin cevaplarını bulama-
dıklarımı söylediler. Bugünkü kaza merkezine beş
köy bağlıdır. Kazanın tamamında 36 köy vardır.
Kaza merkezi Güneyce'de yapıldığı için vilâyet mer-
kezinden üç köy alınmış, yeni ihdas edilen kaza-
ya bağlı İkizdere nahiyesinden de iki köy alın-
mıştır. kaza merkezi beş köylü, nahije merke-
zi 30 köylüdür. Kaza merkezi coğrafi durum
itibariyle şimaligarbiye düşer. Kazanın bütün
köyleri cenuba ve şarka bakar. Bu kaza mer-
kezinin arkasında tek bir köyü yoktur. Bu ka-
za merkezinin 36 köyünün hiçbirisine doğru-
dan doğruya yolu yoktur, bütün yollar İkizde-
re'den geçer. Sonra bu kaza merkezinde Hü-
kümet tarafından yaptırılmış hiçbir resmî bina
yoktur. Kanunun gerekçesini okuyunca orada
da görürsünüz ki, bu kanun, maddi bir
kölfe tahmil etmiyecektir. Çünkü; ora-
da bina diye bir şey yoktur. Yalnız eldeki bro-
şürlerdeki resimlere bakarak bazı arkadaşlar
bunlar nedir diye soruyorlar? Arkadaşlar Gü-
neyce nahije merkezinin ikizdere'ye nakli Ge-
nel Meclis tarafından kararlaştırılıp da bu ta-
sarı İçişleri Bakanlığımıza gelince bu köy halkı:
Biz kaza merkezini dağdan dereye indireceğiz,
dediler ve dağdaki hatalı mahalli terkedip dere-
ye inelim, burada inşaat yapalım dediler, esa-
sen burası Erzurum - Rize yolu üzerinde oldu-
ğu için otel olarak kullanmalarını hesaba kata-
rak bir kaç bina yaptılar. Bunlar Hükümetçe
yapılmış binalar değildir. Her parası olan va-
tandaşın (buraya ben bina yaptım) diye de Hü-
kümeti davet etmeye de hakkı yoktur.

Nüfus meselesine gelince: Hamdi Orhon ar-
kadamıza İkizdere'nin merkez nüfusunu yan-
lış olarak vermişler, üç yüz değildir, bin küsur-
dur. Çağrankaya ile birlikte 2087 ye balığ olu-
yor ki, şimdiki merkezden dahi fazladır.

Dediler ki, buraya kaya düşmüş, İkizdere'-
nin arkasında büyük bir dağ varmış. Efendim;
eskiden muhtelif mahallî mücadeleler bakımın-
dan merkezler ekseriyetle böyle dağ diplerine
ve bu gibi müdafaası kolay yerlere yapılırdı. Bu
bakımdan burası iki silâhla müdafaası kabil bir

yerdir. Ama bugün kaza merkezi aşağıya inmiş ve dere kısmına gelmiştir. Yeni yollar dere den geçtiği için şehir zamanla dereye inmiştir. Burası 35 köyün hepsine doğrudan doğruya köy yollarıyla bağlıdır ve arzettiğim gibi, bütün köyler burasını merkez bilirler. Pek tabiidir ki, 90 senelik bir kaza merkezi ortada dururken dağ başında bir yerin kaza merkezi yapılması hususunda, Kemal Bey arkadaşımızın dedikleri gibi eski valinin büyük ihmal ve vebali vardır. Diğer sebeplerini ileri sürüp dedikodu ile sizleri işgal etmek istemem. Ama yerinde bir heyet marifetiyle tetkikat yapılmak icabediyorsa ben Süreyya Endik, Hamdi Orhon ve Mehmet Özbey'in bu heyeti teşkil etmelerini ve mahalline gönderilmelerini bilhassa rica ederim.

(Kâfi, kâfi sesleri)

BAŞKAN — Söz almış arkadaşlarımız vardır. Kifayet teklifi gelinceye kadar konuşmalara devam edileceği tabiidir.

Buyurun Sivişoğlu....

RİFAT SIVIŞOĞLU (Zonguldak) — Aziz arkadaşlarım, geçenlerde 200 yıllık bir kaza merkezi olan Uluborlu'nun 40 yıllık bir nahiye merkezi olan Senirkent'e kaldırılması mevzu bahis olduğu zaman siyasi mülâhazalar ileri sürüldü. Bu mülâhazat bugün de ortaya atılmış bulunuyor.

Uluborlu'dan Kazalık vasfının alınmasını, 1950 seçimlerinde Demokrat Partiye rey vermemesine atfettiler. Bugün de Güneyce'den kaza merkezinin kaldırılmasını aynı şekilde mütalâa eden arkadaşlarımız bulundu. Her arkadaşımızın fikri şayanı hürmet, şayanı itimattır. Fakat kimisi diyor, Güneyce'de şu kadar bina yapılmıştır, bu kadar bina yapılmıştır; kimisi diyor, hayır aslı yoktur. Şu halde her birinin sözü şayanı hürmet ve itimat olduğuna göre yok diyene mi inanacağız, var diyene mi inanacağız? Tezatlar içinde yüzmektense, bendeniz, bilhassa Süreyya Endik arkadaşımızın politik mülâhazalar ileri sürmüşlerdir, bu mülâhazayı ileri süren arkadaşımızın bu fikrinden vazgeçmesi için yani hakikatları tamamen ortaya atmış olmak için ve karar verecek olan Meclisin vereceği kararın esaslı bir temele istinat ettiğini görmüş olmak için, bir teklifte bulunacağım. Gerçi küçük bir kaza merkezinin bir yerden diğer bir yere nakli için Meclisten heyet gitmesi ve tetkikat yapması doğru olmaz

ama, bu işi bir heyete tetkik ettirmek âti için fena bir çıkış açabilir ama, siyasi bir şaibe altında bırakılması istenilen ve hakikatte bundan muarrah olan iktidarımızı böyle bir şüpheden kurtarmak maksadiyle bir teklifte bulunacağım.

Bir Halk Partisinden, bir Millet Partisinden, üç de kendi partimizden (Köylü Partisinden de sesleri), onlardan da o yavru partiden de bir arkadaş olmak üzere Meclis arkadaşlarımız arasından muhtelit bir heyet gönderelim, tetkik ettirelim, karar verecek olan bizler kararımızı esaslı ve kuvvetli bir temele istinat ettirelim. Partimizi her türlü şaibeden tenzih ederim, niçin onu böyle bir zan ve şüphe altında bırakalım?

Hakikaten coğrafi ve jeolojik durumu müsait değilse ona göre karar verelim. Bilhassa Güneyce Demokrat Parti Başkanının bir telgrafı gelmiş, okudular. Niçin şu veya bu şekilde terditli bir karar verelim?

Binaenaleyh, bendenizin teklifim; böyle bir heyete bu meseleyi tetkik ettirelim, esaslı bir karara varalım.

Mâruzatım bundan ibarettir. Bunun için de bir takrir veriyorum.

BAŞKAN — İzzet Akçal.

İZZET AKÇAL (Rize) — Arkadaşlar, söz almak niyetinde değildim. Fakat muhit ve durum hakkında bilgi vermek icap ettiğine kani olduğum için kürsüye geldim. Milletvekili seçilmemizi mütaakip 6 milletvekili bu konuyu tetkik ettik. (Tamamiyle mahallî teşekküllere bu dâvayı terkedelim, mahallî teşekküller bu dâvayı esaslı surette tetkik etsinler, Hükümete bildirsinler, Hükümet ikinci bir defa tetkik etsin. Ondan sonra lüzum görürse Meclise aksettirsin. Eğer muayyen bir müddet zarfında Meclise aksettirmiyecek olursa o zaman icap eden teşebbüste bulunalım.) Kararını aldık. 6 milletvekili arkadaşımızın kararı budur, Kemal Bey arkadaşımız da karara dâhildir.

KEMAL BALTA (Rize) — Kararın aleyhinde değilim İzzet Bey, niçin böyle konuşuyorsunuz?

İZZET AKÇAL (Devamla) — Bugün Güneyce Kazasının bulunduğu yer Kemal Bey arkadaşımızın tasvir ettiği gibi bir dağın tepesindedir. Şark tarafı tamamiyle tabii manialıdır ve Of'a bağlıdır. Fakat Of'tan bir köy alıp da

buraya bağlanamaz* Garba bakar fakat Garba sahai rüyeti 15 - 25 kilometredir. Ancak dere-den itibaren bu kaza merkezine 3,5 kilometre mesafe vardır, yolu gayet diktir, Kemal Bey arkadaşımız asker gözüyle bu meyli 70 derece olarak tesbit etmiştir. Katırla bu yoldan Kaza merkezine zor çıkılır, otomobille biz çıkmak imkânını bulamadık. Bu Kaza vaktiyle buraya niçin kurulmuş? Yol ile alâkalı bir cevap vermek lâzım. Yol yokmuş onun için, Erzurum yolu 1912 de başlamış, 1950 yılına kadar ancak vilâyet hududundan itibaren yirmi beş kilometrelik bir geçit açılabilmiştir. Bu Kaza vilâyete 55 kilometre mesafede uzak bulunmaktadır. Evvelâ katır dahi gidemiyor. Her sene sekiz, on katır dereye yuvarlanıyordu. Böyle bir vaziyette vilâyet jandarma K. nı vilâyet hududuna en yakın bir yerin, kaza merkezi olması için bir rapor tanzim etmiş vilâyet meclisi ideresi ve vali de dâhil olmak üzere oraya kadar zahmet ihtiyar etmeksizin bir karara bağlamışlar. Bu kararı icra organları da kademeli olarak tasdik etmişler ve bu suretle kaza tesis edilmiştir.

Güneyce'nin Rize hududuna olan mesafesi 15 kilometre kadardır. Rize bu Kazanın Cenup arazisi mıntakasındadır. Garba doğru mıntaka ise, nihayet âzami 15 : 25 kilometredir. Tahminî olarak söylüyorum. Fakat Şimale olan mesafesi 80 kilometre bulmaktadır. Ve bir günde gidilemez. Köyleri birleştirmişler bu Kazada bir belediye teşkil etmişlerdir. 3500 nüfus olarak verdikleri miktar bu belediye hududundaki köy halkının mevcududur. Yoksa Güneyce'nin merkezi olan Varda Köyünün mevcudu bu kadar değildir, hakiki rakamı iyi bilmiyorum, 200 - 250 nihayet 500 olabilir. Evler bizim oralarda bir arada bulunmazlar. Trabzon ve Giresun Milletvekili arkadaşlarım bunu gayet iyi bilirler. Hattâ Trabzonlu milletvekili arkadaşlarım Güneyce'nin bulunduğu yere gitmesel dahi muhitin insanları ile yakinen görüşmek suretiyle orayı gayet iyi bildiklerine kaniim. İnkişafa müsait değildir. Netekim mahallinde de bu yerde bina yapmak mahzurlu görmüş. Dere kenarında, şimdiki kaza merkezine üç kilometre mesafede iki dönüm kadar açık bir yer vardır, Erzurum yolu işlek bir yol olacağını düşünen müteşebbis hemşerilerimiz burada bir han binası yapmışlardır. Broşürde resimlerini gördüğünüz binalardan büyüğü bina bu binadır.

İşte şu bina han binasıdır. Altında kahve vardır. Bir tarafında mısır satılır. İktidarımızın, gayretlerinden birisi de, bu mıntaka ahalisinin ayağına mısırı götürüyor. Burada, hanın bir tarafında mısır satılır, tuz satılır, bir kahve vardır. Etrafında ev filân yoktur.

Yine broşürde bir köprü görüyorsunuz. Kaza tarafına, kaza merkezinin bugün bulunduğu yere geçmek için ecdat tarafından yapılmış olan bir taş köprüdür. Derenin karşı tarafında bulunan köylere giden dere köprüsüdür.

Broşürde bir mektep binası gözükmemektedir. Her yerde olduğu gibi köy mektebidir. Bu binayı yapabilecek bir yer bulmuşlardır ama, mektebe bahçe yapacak geniş ve düz arazi yoktur. Hükümet binası olarak temel attıklarını gösteren bir resim daha var. Bu 3,5 kilometre mesafede söylediğim açıklık yerde temeli atılmış bir binadır. Hükümet binası yapmaları için kendilerine en küçük bir tavsiyede bulunulmamıştır. Ve bu, bizim Demokrat Partinin iktidarı zamanında tavsiye edilecek hususlardan da değildir. Hükümet binasının temeli atılmıştır ama, bunun etrafında bu binayı besliyecek olan diğer binaları yapmak imkânı yoktur, çünkü yer müsait değildir. Olsa bile vilâyet hududuna iki saat mesafededir. 10 kilometredir. Hükümet tarafında alınan karara göre, kazanın İkizdere'ye geçirilmesi istenilmektedir. Bu bir nahiyedir. Merkezi vaziyettedir. Daha evvel de burası kaza merkezi idi. Adı Kureysaba idi. Bu nahije bugün için merkezi bir durumdadır. İktisadi ve coğrafi şartlar, bu kaza merkezinin buraya nakledilmesini icabettirecek bir durumdadır. Çünkü burası vilâyet hududu aşağı yukarı 25 kilometre mesafededir. Fakat ayrıca kaza merkezinin Garbında ve Şark'ında, Cenup'nda köyleri vardır. Şimal'e de, kâfi miktarda yaklaşmaktadır. En uzak köyü 50 kilometreye kadar indirebilmektedir.

Hamdi Orhon arkadaşım Trabzonludur. Bu mıntakayı gayet iyi bilmektedir. Ama nedense burada, broşürde gördüğü bir rapora istinat ederek mütalâada bulundular. 1945 senelerinde başlıyan bir muhabereden bahsettiler. Kayalar düşmüş ve saire.. Nahije merkezinin İkizdere' de kalması mahsurludur dediler. Evet, söyledikleri bir cepheden doğrudur. Nahije merkezinin evvelce bulunduğu yere 1 - 2 kaya düşmüş ama nahije merkezi şimdi oradan ileriye doğ-

ru, Osman Bey arkadaşının izah ettiği gibi, alınmış bulunmaktadır. Kaldı ki bir kaza merkezinin iki derenin birleştiği düz bir saha üzerinde kurulması hususundaki Hükümetin teklifini destekliyoruz. Orada kaya düşmesi tehlikesi yoktur. Bu yer, Erzurum şosasının üzerindedir. Rize - İspir - Erzurum şosesi bugün 90 net kilometreyi işlemektedir. Eğer Allah nasip ederse gelecek sene bu yolun işletmeye açılacağına inanmaktayız. O takdirde şimal'deki köylerle, makineli vesaitle irtibat imkânını bulacaktır. Yine broşürde yeni yapılmış memur evlerinden bahsediliyor. memur evlerini 3, 5 kilometrelik mesafede bulunan düz yerde yapmayı tasarladıkları Hükümet binası yanında memur evleri inşa edeceklerini bildiriyorlar. Halen bir binanın temeli atılmıştır. Aynı yerde memur evleri filan yoktur. yapılmamıştır. Bundan başka dispanser sağlık merkezi yapacaklarını söylediler. Böyle binaların bu yerde yapılmasına imkân yoktur. Kendilerinin temelini attıkları bina sahanın üzerine bu kadar binanın yapılmasına imkân hâsıl olamaz.

Arkadaşlarımdan bâzıları, Meclise bir icra organı vazifesini tahmil etmek istediler...

BAŞKAN — Teklifi geri aldılar...

İZZET AKÇAL (Devamla) — Bu konu üzerinde durulmasını faydalı addederim. Meclise bir icra organı vasfını vermemek lâzımdır. Evvelâ Hükümete ya itimat ediyoruz, ya etmiyoruz. İcra organı Hükümettir. Ben şahsan Meclisin bir heyet seçerek oraya göndermesini tetkik etmeyi zevaitten addettiğimi arzederim, buna lüzum bulunmadığı kanaatindeyim. (Reye, reye sesleri).

Tekrar arz ediyorum; altı Rize milletvekili bu işte tam bir mutabakat halindeyiz. Fakat Meclise gelinceye kadar bu işle hiçbir suretle alâkadar olmadık, hattâ tavsiyede dahi bulunmadık. İdare âmirine, meclisi umumiye ve mahallî teşkilâtta çalışan şahıslara Meclise gelinceye kadar dahi gene görüş ve kanaatimizi bildirmedik. Meclise geldikten sonra birkaç arkadaş sordu onlara mütalâamızı bildirdik; hiçbir şahsa müspet veya menfi bir mütalâa dermeyan etmiş değiliz. Fakat kararımız, inanışımız; kaza merkezinin mutlaka daha Şimalde bulunan İkizdere'ye nakli halinde ekseriyetin menfaati icabı bulunduğu merkezindedir. Bu naklin iktisadi yönden, sosyal yönden faydası olacaktır.

BAŞKAN — Şimdiye kadar 11 arkadaşımız konuşmuştur, daha iki arkadaş söz almış bulunmaktadır fakat kifayet takriri vardır, evvelâ onu okutuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Mevzu aydınlanmıştır. Müzakerenin yeterliğini arz ve teklif ederim.

Bursa

Halûk Şaman

Yüksek Başkanlığa

Müzakerenin kifayetine karar verilmesini rica ederim.

İzmir

Cihad Baban

Yüksek Başkanlığa

Keyfiyet anlaşılmıştır, müzakerenin kifayeti ni arz ve teklif ederim.

Muğla

Nâtık Poyrazoğlu

BAŞKAN — Her üç önerge de müzakerenin kifayetini teklif etmektedir. Oyunuza arz ediyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Müzakerenin kifayeti kabul olunmuştur.

Şimdi başka bir takrir vardır arzedeceğim.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettim, keyfiyetin tekrar tetkiki için İçişleri Komisyonuna iade edilmesini arz ve teklif ederim.

Trabzon Milletvekili

Hamdi Orhon

BAŞKAN — Bu hususta komisyon mütalâası var mı?

NECİP BİLGE (Niğde) — Efendim, Hükümeti ilgilendiren bir tasarıdır, ne İçişleri Bakanı ve ne de Başbakan burada bulunmadıklarına göre, İctüzük mucibince müzakerenin tehiri lâzımgelir.

BAŞKAN — İçişleri Bakanı bundan evvelki oturumda hazır bulunuyordu; binaenaleyh, devam edeceğiz. Komisyonun bir mütalâası yoktur, İçişleri Komisyonuna havalesi teklif ediliyor... (Komisyon geliyor sesleri).

Rica ederim, komisyon yerini alsın, görmek mümkün oluyor.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Efendim, bu mesele İçişleri Komisyonunda gayet etraflı bir şekilde tet-

kik edilmiş ve rapora bağlanmıştır. Bunun haricinde tekrar komisyona havalesine biz lüzum görmüyoruz.

BAŞKAN — Efendim, teklifi okuttuk. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Demin kifayeti müzakere önergesi kabul edilmişti, maddelere geçilmesini oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Rize İline tâbi Güneyce İlçe merkezinin nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Rize İlinin Güneyce İlçe merkezi; aynı ilcenin İkizdere Bucağı merkezi olan Çağrankaya Köyüne nakledilmiş ve ilcenin adı İkizdere olarak değiştirilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Tasarının birinci müzakeresi bitmiştir efendim.

Seçim neticelerini arz ediyorum efendim:

Danıştayda açık bulunan 2 üyelik için yapılan seçime (258) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır.

Arzolunur.

Yekta Aytan (156) oy. Mennan Yiğiter (134) oy almışlardır.

Ötekileri okuyalım mı? (Lüzum yok sesleri). Şu vaziyete göre Yekta Aytan ve Mennan Yiğiter Danıştay üyeliklerine seçilmiş bulunuyorlar. Kendilerini tebrik ederiz.

İkinci tezkereyi okuyoruz.

Danıştay 2 nci Daire Başkanlığı için yapılan seçime (237) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı ve hizalarında gösterilen oyları

almışlardır. Bu vaziyete göre nisap olmadığı için seçim hukukan neticelenmemiş bulunuyor. Bu seçim tekrar yapılacaktır. (Reyleri söyleyin sesleri). Cudi Özal (129), A. Şeref Hocaoğlu (98), İbrahim Senil (2) oy almışlardır. 8 de çekinsür vardır.

Bu seçimi Pazartesi Birleşimine bırakıyoruz.

4. — *Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında kanun tasarısı ve Çalışma Komisyonu raporu (1/343) [1].*

BAŞKAN — Çalışma Bakanının, bu tasarı hakkında öncelik ve ivedilik önergesi vardır, okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Gündemin iki defa görüşülecek işler bölümünün 9 ncu maddesindeki « Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki kanun tasarısının » ivedilik ve öncelikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

13 . VI . 1952

Çalışma Bakanı
Nuri Özsan

BAŞKAN — Evvelâ öncelikle müzakereyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler ... Kabul etmeyenler ... Öncelikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini kabul edenler ... Kabul etmeyenler ... Maddelere geçilmiştir.

Aynı zamanda ivedilikle görüşülmesi teklif edilmektedir, ivedilikle görüşülmesini oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler ... Kabul etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında Kanun

Kanunun şümülü

MADDE 1. — Bu kanun hükümleri Türkiye'de yayınlanan mevkutelerle haber, fotoğraf ajanslarında veya benzeri yayın müesseselerinde ve matbaalarında başmuharrirlik, muharrirlik, mesul müdürlük, yazı işleri müdürlüğü, istihba-

[1] 214 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

rat şefliği, muhabirlik, mütercimlik, musahhihlik, foto muhabirliği, ressamlık, karikatürcülük, istihbarat telsizciliği ve radyoculuğu, gazete müdürlüğü ve idare müdürlüğü gibi her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki « işçi » tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların iş verenleri hakkında uygulanır. Bu kanunun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ecir olarak çalışanlara (gazeteci) denir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İstisnalar

MADDE 2. — Birinci maddenin şümulü dâhilinde bulunup da Devlet, vilâyet ve belediyeler ve İktisadi Devlet Teşekkül ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası bu teşekküllere ait şirketlerde istihdam edilen memur ve hizmetliler hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Bildirilmesi lâzmgelen hususlar

MADDE 3. — Bu kanunun şümulüne girecek mahiyetteki bir müesseseyi işletmekte olanlar, tesis edenler, devir alanlar ve kapatılanlar bu kabil bir müessesenin iştigal mevzuunu kısmen veya tamamen değiştirenler yahut da kendisine intikal eden böyle bir müesseseyi işletmeye devam edenler veya kapatılanlar (müessesenin unvan ve adresini, müessee sahibinin isim ve hüviyetiyle adresini, yapılan işin nev'ini, burada çalışanların miktarını, bir intikal mevzuu bahis ise bunun şeklini ve tarihini) işletmeye başlama veya kapatma yahut da devir alma veya iştigal nev'ini değiştirme tarihinden itibaren bir ay içinde o iş yerinin kurulu bulunduğu mahal için İş Kanununun uygulanmasıyla görevli makama yazılı olarak bizzat veya taahhütlü mektupla bildirmekle ödevlidirler. Bizzat müracaat edenlere bu müracaatlarını tevsik edecek bir belge verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Yazılı mukavele mecburiyeti

MADDE 4. — Gazeteci ile kendisini çalıştı-

ran iş veren arasındaki iş akdinin yazılı şekilde yapılması mecburidir.

BAŞKAN — Söz isteyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Feshin ihbarı

MADDE 5. — Müddeti muayyen olmayan iş akitlerinde feshin ihbarı bu kanunda yazılı mühletlere tâbidir.

6 ncı ve 7 nci maddelerde yazılı ihbar mühletlerine tekabül eden ücret miktarındaki tazminatın iş veren veya gazeteci tarafından diğer tarafa önceden ödenmesi suretiyle akdin derhal feshi de caizdir.

BAŞKAN — Söz isteyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Akdin iş veren tarafından feshi

MADDE 6. — Birinci maddenin şümulüne giren bir iş yerinde iş verenle arasındaki hizmet münasebeti bir veya mütaaddit mukaveleye istinaden fâsılasız olarak en az beş yıl sürmüş olan gazetecinin işine son verilmesi, yapılacak yazılı ihbardan üç ay geçtikten sonra muteber olur. Beş seneden az hizmeti olanlar için bu ihbar mühleti bir aydır.

Hizmetine bu madde hükümlerine göre son verilen gazeteciye feshi ihbar edilen mukavelenin taallük ettiği her hizmet yılı veya küsuru için son aylığı esas ittihaz olunmak suretiyle her yıl için bir aylık ücreti miktarında tazminat verilir. Ancak, yıllık hizmetin altı aydan az kısmı nazara alınmaz.

BAŞKAN — Söz isteyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Akdin gazeteci tarafından feshi

MADDE 7. — Gazeteci enaz bir ay evvel iş verene yazılı ihbarda bulunmak suretiyle iş akdini her zaman feshedebilir.

BAŞKAN — Söz isteyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Müddetlerin artırılması

MADDE 8. — Yukarıki maddelerde yazılı ihbar mühletleri asgari olup mukavele ile artırılabilir.

BAŞKAN — Söz isteyen ve tadil teklifi yok-

tur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Mülkiye âmirlerine bildirilecek hususlar

MADDE 9. — Mukavelenin imzalanışında iş verenle gazeteci, fesih halinde ise fesheden taraf, keyfiyeti bir beyanname ile mahallin en büyük mülkiye âmirine bir hafta içinde bildirmeye mecburdur. Mülkiye âmirleri bu beyannamelerin birer örneğini, gazetecinin kıdeminin tesbitine esas olmak üzere, hemen, Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne bildirirler.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Tecrübe müddeti

MADDE 10. — Mesleke ilk intisap eden gazeteciler için tecrübe müddeti en çok üç aydır. Bu müddet içinde taraflar iş akdini ihbar mühletine ve tazminat mükellefiyetine tâbi olmaksızın feshedebilirler.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

İhbar mühletini beklemeksizin fesih hakkı ve tazminat

MADDE 11. — Bir mevkutenin veçhe ve karakterinde gazeteci için şeref veya şöretini veya umumiyetle mânevi menfaatlerini ihlâl edici bir vaziyet ihdas edecek şekilde bâriz bir değişiklik vukuu halinde, gazeteci ihbar mühletini beklemeden akdi feshedebilir.

İş akdini birinci fıkranın verdiği hakka dayanarak fesheden gazeteci, iş verenin kusuru neticesinde iş akdini feshetmiş olsa idi ne miktar tazminat alacak idiyse, o miktar tazminat isteyebilir.

Vazifesinin ifasiyle ilgili hususlarda gazetecinin bilerek veya ağır bir ihmali neticesi olarak mevkutenin itibar veya şöretine halel verecek fiil ve harekette bulunması hali iş verene ihbar mühletini beklemeden iş akdini derhal feshetmek hakkını veren ağır sebeplerden sayılır.

Gazetecinin, şeref ve şöretine halel verebilecek mahiyette bir fiil ve harekette bulunması için iş veren tarafından vâkı isteği yerine getirmemesi hali iş verene ihbar mühletini beklemeksizin iş akdini feshetmek hakkını vermez.

Müddeti muayyen olan mukavelelerde de yu-

karda yazılı fesih hakkı, mukavele müddetinin sona ermesini beklemeksizin kullanılabilir.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Akdin tatbik edilmediği hallerde fesih

MADDE 12. — I - A) İş verenle gazeteci arasındaki iş akdinin muayyen bir müddet için akdedilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, gazetecinin kendi kasdı veya ağır bir ihmali olmaksızın uğradığı hastalık veya kaza neticesinde iş görememek durumuna düşmesi halinde,

B) Müddeti muayyen olmayan bir iş akdiyle bağlı bulunan gazetecinin şahsını ilgilendiren meşru bir sebep veya ifasından kaçınamayacağı kanuni bir vazife hasebiyle işini göremediği hallerde,

C) Müddeti muayyen olan bir iş akdiyle bağlı bulunan gazetecinin yukarıki bentte yazılı sebepler dolayısıyla ardı ardına iki iş gününden fazla veya bir ay içinde ceman üç iş gününden fazla işini görememesi halinde, iş veren, iş akdini ancak bu kanunun (5) nci ve (6) ncı maddelerinde yazılı ihbar mühletini ve tazminat vecibelerini yerine getirmek suretiyle feshedebilir.

II - (A) bendinde bahsi geçen iş görememek durumunu tevlit eden kaza veya hastalık gazetecinin vazifesinin ifasiyle ilgili bir sebepten ileri gelmişse, kasıt veya ihmalin mevcut olup olmadığı nazara alınmaksızın, (I) numaralı fıkra hükmü uygulanır.

III - İş görememek durumu (16) ncı maddede yazılı hallerden ileri gelmişse, mezkûr maddede hükümleri tatbik olunur.

IV - Bu maddenin (A) bendinde yazılı haller dolayısıyla vazife göremeyecek duruma düşüp de iş veren tarafından işinden çıkarılan gazeteci, âzami bir sene zarfında iyileştiği takdirde, tekrar eski işine tercihan alınır.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur.

Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Rekabet memnuiyeti

MADDE 13. — Gazeteci iş verenle yaptığı mukavelede aksi zikredilmediği takdirde dışarda, basımla alakası olsun veya olmasın, başka iş tutmakta serbesttir.

İş akdinin feshinden sonraki zaman için gazetecinin mesleğini iera serbestisini takyit eden hükümler bätıldır.

BASKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur.

Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Ücret

MADDE 14. — Kararlaştırılan ücret, hilâfına mukavele yapılmış olmadıkça, her ay peşin olarak ödenir. Gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemiyen iş verenler bu ücretleri geçecek her gün için yüzde iki fazlasıyla ödemeye mecburdurlar.

Mukavele müddeti sona ermeden evvel kendisine atfedilebilecek bir kusuru olmaksızın işine nihayet verilen gazeteci, peşin almış olduğu ücretin henüz işlememiş bulunan kısmını iade etmeye mecbur tutulamaz.

BASKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur.

Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Mukavele dışı yazılar

MADDE 15. — Bir mevkuitede çalışan gazeteci, mukavele hükümleri dışında olarak iş veren tarafından sipariş edilen veya yayımlanması kabul edilen yazılar için ayrıca ücrete hak kazanır.

BASKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur.

Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Askerlikte ücret

MADDE 16. — Talim veya manevra dolayısıyla silâh altına alınan gazeteci bu müddet zarfında, iş karşılığı olmaksızın, ücret hakkını muhafaza eder. Ancak, yedek subay olarak veya sair suretlerle askerî hizmet karşılığı aylık alan gazetecinin almakta bulunduğu bu aylık kendi işinden aldığı ücretten az ise, iş veren gazeteciye yalnız aradaki farkı ödemekle mükelleftir.

Kısmi veya umumi seferberlik dolayısıyla silâh altına alınan gazeteci hakkında üç ay için bu maddenin birinci fıkrası hükümleri uygulanır.

İlk muvazzaf askerlik hizmeti için silâh altına alınan gazeteciye, mukavelede başka türlü

sarrafat olmadığı takdirde, iki seneyi geçmemek üzere son aldığı aylığın üçte biri ödenir.

İş verenle gazeteci arasındaki iş akdinin muayyen bir müddet için akdedilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, gazetecinin bu maddenin birinci fıkrasında gösterilen haller dolayısıyla silâh altında bulunduğu müddetçe iş akdi iş veren tarafından feshedilemez. Gazeteci bu maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında gösterilen haller dolayısıyla silâh altına alındığı takdirde gazetecinin durumu bu fıkralardan hangisine temas etmekte ise iş veren iş akdini ancak o fıkroda gösterilmiş bulunan süre geçtikten sonra feshedebilir. Bu gibi hallerde de gazeteci ile iş veren arasındaki iş akdinin muayyen bir müddet için akdedilmiş olup olmadığına bakılmaz. Akdin feshi bu kanunda yazılı hükümlere tâbidir.

Gazeteciyle iş veren arasındaki mukavele esasen muayyen bir süreyi ihtiva edip de bu süre gazetecinin silâh altında bulunduğu sırada kendiliğinden bitiyorsa, iş veren mukavelenin bu suretle sona ermesinden itibaren bu maddede yazılı olan ücretleri gazeteciye ödemekle mükellef tutulamaz.

Bu maddede yazılı bulunan hükümler iş veren tarafından gazeteciye askerlik halinde ücret verilmesi hakkında daha elverişli hak ve menfaatler sağlayan mukavele, teamül veya âdetlerden doğan haklara hâlel getirmez.

BASKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Mahkûmiyet veya yayının tatili halinde ücret

MADDE 17. — Mensup olduğu mevkuitedeki bir yayın dolayısıyla hürriyeti tahdide uğriyan gazeteci ücretini iş verenden almakta devam eder. Yayın, mevkuite mesul müdürünün veya mevkuite sahibinin haberi olmadan yapıldığı veya mesul müdürün tetkikinden geçirilerek negri takarrür eden gektel üzerinde tahriyat, tadilat, tay yahut da ilâveler igra olunduğu takdirde böyle bir yayın dolayısıyla hürriyeti tahdide uğriyan gazeteci bu hükümden faydalanamaz.

Birinci fıkradaki hürriyet tahdidi gazetecinin o mevkuiteden ayrılmasından sonra vukuza gelmişse, gazetecinin bahsi geçen mevkuiteden son aldığı ücreti miktarındaki tazminat, hürri-

yeti tahdit edildiği müddetçe, her ay yayının yapılmış olduğu mevkute sahibi tarafından ödenir.

Her ne sebeple olursa olsun, neşriyatı tatil edilen mevkutede çalışanlar, tatil tarihinden itibaren iki ay müddetle ücretlerini alırlar.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Gazetecinin ölümü

MADDE 18. — Gazetecinin ölümü sebebiyle iş akdinin sona ermesi halinde, eşi ve çocuklarına ve bunlar bulunmadığı takdirde, geçimi kendisine terettüp eden ailesi efradına müteveffanın aylık ücretinin üç misli miktarında bir tazminat verilir.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Haftalık tatil

MADDE 19. — Her altı günlük fiilî çalışmayı mütaakıp gazeteciye bir günlük dinlenme tatili verilmesi mecburidir.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Günlük gazetelerin intişar etmeyeceği günler

MADDE 20. — Günlük gazetelerin Şeker Bayramının birinci ve ikinci günleri ile Kurban Bayramının ilk üç gününde intişar etmeleri memnudur. Bugünlere mahsus gazete neşri hakkı gazetecilerin bağlı buldukları meslekî teşekküllere aittir.

Birinci fıkrada bahsi geçen bayram günlerinde çalışılmamış olması sebebiyle gazetecilerin ücretlerinden hiçbir suretle eksitme yapılamaz.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yıllık ücretli izin

MADDE 21. — Günlük bir mevkutede çalışan bir gazeteciye, en az bir yıl çalışmış olmak şartıyla, yılda dört hafta tam ücretli mezuniyet verilir. Günlük bir mevkutedeki hizmeti 10 yıl dan yirmi yıla kadar sürmüş olan bir gazetecinin yıllık ücretli izni beş hafta, yirmi yıldan fazla çalışmış bulunanın izni ise altı haftadır.

Günlük olmıyan mevkutelerde çalışan gazete-

cilere her altı aylık çalışma devresi için iki hafta ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izinlerin hesabında, bu kanunun birinci maddesindeki «gazeteci» tâbirine girenlerin kıdemleri, iş akdinin devam etmiş veya fasilalarla yeniden inikat etmiş olmasına bakılmaksızın, gazetecilik meslekinde geçirdikleri hizmet süreleri nazara alınmak suretiyle tesbit edilir.

Yukardaki maddeler gereğince gazetecinin iş karşılığı olmaksızın ücret alarak geçirdiği müddetler ücretli izne esas olan hizmet yıllarının hesabından hariç tutulmıyacağı gibi bu müddetler ücretli izin sürelerinden de mahsup veya tenzil edilemez.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sendika

MADDE 22. — Gazeteciler, aralarında, 5018 sayılı Kanun hükümleri dahilinde sendikalar kurabilirler.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sosyal sigorta

MADDE 23. — Gazeteciler 3008 sayılı İş Kanununun yedinci faslıyla 4772 sayılı İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları, 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası ve 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası kanunlarına tâbidir.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teftiş ve murakabe

MADDE 24. — Bu kanun hükümlerinin düzen altında yürümesini sağlamak üzere yapılması gerekli görülecek takip, murakabe ve teftişler Çalışma Bakanlığı tarafından yürütülür. Bu hususta 3008 sayılı İş Kanununun iş hayatının murakabe ve teftişine ait bulunan altıncı faslı hükümleriyle aynı kanunun bu hükümlerle ilgili ceza maddeleri uygulanır.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kazançların azatılmıyacağı

MADDE 25. — Bu kanunun uygulanması

neticesi olarak iş verene terettüp eden vecibeler, gazetecilerin ücret ve sair haklarının daha aşağı hadlere indirilmesine sebep tutulamaz.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ceza hükümleri

MADDE 26. — a) Çatırdığı gazeteci ile (4) ncü maddede gösterilen şekilde yazılı iş akdi yapmayan;

b) (6) ncü maddenin ikinci fıkrasında bahsi geçen tazminatı gazeteciye ödemiye;

c) (18) ncü maddede yazılı tazminatı o maddede gösterilmiş bulunan hak sahiplerine ödemiye iş veren (25) liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına çarptırılır.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 27. — a) (14) ncü maddede yazılı ücreti gazeteciye zaruret olmaksızın vaktinde ödemiye;

b) (16) ncü maddenin birinci veya ikinci yahut da üçüncü fıkrasında yazılı bulunan hallerde gazeteciye verilmesi icabeden ücreti ödemiye;

c) (17) ncü maddenin birinci veya üçüncü fıkrasında yazılı hallerde gazeteciye verilmesi lâzımgelen ücreti yahut da aynı maddenin ikinci fıkrasında bahsi geçen tazminatı ödemiye;

ç) (20) ncü maddede yazılı bulunan günlerde gazetecilerin bu günlere ait ücretlerini zaruret olmaksızın ödemiye iş veren hakkında (50) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Bu kanunun (20) ncü maddesi ile günlük gazeteler hakkında intişar memnuniyeti kabul edilmiş olan günlerde, günlük gazetelerin neşrine devam olunduğu veya bahsi geçen maddede yazılı meslekî teşekküllerden gayri kimseler tarafından o günlere mahsus gazete neşredildiği takdirde, neşreden kimse hakkında (5 000) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Gazeteciye bu kanunun (21) ncü maddesindeki esaslar dairesinde yıllık izin vermiyen veya izin vermiş olup da izin müddetine ait ücreti ödemiye iş veren, yıllık izin vermediği veya izin süresine ait ücretlerini ödemediği kimselerin izin müddetlerine tekaül eden ücretler yekünunun iki misli tutarında ağır para cezasına çarptırılır.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 30. — Bu kanunun (25) ncü maddesi hükmüne aykırı hareket eden iş veren hakkında, gazetecilere ait ücret ve sair hakların daha aşağı hadlere indirilmesinden dolayı bu kimselerin uğradıkları zararın iki misli tutarında ağır para cezası hükmolunur.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — İş verenler bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde kendi iş yerlerinde çalışan gazetecilerle bu kanunda yazılı esaslar dâhilinde yazılı mukavele akdetmeye mecburdurlar. Bu hükme riayet etmiyen iş verenler hakkında (26) ncü maddenin (a) bendinde yazılı ceza tatbik olunur.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE II. — Bu kanunun neşri tarihinde 35 yaşını geçmiş bulunan gazetecilerden mezkûr tarihten önceki beş yıl içinde gazetecilik mesleğinde veya İş Kanununa tâbi iş yerlerinde en az 1000 gün çalışmış olan ve bu hizmet sürelerini göstermek üzere çalışmış oldukları iş yerlerinden alacakları belgeleri en geç bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir yıl içinde İşçi Sigortaları Kurumuna tevdi edenler 5417 sayılı Kanunun 5937 sayılı Kanunla değiştirilen geçici birinci maddesinde yazılı şartlarla İhtiyarlık Sigortasından faydalandırılırlar.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yok-

tur. Maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE III. — 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun tatbikına geçildiği yerlerde kanunun tatbiki tarihinden önce gazetecilik mesleğinde veya İş Kanununun uygulandığı iş yerlerinde çalışmış bulunanlar 5502 sayılı Kanunun (9) nevi maddesinin ikinci fıkrasıyla (14), (15) ve (18) nevi maddelerinin tatbikâtı bakımından, bu kanuna tâbi iş yerlerinde çalışmış ve bu müddet içinde Hastalık ve Analık Sigortası primi ödemiş sayılırlar.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 31. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 32. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz istiyen ve tadil teklifi yoktur. Maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Tasarının müzakeresi bitmiş oluyor. Tümünü oynunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Tasarı kanunlaşmıştır. (Alkışlar)

Gündeme devam ediyoruz.

5. — *Hüdafetin ilgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve İçişleri, Dışişleri ve Adalet komisyonları raporlar (1/231) [1]*

BAŞKAN — Tümü hakkında söz istiyen var mı efendim? İlk söz Bürhanettin Onat'ındır.

BÜRHANETTİN ONAT (Antalya) — Muhterem arkadaşlar, birbirini takibeden iki büyük Dünya Harbi, yer yüzündeki dört büyük imparatorlukla beraber bunların yanı sıra birçok hükümdarlıkların başını yemiştir. Bunun neticesi olarak taç ve tahtını kaybeden her hâ-

nedanın, beşerî ihtiraslarına kapılıp taç ve tahtlarına, binaenaleyh menfaatlerine kavuşmak için girişmedikleri teşebbüs kalmamıştır. Birçok köpümlere katılmışlardır. Neye mal olursa olsun, taç ve tahtlarına kavuşmak için memleketlerinin ihtilâl ve kan içinde yüzmesine razı olacak kadar beşerî ihtiraslara kapılmışlardır. Arkadaşlar, yalnız Osmanlı Hanedanıdır ki, buna tenezzül etmemiş, bu suretle mensup oldukları Hanedanın temiz kanını taşıdıklarını, büyük ruhunu taşıdıklarını ispat eden parlak bir imtihan geçirmişlerdir. Arkadaşlar, kadınları aç kalmışlar, erkekleri şoförlük etmişler, garsonluk etmişler, fakat memleketleri aleyhine tevcih edilecek hiçbir komploya girmemişler, her teklifi nefretle reddetmişlerdir. Onlar realiteyi görmeyi, hakikatları kabul etmeyi de bilmişlerdir. Arkadaşlar, tarihin takdir ettiği acı akıbetlere boyun eğmeyi bilmişler, bu fazileti göstermişlerdir. Bugün hiçbir iddiaları yok, hiçbir tasaddi ve taaddileri ve kasıtları yoktur. Onların bugün mâneviyatlarına, ruhlarına hâkim olan bir şey vardır; içlerini cayır cayır yakan daüssıla acısı, daüssıla ateşi. Bir tasarı geldi, bu, Osmanlı Hanedanına mensup olan kadınların memlekete dönmeleri müsaadesini isteyen bir tasarıdır. Arkadaşlar, hiçbir mahzur yoktur. Bunun vakti zaten çoktan gelmiş geçmiştir. Hattâ uzatmadan, onların ıstırabını temdit etmeden bu kanunun en kısa zamanda yüksek heyetinizce mazharı kabul olmasını temenni ederim, saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Mecdet Alkin.

MECDET ALKİN (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar; 431 sayılı Kanunla hudutlarımız dışına çıkarılmış olan Osmanlı Hanedanından kadın ve çocukların memleketimize dönebilmelerini istihdaf eden ve yüksek tasvibinize arzolunan bu kanun tasarısı; takdir buyuracağınız veçhile, hak ve adalet esaslarına tamamen uygundur. Tasarının gerekçesinde de belirtilmiş olduğu gibi, yaşları hayli ilerlemiş olan hanedana mensup kadınların Cumhuriyet rejimimiz için bir tehlike mevzuu olabilecekleri artık vârit olamaz. Fransa ve İsviçre'de şahsi müşahedelerime istinaden arz ederim ki, bu kadınların birçokları şunun, bunun yardımlarıyla sefil bir halde kutlâyemut yaşamaktadırlar. Geçinmek için çektikleri ıstırap hakikaten çok hazindir. Gördüklerim ve işittiklerim yürekler acısındır. Ciddeten çok perişan bir

[1] 201 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

durumda bulunan bu betbaht vatandaşlarımızın yaşayış tarzları Türklüğün haysiyet ve şerefiyle telif edilemez. Bu zavallıların artık memleketimize dönmelerine müsaade edilmesi çok yerinde ve insani bir hareket olur. Yüksek Meclisinizin bu talihsiz vatandaşlarımız hakkında da ulüvvü cenap ve âtufetini esirgemeyeceğinden emin bulunmaktayım. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, benden evvel konuşan arkadaşlarımızın da temas ettikleri gibi, milletin irade ve idaresini bizzat kendisinin eline almasını hedef tutan rejimimizi koruma gayesiyle 431 sayılı Kanun o zaman çıkarılmış ve bu kanun mucibince Osmanlı Hanedanı hudut harici edilmişti.

Fakat arkadaşlar, şimdi şurasını müşahede etmek mümkündür ki, bu kanun o günün ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap vermiş, fakat tarihi vazifesini de yapmıştır. Bu itibarla biz de bizden evvel konuşan arkadaşlarımıza iştirak ediyor, hattâ kanunun kısmen değil, tamamen kaldırılmasını rica ve teklif ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar, bu işte salim bir karara varabilmek için iki mühim noktayı göz önünde tutmak icabeder. Bunlardan birisi, bilhassa Burhan Bey arkadaşımızın temas ettiği gibi, hudut harici edilen hanedanın dış memleketlerdeki hattı hareketler, birisi de, yine bir arkadaşımızın temas ettiği rejimimizin kuvvet derecesi. Bu hususlarda tamamen arkadaşlarıma iştirak etmiyorum, fakat büyük bir çoğunluğu, dış memleketlerde bulunduğu zaman, ana yurt aleyhinde bulunmamış, hiçbir şahsi emel ve ihtiraslara alet olmamışlardır.

Diğer taraftan ikinci nokta olarak, muhakkak ki, her hangi bir tesir ile sarsılmıyacak şekilde ulaşılmış olan bir rejimimiz var. Bu iki esas karşılaştırsak, bunlar hudut dışında buldukları zaman ekseriyetinin tuttuğu yol, dürüst, vatansever bir yoldur. Diğer taraftan o zamandan bu zamana kadar, tam mânasıyle kuvvetlenmiş bir rejimimiz vardır, bunun karşısında, bu hanedan efradı memleket dışında buldukları halde, rejim ve memleket aleyhinde çalışmamışlardır. Binaenaleyh erkek, kadın hepsinin affını icabettirecek bir durum taşımaktadır.

Sayın arkadaşlar; Büyük Atatürk, arkadaşlarına 150 liliğin affını talebederken sebebi, bu arzettiğim ikinci emniyete istinat ettirmiştir, rejimin kuvvetli olmasına.

Kaldı ki bu vatandaşlarımız, soydaşlarımız 150 liliğin gibi, bunların hayatta olanları memleketin karanlık günlerinde fenalığa iştirak etmiş Türkler değildir, o işlerde rol almış insanlar değildirler. Bunların biricik kusurları, Osmanlı Hanedanına mensup olmaları teşkil etmiştir. Bu mensubiyetle bu insanların gurbet diyarında kahır çekmesine, ıstırap çekmesine kâfi bir sebep değildir arkadaşlar.

Arkadaşımın da temas ettiği gibi, vatan hasreti, acıların en acısıdır. Bu itibardır ki, bu vatandaşlarımız ve soydaşlarımız bunu yıllarca çekmişlerdir, perişan olmuşlardır. Buna mukabil memlekete olan bağları, memlekete olan sevgileri çoğunluk itibariyle hiçbir zaman sarsıntıya uğramamıştır.

Demim arzettiğim gibi, yabancı hiçbir emele alet olmamışlar, daha açıkçası, yabancı ve gurbet diyarında bulunan Türkleri, mali imkânsızlıklarına rağmen, bağrına basmış ve onlara çok yardım yapmışlardır. Bunlara ait birçok misaller mevcuttur.

Bu itibarla bunları kadın erkek diye ikiye ayırmak, bir kısmını şefkat ve merhametimizden istifade ettirirken diğer bir kısmını vatan dışında daüsilâ ile harap ve perişan bir hale sokmak adalete pek uygun düşmüyor. O bakımdan arkadaşlar, ben rica edeceğim, dış memleketlerde buldukları zaman, içerisinde memleketin rejimi aleyhinde çalışmamış olan ki, Hükümet, çalışmış ve çalışmamış olanları pekalâ bilebilir. O halde bu şekilde yarım bir kanun çıkartmaktansa onların, memleket aleyhinde bulunmamışlarının topuna şâmil bir kanun çıkartmak daha iyi olur. Bu şekilde şefkatimizi ve merhametimizi bütün dünyaya ilân ederken tamamen rejimimizin kuvvetine inandığımızı da bütün dünyaya ilân etmiş olacağız. Bizim kanaatimiz budur. (Bravo sesleri).

BAŞKAN — Vaktin geçmiş olmasına binaen 16 Haziran Pazartesi günü saat 15 te toplanmak üzere Oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 18,20

B : 84 13.6.1952 O : 2

7. — SUNUKLAR VE TELGRAFLAR

Rize İline bağı Güneyce İlçe merkezinin Halk Partisi Başkan ve üyeleri tarafından gön-
nakledilmemesini temenni eden: derilen telgraflar.
Güneyce Demokrat Parti ve Cumhuriyet

Bataklıkların kurutulması ve bundan elde edilecek topraklar hakkındaki kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısının 2 nci ve geçici 1 nci maddeleri hakkında Bayındırlık Komisyonu raporu (1/305)

Bayındırlık Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bayındırlık Komisyonu

Esas No. 1/305

Karar No. 39

12. VI. 1952

Yüksek Başkanlığa

6. VI. 1952 gününde komisyonumuza havale buyurulan Bataklıkların Kurutulması ve Bundan elde edilecek topraklar hakkındaki 5516 sayılı Kanunun bâzı maddelerini değiştiren kanun tasarısının 2 nci maddesi hakkında Konya Milletvekili Hidayet Aydın, Niğde Milletvekili Necip Bilge ve Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in değiştiremeleri ile Seyhan Milletvekili Cezmi Türk'ün 2 nci maddenin değiştirilmesi muvacehesinde geçici 1 nci maddenin de gözden geçirilmesi gerektiği hakkında olup Umumi Heyetçe nazara alınması kabul buyurulan temenni komisyonumuzca takrir sahiplerinden Hidayet Aydın'ın de huzuru ile incelendi. Hükümet temsilcilerinden lüzumlu bilgi alındı:

İkinci maddede N. Bilge'nin değiştirmesi üzerine maddede değişiklik yapılması uygun görüldü.

Hidayet Aydın ile Süleyman Kuranel'in değiştiremelerinin aynı konuya taallük etmekte bulunduğu anlaşıldı.

Hidayet Aydın; değiştirmesini müdafaa etmekle beraber maddenin değiştirmesi dairesinde tanzim edilmesi halinde hem müteşebbislerin hem de Devlet ve bataklığa civar toprağa mahtaş vatandaşların menfaatleri korunmuş olacağını, Kuranel'in teklifinin kabulü halinde kurutulan araziden Devlet hissesi dışında kalan arazinin müteşebbisin malı olacağından spekülasyona imkân vermekle beraber arazinin Devletle şüyulu bir durumda kalacağını, değiştirmesinin kabulü halinde tâlip çıkmıyacağı hakkında komisyon üyeleri tarafından izhar buyrulan endişenin vârit olamayacağını bununla beraber birinci plânda kendi değiştirmesindeki esaslar

dairesinde yapılacak pazarlıkta talip çıkmaması halinde Süleyman Kuranel'in teklifi dairesinde bir fıkranın da ilâvesi suretiyle endişenin tamamen bertaraf edileceğini bildirmiş, Süleyman Kuranel teklifini müdafaa ile henüz çıkacak arazi ve mahiyeti katî şekilde belli olmadan, müteşebbisin meydana çıkacak araziye Devlete veya Devletin göstereceği kimselere kaç liraya terk eedceğini bildirmesini mümkün görmediğini bu itibarla Hidayet Aydın'ın değiştirmesinin kabulü halinde hiçbir müteşebbis tarafından bu yolda bir teşebbüse girişilemeyeceğini ve değiştirmesi dairesinde Devlete yüzde nispetinde arazi terki halinde sözleşmeye konacak kayıtlarla Devletin hissesinin nasıl ayrılacağı tasrih edilmek suretiyle berveçhipeşin şüyunun izalesinin imkân dâhilinde bulunduğunu bildirmiş ve görüşmeler sonunda evvelâ Hidayet Aydın'ın teklifleri reye konmuş ve reddolunmuş, Kuranel'in teklifi ittifakla kabul olunmuştur. Maddenin aldığı yeni şekil üzerine geçici 1 nci madde de değiştirilerek gösterildiği veçhile 2 nci maddeye mütenazır olarak tâdil edilmiştir. Değiştirilen 2 nci madde ile geçici 1 nci madde tekrar reye arz olunmuş ve ekseriyetle kabul olunmuştur.

Bu suretle değiştirilen maddeler Kamutayın yüksek tasvibine arz olunmak üzere yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Bayındırlık Ko. Başkanı

Ye. Sözeü

Konya

H. Ölçmen

Balıkesir

E. Budakoğlu

Antalya

A. Tokuş

Çanakkale

B. Evüstün

Denizli
E. Şahin

Erzincan
Z. Soylu

Gaziantep
S. Kuranel

Giresun
Adnan Tüfekcioğlu

BAYINDIRLIK KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Bataklıkların kurutulması ve bundan elde edilecek topraklar hakkındaki 5516 sayılı Kanunun bazı maddelerini değiştiren kanun tasarısı

MADDE 2. — Kurutma isteğini havi dilekçe valiliğe verilir. Kurutulacak yer birkaç ilin sınırları içinde ise müracaat büyük parçanın bulunduğu mahal valiliğine yapılır. Yetki ihtilâfi halinde isteğin hangi valilikçe inceleneceğini Bayındırlık Bakanlığı tâyin eder.

Dilekçenin valiliğe verilmesi üzerine 3. maddede yazılı komisyonca iş tetkik edilerek, kurutmanın Sıtma Savaşı Kanununun 8. maddesinde yazılı küçük sây mükellefiyeti ile yapılamıyacağına karar verildiği takdirde, keyfiyet valilikçe, Başbakanlığa bildirilerek kurutmanın Devlet eliyle yapılp yapılmıyacağı hakkında mütalâaları istenir.

Başbakanlık, ilgili bakanlıklar ve dairelerin mütalâalarını almak suretiyle en geç iki ay zarfında kararını bildirir.

a) Kurutmanın Devlet eliyle yapılacağı anlaşırsa müteşebbise tebliğ olunur. Ancak bu takdirde kurutmayı yapacak bakanlığın 3 sene içinde fiilen işe başlaması lâzımdır. Bu süre içerisinde işe başlamadığı takdirde Devlet bu haktan vazgeçmiş sayılır;

b) Kurutmanın Devlet eliyle yapılmıyacağı anlaşıldığı veyahut a bendinin son fıkrasındaki süre içerisinde işe başlamadığı takdirde keyfiyet 2 ay içinde ve 5 defadan az olmamak üzere gazete ile ve mahallî âdetlere göre ilân edilerek ilgili köylere ve o mıntakadaki teessüs etmiş su birlikleri veya su ortaklıklarına duyurulur. Bu süre içinde o mıntakadaki bir veya birkaç köy tüzel kişiliği veya su birlik veya ortaklıkları kurutmaya istekli olduklarını ve işi nasıl finanse edeceklerini bildirirlerse, rüçhan hakkı onlara tanınarak kurutulması istenilen yerin münasebeti bakımından kurutmanın hangi köy veya köylere veyahut su birlik veya ortaklıklarına verilmesi lâzımgeldiğini 3. maddedeki komisyon kararlaştırır ve ilgililere tebliğ eder.

İlgili köy veya su birlik veya ortaklıkları tâyin edilen süre içinde cevap vermedikleri veyahut kurutmayı yapamayacaklarını bildir-

dikleri takdirde keyfiyet o tarihe kadar komisyona dilekçe ile müracaat etmiş bulunan müteşebbislere bildirilir. Müteşebbisler arasında yapılacak pazarlığın gün ve saati ve 250 liradan aşağı olmamak üzere komisyonca takdir olunan muvakkat teminatın malsandığına yatırılması tebliğ kâğıdına derç olunur.

Müteşebbisler arasında yapılacak pazarlıkta kurutmadan meydana çıkacak araziden Hükümete en fazla arazi terketmeyi kabul eden müteşebbise tercihan verilir.

Kurutma hakkı müteşebbise verilmişse ön projenin hazırlanması için Valilikçe gerekli tebligat yapılır ve ön projenin bir aydan aşağı olmayacak münasip bir süre içinde hazırlanarak Valiliğe verileceği de bu tebligatta açıklanır. Proje incelenmek üzere Valilikçe Bayındırlık Bakanlığına gönderilir. Bakanlık bu proje hakkındaki mütalâasını en çok 2 ay içinde Valiliğe bildirir.

Kurutma hakkının köy tüzel kişilikleri veya su birlik veya ortaklıklarına verilmesi halinde ön proje Valiliğin işarı üzerine Bayındırlık Bakanlığınca en geç bir sene zarfında yaptırılarak Valiliğe gönderilir.

Tasdikli projenin müteşebbise veya diğer alâkahlara tevdiinden itibaren en çok bir sene zarfında fiilen işe başlanmadığı takdirde kurutma müsaadesi geri alınarak müteşebbisin teminatı irat kaydolunur. Ve hazırlamış olduğu projeler üzerindeki hakları sâkit olur.

GEÇİCİ MADDE 1. — 5516 sayılı Kanuna göre başlanmış bulunan muameleler ne safhada bulunursa bulunsun 1 . I . 1952 tarihine kadar fiilen kurutma ameliyesine başlanmamış ise hükümsüz sayılır.

Ancak bu tarihe kadar işe başlamamış; yalnız bu iş için lüzumlu projeleri yaptırarak tasdik ettirmiş veya mukavelesini yapmış olanlar proje ve diğer maddî masraflarını umumi hükümlere göre isteyebilirler.

**Rize İline tâbi Güneyce ilçe merkezinin nakledilmesi ve adının de-
ğiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Bütçe komisyon-
ları raporları (1/359)**

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 2299, 6/622

8. III. 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Rize İline tâbi Güneyce İlçe merkezinin nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında İçişler Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 23. II. 1952 tarihinde Yüksek Meclise sunulması ka- rarlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz- ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Rize İline bağlı Güneyce ilçe merkezinin kurulduğu 1945 yılından bugüne kadar inkişaf kayde- dememesi ve coğrafi durumu itibariyle de merkezî durumda bulunmaması ve bu bakımdan ilçe mer- kezine gidip gelmekte halkın birçok zorluklarla karşılaştıklarından her sahada halka kolaylık sağlanması amacıyla ilçe merkezinin Kirazlı Köyünü de ihtiva etmek üzere 8 - 10 kilometre mesa- fede ve merkezî durumda olan gelişme ve genişlemeye müsait bulunan bu ilçeye bağlı İkizdere Bu- cağının merkezi olan Çağrankaya Köyüne kaldırılması yetkili kurulların mütalâalarına dayanıla- rak adı geçen valilikten teklif edilmiştir.

Bakanlığımızca yapılan incelemede; Güneyce İlcesine bağlı köyler; Güneyce merkezine 2 - 60 kilometre ârızalı yollarla bağlı olmalarına karşı İkizdere merkezine aynı yollarla ve 1 - 53 kilo- metre mesafede bulunduğu ilçe merkezi olan Güneyce'nin bugüne kadar her hangi bir inkişaf kay- dedemediği, coğrafi durumu itibariyle de bundan böyle bir gelişme sağlaması imkânı da görülme- diği ve Hükümet konağı ve diğer resmî müesseselere de kavuşturulamadığı bu bakımdan naklin malî bir mahzur tevlit etmiyeceği, esasen Güneyce merkez nüfusunun (1 611) den ibaret olduğu, İkizdere Bucağının merkezi olan Çağrankaya Köyünün Güneyce merkezine nazaran daha merkezî durumda ve yol güzergâhında bulunması ve gittikçe artan bir ekonomik gelişme kaydeylemesi ve genişlemeye elverişliliği resmî ve hususi bina yapımında müşkülâta rastlanmayacağı memurların iskânı için şimdiden (33) ev yapma taahhüdünün noter senedine bağlandığı bu kadar geniş hüsnü- niyet gösteren İkizdereli vatandaşlarla iskân ve yerleşmenin her hangi bir aksamaya mâruz kal- mayacağı ve bu bakımdan da hizmetin daha çabuk ve kolayca yapılabilmesi ve İkizdere merkez nü- füsünün (1 300) Kirazlı Köyü ile birlikte mütalâa edildiğinde (2 078) nüfusa bâliğ olması, gibi sebeplerle Güneyce ilçe merkezinin Kirazlı Köyünü de kapsamak ve İkizdere adı ile anılmak üzere İkizdere Bucağının merkezi olan Çağrankaya Köyüne kaldırılması idari, coğrafi ve ekonomik sebeplerle yerinde görülmüş ve işlemi de İl İdaresi Kanununa uygun bulunmuş olduğundan ilişik kanun tasarısı bu maksatla düzenlenmiştir.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
İçişleri Komisyonu
Esas No. 1/359
Karar No. 39

16 . IV . 1952

Yüksek Başkanlığa

Rize İline tâbi Güneyce İlçe Merkezinin nakledilmesi hakkındaki kanun tasarısı, Hükümet mümessillerinin iştirakiyle komisyonumuzda görüşüldü.

Tasarı gerekçesindeki mucip sebepler ile Hükümet mümessilinin vermiş olduğu izahat komisyonumuzca da yerinde görülmüş ve birinci maddede İlçe Merkezinin Çağrankaya Köyüne nakli suretiyle yapılan değişiklikle ve ekseriyetle kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere yüksek Başkanlığa sunuldu.

İçişleri Ko. Başkanı
Kırklareli
F. Üstün
Sözcü
Zonguldak
A. Yurdabayrak

Başkan V.
Bursa
N. Yılmaz
Kâtip
Amasya
Kemal Eren

Balıkesir
S. Başkan
Çorum
B. Koldaş
İmzada bulunamadı
İstanbul
C. Türkgeldi
Kastamonu
F. Keçecioglu
Muğla
Y. Başar
Samsun
M. Özkefeli
Tekirdağ
I. Hakkı Akyüz
Van
İ. Akın
İmzada bulunamadı

Çoruh
Z. Ural
Diyarbakır
N. Önen
İmzada bulunamadı
İzmir
P. Arat
Kütahya
Yusuf Aysal
Niğde
F. Ecer
Sivas
E. Damalı
Trabzon
Muhallifim
H. Orhon

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/359
Karar No. 87

27 . V . 1952

Yüksek Başkanlığa

Rize İline tâbi Güneyce ilçe merkezinin nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp Başbakanlığın 8 . III . 1952 tarihli ve 6/622 sayılı tezeresi ile sunulan kanun tasarısı İçişleri Komisyonu raporu ile birlikte komisyonumuza havale edilmiş olmakla İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürü hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Tasarı gerekçesinde açıklandığı ve Hükümet temsileisi tarafından da ifade olunduğu üzere:

1. — Güneyce kazası, 1945 yılında vilâyet merkezine (55) kilometre mesafede ve Trabzon İline bağlı Of ilçesi hududunda şosedan uzak ve sarp bir tepe üzerinde bulunan Varda - Hacışeyh köyünde kurulmuş ve tesis edildiği tarihten bu zamana kadar Devlet tarafından bu ilcede hiçbir bina yapılmamış olduğu;

2. İlçe merkezinin vilâyet hududuna olan mesafesi (5) kilometre ve Cenup hududuna olan mesafesi ise seksen kilometre bulunduğu;

3. İlçe merkezinin Garp hududundaki arazi tabii mâniolarla ayrılmış olup Garp tarafında

mevcut köylerin Of ilçesine bağlı olduğu;

4. Güneyce ilçe merkezine, Rize ilçe merkezinden ve İkizdere bucağından alınmış olan üçer köy ki ceman altı köy bağlı olup ilçenin mütebaki (29) köyü İkizdere bucalına bağlı bulunduğu,

5. — İkizdere Bucak merkezi olan Çağrankaya Köyü Rize - İspir - Erzurum Devlet yolu üzerinde ve Güneyce'nin on kilometre Cenubunda ve kaza sathının ortasına yakın mahalde bulunmakta olup en uzak köylere olan mesafesi elli kilometre bulunduğu ve halen Çağrankaya'da (1300) nüfus mevcut ise de ittisalindeki Kirazlı Köyü ile birlikte nüfusunun (2078) olduğu,

6. Bugünkü kaza merkezi Güneyce Köyünün diğer (29) köyle irtibatını temin eden yolların kâffesinin İkizdere Nahiye merkezinde birleşmekte bulunması ve bu nahiye merkezine uğramadıkça hiçbir köylünün Güneyce'ye varabilemesi imkânsızlığı,

Gibi sebepler muvacehesinde komisyonumuz; İkizdere Bucağı merkezi olan Çağrankaya köyünün Güneyce'ye nazaran daha merkezî durumda ve Rize - Erzurum Devlet yolu üzerinde bulunması hasebiye, resmî ve hususi binalar yapılmasında müşlûlâtla karşılaşılacağından ve

hizmetin daha çabuk ve kolay ifa edilmesi mümkün olacağından dolayı, coğrafi, idari ve ekonomik şartlar dolayısıyla ilçe merkezinin Çağrankaya'ya nakli halinde inkişafın kolaylaşacağı cihetle tasarımı İçişleri Komisyonunun tadili veçhile aynen kabul etmiştir.

Kamutayın tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkanvekili
İstanbul	Burdur
<i>E. Adakan</i>	<i>F. Çelikbaş</i>
Bu rapor Sözcüsü	
Aydın	Antalya
<i>E. Menderes</i>	<i>A. Sarıoğlu</i>
Bolu	Bolu
<i>M. Güçbilmez</i>	<i>İ. Gülez</i>
Çanakkale	Erzincan
<i>E. Kalafat</i>	<i>N. Pekcan</i>
İstanbul	İstanbul
<i>H. Hüsman</i>	<i>S. Oran</i>
Kastamonu	Konya
<i>H. Türe</i>	<i>M. A. Ülgen</i>
Trabzon	Van
<i>S. F. Kalaycıoğlu</i>	Muhalifim
	<i>F. Melen</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Rize İline tâbi Güneyce İlce merkezinin nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Rize İlinin Güneyce İlce merkezi; aynı ilcenin İkizdere Bucağı merkezi olan ve Kirazlı Köyünü de ihtiva eden Çağrankaya Köyüne nakledilmiş ve ilcenin adı İkizdere olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>A. Menderes</i>	Başbakan Yardımcısı
	<i>S. Ağaoğlu</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı ve
	Dışişleri B. V.
	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı ve
<i>H. Köymen</i>	Devlet B. V.
	<i>F. L. Karaoşmanoğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
	<i>H. Polatkan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>K. Zeytinoğlu</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>M. Ete</i>	<i>Dr. E. H. Üstündağ</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>S. Yırcalı</i>	<i>N. Ökmen</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve
<i>S. Kurtbek</i>	İşletmeler Bakanı V.
	<i>N. Özsan</i>

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Rize İline tâbi Güneyce İlce merkezinin nakledilmesi ve adının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Rize İlinin Güneyce İlce merkezi; aynı ilcenin İkizdere Bucağı merkezi olan Çağrankaya Köyüne nakledilmiş ve ilcenin adı İkizdere olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

**Hilâfetin ilgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve İçişleri, Dışişleri ve Adalet komisyonları raporları
(1/321)**

T. C.

Başbakanlık

Muamelmât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 77-481, 6/202

21 . I . 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Hilâfetin ilgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek olarak İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 12 . I . 1952 tarihli toplantısında yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

1. Sâkıt Sultan Müteveffa Hatice ile Sâkıt damatlardan Müteveffa Rauf'un oğlu Hayri Rauf halen ikamet etmekte olduğu Berut'tan Cumhurbaşkanına sunduğu 20 . 7 . 1950 günlü bir mektupla Yurda gelmesine müsaade edilmesini istemiştir.

2. İstanbulda oturan Kerime Voskay isminde birisi de Başbakanlığa sunduğu 22 . 8 . 1950 günlü bir dilekçe ile kardeşi Sâkıt damatlardan M. Refik'in ve iki erkek bir kız çocuğunun memlekete gelmelerine izin verilmesini istemiştir.

Kerime Voskay dilekçesinde 3662 sayılı Kanunla ve sonradan intişar eden 5370 ve 5371 sayılı kanunlarla yurda kabul edilen müteveffa Enver (Paşa) nın ve kardeşi Kâmil'in çocukları ile sâkıt damat İsmail Hakkı'nın kızını ve sâkıt damat Ahmet Kâmil ve Mahmut Behçet'i emsal göstermiş ve kardeşi M. Refik'in eşi Sâkıt Sultan Fatma'nın senelerce evvel vefatı dolayısıyla M. Refik ve çocuklarının yurda dönmelerinde diğerleri gibi kanuni bir mahzur olmadığı iddiasında bulunmuştur.

3. Hayri Rauf'un Cumhurbaşkanlığına sunduğu bir tezkere ile Başbakanlığa tevdi edilmiş ve bu tezkerede Cumhurbaşkanlığınca; bu ve benzeri müracaatların üzerinde durulması gerektiği ve müracaat sahiplerinin Türkiye'ye avdetlerinin sağlanması imkânının yerinde olacağı mütalâasında bulunmuştur.

4. Konu üzerinde İçişleri ve Dışişleri bakanlıklarınca yapılan inceleme sonunda her iki dilek sahibinin mer'i kanunlar muvacehesinde dileklerinin is'afına imkân olmadığı anlaşılmış ve ancak sâkıt hanedan âzalarının memleket dışına çıkarılmalarına dair olan 431 sayılı Kanunun tadili halinde bu taleplerin yerine getirilmesinin kabil olacağı neticesine varılarak ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

5. Bu tasarı, saltanat ve hilâfete vâris olabilecek durumda olanları memlekete gelmekten menetmiştir. Bunlar Osmanlı İmparatorluğunda padişahlık etmiş olanların ve son Halifenin erkek fûrudur.

Sâkıt hanedanla kan rabitası olan veya olmuş kadınlarla bunların kan itibariyle hanedanla

rabıtası olmayın kocalarının kız ve erkek çocuklarının yurda dönmelerini mümkün kılmaktadır.

6. 5 . VII . 1939 tarihli ve 3662 sayılı Kanunla müteveffa Enver (Paşa) ve kardeşi Kâmil ve sâkıt damat İsmail Hakkı'nın çocukları yurda kabul edilmişlerdir.

Bundan sonra 18 . IV . 1949 tarihli ve 5370 sayılı Kanunla da doğum itibariyle münderis Osmanlı Hanedanından olmayın ve çocuğu bulunmayan erkek ve kadınlar Bakanlar Kurulu kararıyla yurda kabul edilmişlerdir. Bundan başka aynı kanun doğum itibariyle münderis Osmanlı Hanedanından bulunan kadınlardan yabancı devlet başkanlarından veya yabancı devlet hanedanından âzasından veyahut Elçi ve Elçilik vazifesi ile görevlendirilmiş olanlardan biriyle evli olanların transit suretiyle Türkiye'den geçmelerine ve 3 ay kadar Türkiye'de ikametlerine izin verilmesi için Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

9. Yukarıda zikri geçen kanunlardan bilhassa 3662 sayılı Kanun özel mahiyette ve yalnız müteveffa Enver (Paşa) nın çocuklarıyla kardeşi sâkıt damat Kâmil'in ve keza sâkıt damat İsmail Hakkı'nın çocuklarına inhisar etmektedir. Bu durum aynı vaziyette olan diğer sâkıt damat çocuklarının haklı olarak şikâyetlerini mucip olmuştur. Müteveffa Enver (Paşa) nın çocuklarının yurda kabulleri için vârit görülen mülâhaza diğer damat çocukları için de vârit görülmektedir. Bunların da yabancı kültür ve terbiyesiyle yetişmeleri ve haricte evlenme imkânlarının ve geçim şartlarının güçlüğü aynen vâkıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere yalnız Enver (Paşa) nın ve kardeşi sâkıt damat Kâmil'in ve İsmail Hakkı'nın çocuklarının yurda gelmelerini sağlayan 3662 sayılı Kanun aynı durumda olan bilhassa Pilevne Kahramanı Büyük Kumandan Gazi Osman Paşanın torunlarına teşmil edilmemesi ağır şikâyetleri mucip olmuştur.

Hazırlanan tasarıda bu gibi aksaklıklar izale edilmiş olmakla beraber tasarı biraz daha geniş tutularak doğum itibariyle münderis Osmanlı Hanedanından olan kadınların da memlekete gelmelerine cevaz verilmiştir. Bu kadınlar ne saltanata ne de hilâfete veraset iddia edecek durumda olmadıkları gibi çoğunun yaşı ilerlemiş asgari hayat ve geçim şartlarından mahrum pek sefil ve perişan bir vaziyete düştükleri görülmektedir. Bilhassa evlenme, eğitim çağında olan gençlerin ve küçüklerin durumu ise daha acıklı bir safha arz etmektedir. Bu konuda memleketin yüksek menfaatleri de dikkate alınmak suretiyle hazırlanan kanun tasarısında yurda gelmeleri derpiş edilen kimselerin avdetlerinde bir mahzur görülmemiştir.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/321

Karar No. 19

13 . II . 1952

Yüksek Başkanlığa

Hilâfetin Ilgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı, Komisyonumuzca İçişleri Bakanı ve Dışişleri Bakanlığı temsilcisinin iştirakiyle tetkik edildi;

Tümünü üzerindeki görüşmelerden sonra madde delere geçilmiş ve birinci, ikinci, üçüncü madde deleri aynen kabul edilmiştir.

Padışahlık etmiş kimselerden vârislerine intikal yapılmamış gayrimenkul mallar üzerinde

yurda avdet edeceklerin hak iddia edemeyeceklerine dair bulunan dördüncü maddeye menkul malların da ithal edilmesi teklif edilmiş olup bu hususta yapılan görüşme sonunda teklif kabule şayan görülerek bu maksadı temin üzere bu madde (ve bilûmun menkul mallar da 9 ncu maddesi) cümlesinin ilâvesi suretiyle tadilen kabul edilmiş ve bu ilâvenin 2 . V . 1949 tarih ve 245 sayılı Padışahlık etmiş şahıslara ait malların millete intikal ettiğine dair bulunan yorumun muhteva ve metnini mahfuz tutar mahiyette

olduğu görülmüştür.

Ayrıca bu madde sözü geçen 1324 ve 1325 tarihli iradelerin gün ve aylarının asıllarına nazaran yanlış yazıldığı anlaşıl原因 olarak 1 Eylül 1324 tarihli, 27 Ağustos 1324 ve 21 Nisan 1325 tarihli ise 20 Nisan 1325 olarak tashih edilmiş 5, 6 ve 7 nci maddeler de aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Dışişleri Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu Başkanı	Başkan V.
Kırklareli	Bursa
<i>F. Üstün</i>	N. Yılmaz
Bu rapor sözcüsü	Kâtip
Amasya	Amasya
<i>K. Eren</i>	<i>K. Eren</i>
Aydın	Balıkesir
<i>N. Geveci</i>	<i>S. Başkan</i>
Bursa	Çankırı
<i>A. Erozan</i>	<i>C. Böynük</i>

Çoruh	Çorum
<i>Z. Ural</i>	<i>B. Koldaş</i>
Çorum	Diyarbakır
<i>S. Özer</i>	<i>N. Önen</i>
Erzincan	İstanbul
<i>C. Göneng</i>	<i>C. Türkgeldi</i>
İmzada bulunamadı	

Kastamonu	Kütahya
<i>F. Keçecioğlu</i>	<i>Y. Aysal</i>
Muğla	Niğde
<i>Y. Başer</i>	<i>F. Ecer</i>
Samsun	Sinob
<i>M. Özkefeli</i>	<i>M. Acar</i>
	İmzada bulunamadı
Sivas	Trabzon
<i>E. Damalı</i>	Şahsi görüşüm mahfuzdur.
	<i>H. Orhon</i>
Van	Yozgad
<i>İ. Akın</i>	<i>A. Doğan</i>

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Dışişleri Komisyonu
Esas No. 1/321
Karar No. 17

1 . 4 . 1952

Yüksek Başkanlığa

Hilâfetin ilgasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Cumhuriyeti dışına çıkarılmalarına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı, Komisyonumuza da havale edilmiş olmakla tasarı ve İçişleri Komisyonu raporu; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı ile Adalet, Dışişleri, İçişleri ve Maliye bakanlarının temsilcileri huzurunda komisyonumuzda incelendi.

Yapılan görüşmeler ve Hükümetten alınan izahlar sonunda :

Cumhuriyet rejiminin memlekette kökleşmiş bulunduğu, esasen tasarıda hilâfet ve saltanata veraset iddia edebilecek durumda olanların yurda dönmelerine müsaade edilmediği nazarı dikkate alınarak, bunlardan gayrisının dışarda, asgari geçim şartlarından mahrum, perişan bir halde kalmalarından ise, memlekete dönmelerine müsaade edilmesinde içtimai fayda mülâhaza olunmuş ve tasarının esası oybirliğiyle kabul edilerek maddelere geçilmiştir.

Tasarı her ne kadar 431 sayılı Kanuna (ek kanun) başlığını taşımakta ise de, maddelerden bir kısmının 431 sayılı kanun hükümlerinden bazıalarını değiştirdiği ve bazıalarını da kaldırdığı müşahade edilerek ek bir kanunun esas kanun hükümlerini tadil veya ilga etmesinin kanun tekniğine uygun olmayacağı düşünülmüş ve bu itibarla kanun başlığına, 3662 sayılı Kanunda da emsali görüldüğü üzere, müstakil bir mahiyet verilmesinin daha münasip olacağı mütalâasıyla kanun başlığı yeniden kaleme alınmıştır.

Hükümet tasarısının birinci maddesindeki esas, komisyonumuzca da aynen kabul edilmekle beraber, inkılâp tarihine mal olmuş bulunan 431 sayılı Kanunun ikinci maddesindeki ifadelerle mümkün mertebeye sadakat gösterilmesi düşüncesiyle ifadede bazı değişiklikler yapılmış ve transit olarak geçme bakımından 431 sayılı Kanunun tatbikatında görülen tereddütlere tekrar yol açılmaması için Türki-

ye'den transit olarak geçme yasağı da ilâve edilmek suretiyle hüküm tamamlanmıştır. İşbu hüküm dışında kalanların Türkiye'ye gelebilmeleri ve Türk vatandaşlığına girebilmeleri kanunun esas maksadını teşkil ettiğine göre bu cihetlere mâtuf hükümlerin de, memnuiyete ilişkin olan fıkradan hemen sonra ikinci fıkra olarak aynı maddede yer alması uygun görülmüştür. Bundan başka Türk vatandaşlığına girmek isteyenler hakkında, Vatandaşlık Kanunu icabı, Türkiye'de bulunmak ve belli bir müddet burada ikamet etmiş olmak kaydının aranmayacağı metinde açıklanmıştır.

İkinci madde, metinde emsal kabilinden sayılmış olup hanedana nispet ifade eden lâkap ve unvanların bu kanun gereğince Türkiye'ye gelenlerle Türk vatandaşlığına kabul olunanların gerek kendileri tarafından gerekse onlar hakkında başkaları tarafından kullanılmalarını menetmektedir. Bu memnuiyeti umumi hükümler dışında bir ceza müeyyidesine tâbi olup olmaması meselesi komisyonumuzun ihtisası dışında olduğundan keyfiyetin takdiri, ihtisası dolayısıyla Adalet Komisyonuna bırakılmıştır.

Üçüncü madde, bu kanun gereğince Türkiye'ye girmek hakkını haiz olanlarla Türk vatandaşlığına girenlerin, 431 sayılı Kanun ve bu kanunun 8 nci maddesinin yorumlanması hakkındaki 5 Mayıs 1949 tarih ve 245 sayılı Karar gereğince millete intikal etmiş olan bütün mallar üzerine her hangi bir hak iddia edebilmelerini önlemek maksadıyla konmuştur.

Dördüncü madde, sadece Türk vatandaşlığına alınanların değil bu kanun gereğince Türkiye'ye dönmek hakkını haiz olanların dahi mal edinmelerine imkân verecek şekilde değiştirilmiştir. Metne, bu hüküm icabı olarak Türkiye'de mal edinenlerin mirasçıları arasında Türkiye'ye girmek hakkından, birinci madde uyarınca, memnu olan kimselerin bulunmaları halinde bunların hisselerinin, mirasın açılmasından itibaren bir yıl içerisinde yetkili sulh mahkemesi tarafından tasfiye edilmesi hakkında bir fıkra eklenmesi lüzumlu sayılmıştır.

Hükümet tasarısının beşinci maddesi bâzı kelime değişiklikleriyle, altı ve yedinci maddeleri de aynen kabul olunmuştur.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri Ko. Başkanı	Sözcü
Samsun	Niğde
F. Kesim	N. Bilge
Kâtip	
Denizli	Bolu
A. Çobanoğlu	F. Belen
İmzada bulunamadı	
Hatay	İzmir
Dr. A. Melek	C. Baban
	İmzada bulunamadı
İzmir	İzmir
O. Kapanı	Dr. C. Tunca
İmzada bulunamadı	
Kayseri	Konya
S. H. Ürgüblü	Z. Ebuzziya
Kütahya	Mardin
*Orgl. A. Gündüz	Dr. K. Türkoğlu
İmzada bulunamadı	
Muğla	Trabzon
N. Nadi	H. Saka
İmzada bulunamadı	

Muhalefet serhi

Dördüncü maddenin birinci kısmı Türkiye'ye gelmek hakkını haiz olanların, yabancılarla ait kanuni kayıtlar altında Türkiye'de mal edinmeleri hakkını Kanunun yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren tanımış olacağına ve Türk vatandaşlığına henüz kabul edilmemiş bulunanlar dahi, Türkiye'ye girme müsaadesini bu kanunla iktisap etmiş olmak dolayısıyla mal edinme hakkını da otomatik olarak ihraz etmiş bulunacaklarına, nihayet vatandaşlığa kabul edilenlerin işbu kabul tarihinden itibaren vatandaşlık hakkından istifadelerinin tabii sayılmasına binaen bu maddenin birinci fıkrasının ikinci kısmının metinden çıkarılması düşüncesindeyim.

Niğde
N. Bilge

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/321

Karar No. 41

28 . V . 1952

Yüksek Başkanlığa

Hilâfetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı, Adalet, İçişleri, Dışişleri ve Maliye Bakanlıkları temsilcileri hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi.

1. Teşkilâtı-Esasiye Kanunu ilk tedvininde yeni Türkiye Hükümeti kurulmuş ve Türk Milletinin hükümler hakkı Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevi şahsiyetinde temsil edilmiş olduğundan Osmanlı İmparatorluğu inkıraz etmiş ve hâdiselerin teakup eden safahat ve hususiyetlerinin icabı ile inkıraz keyfiyeti Türkiye Büyük Millet Meclisince müttehaz 30 Teşrinievvel 1338, 1/2 Teşrinisani 1338 tarihli ve 307, 308 sayılı kararla beyan ve teyidedilmiştir. Bu suretle munkariz Osmanlı İmparatorluğunda (Padişah) unvanı altında icrayı hükümleri edenler bütün haklarını izaa eylemişlerdir. Ancak; İmparatorluk tahtına câlis olanlar, tarihî bir seyirle (Halife) lik müessesesini temsil ve bu sıfat ve unvanı da iktisap edegelmekte buldukları eihetle, muahhar tarihli kararda mahki olduğu üzere sâkit hanedan uhdelerinde bu temsil sıfatını muhafaza etmişlerdir.

29 Ekim 1330 tarihinde Teşkilâtı Esasiye Kanununda yapılan bir değişikliğe müsteniden hükümet şekli (Cumhuriyet) olarak kabul ve ilân edilmiş, (hilâfet) mevzuu da (hükümet) ve (cumhuriyet) mâna ve mefhumunda mündemiç olmasından dolayı bu makamın ilgası 431 sayılı Kanunla tansis kılınmış ve asırlardan beri Türk Milletinin sebebi felâketi olan Osmanlı Hanedanının erkek ve bunlara tebean bileümle kadın âzası, damatlar ve hanedane mensup kadınlardan mütevellit şahısların Türk vatandaşlığı ref'edilerek cümlesi hudut haricine çıkarılmışlar ise de;

Cumhuriyet rejiminin memlekette kökleşmiş bulunması, mukaddes bir mefhum olarak Türk Milletinin şuurunda yer etmesi ve munderis

Osmanlı saltanatında cari kaidelere nazaran tahta cülus etmek hakkı; Padişahların, yalnız erkek bulunan ekber evlâdına has bulunmasına mebni; tasarıda, ana hatları itibariyle muvafık görülmüş olduğu gibi saltanat ve hilâfete vâris olabilecek veya bu iddiada bulunabileceklerin yurda gelmelerine, hattâ transit suretiyle de olsa Türkiye'den geçmelerine mâni hükümler dahi sevkedilmiştir. Ancak; Osmanlı saltanatı hanedanı ile kan rabitası olan veya olmıyan kadınlarla, bunların kan itibariyle alâkası bulunmıyan kocalarının kız ve erkek çocuklarının memlekete gelebilmeleri imkânı da nazara alınarak istisnalar meyanından çıkarılmıştır, ki bu imkânın husul ve tahakkuku halinde müesses ve müemmen inkılabı bir günâ müessir vaziyet husule getiremeyeceği mütalâa edilmiş, bunların, duçar oldukları sefalet ve perişaniden kurtarılmaları gibi insani bir gaye de kanunun bedefleri cümlesinden bulunmuştur.

2. Hükümet tarafından hazırlanan tasarı; İçişleriyle Dışişleri komisyonlarında da tetkik mevzuu olmuştur. Her iki komisyon tasarıнын vaz'ettiği ana prensipler üzerinde fikir mutabakatı halinde bulunmaktadırlar. Yalnız İçişleri Komisyonu, tasarıнын 4 ncü maddesinde mezkûr gayrimenkullere mütâallik hükmü, menkullere de teşmil etmek suretiyle tevsiyan değiştirmiş ve yine bu maddede beyan olunan iradelerin 1 Eylül 1324 ve 21 Nisan 1325 tarihli olmayıp asıllarının 27 Ağustos 1324 ve 20 Nisan 1325 tarihlerini ihtiva etmesi hasebiyle de metinde gerekli tashihâtı yapmıştır.

Dışişleri Komisyonu da; tasarıнын, 431 sayılı Kanun hükümlerinden bâzılarını değiştirdiğini ve bâzılarını da kaldırdığını, binaenaleyh; ihtiva ettiği hükümlerin şümül ve mahiyetine nazaran müstakil bir kanun olarak tedvini lâzımgeldiğini mütalâa ve dermeyanla başlığı yeniden kaleme almış ve bâzı hükümler ilâve etmiştir, ki ezcümle; 431 sayılı Kanun-

nun tatbikatında müşahede edilen tereddütlerle mahal ve imkân husule gelmemesi sadedinde Türkiye'ye gelmek hakkından mahrum bulunan münderis Osmanlı hanedanı mensuplarının Türkiye'den transit olarak geçmelerinin ve kezalik hanedana nispet ifade eden bâzı elkap ve unvanların kullanılmasının memnuiyeti tesbit edilmiştir.

3. Adalet Komisyonu; Hükümet tarafından hazırlanan tasarı muhteviyatından ve komisyonların mesaisinden mülhem olarak ana hatlara sâri ve müessir olmamak ve bilhassa bunların muhafazasını derpiş etmek suretiyle kanunun gerek başlığında ve gerekse maddelerin terkip ve metinlerin tahririnde berveçhizir tadilâtı yapmış ve ikinci maddenin tâdili dolayısıyla bu maddenin yeni kabul edilen esaslarına mâtuf ve müteferri olarak vaz'ı gereken kaideleri ek maddelerle tesbit ve bu meydana memnu fiillerin cezai müeyyidelerini ilâve etmiştir.

4. Kanun tasarısı; 431 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin mülga Hilâfet ve sâkit Osmanlı hanedanına nispeti bulunanlar hakkında tadadî mahiyette vaz'ettiği memnuiyet hükmünü, bunların bir kısmına şâmil olmak üzere ilga ederek bu maddenin kısmen tâdilini mutazammın bulunmaktadır, ki tadil seklinden mütevellit leh ve aleyhteki mevzuların tatbikını teshil bakımından, kanun başlığının bugünkü mer'i şekliyle aynen ipka ve muhafaza edilmesi zaruri görülmüş ve bu bahta gerekli tashihat yapılmıştır. Zira; ahiren sevk ve vaz'edilen hükümler, 431 sayılı Kanunun meriyette kalan sair hükümleriyle mürtabit ve esasen hâdisenin hususiyeti, istisnai cephesi ve binnetice kanun tekniği bu dairede tenazur ve insicamı âmir bulunmaktadır.

Birinci maddesi; Bu madde bir methal olarak kaleme alınmış ve metninde 431 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin değiştirildiği, aynı kanuna bâzı maddelerin eklenmiş olduğu tasarih kılınmıştır.

Madde 2 ; Bugünkü meriyette bulunan ikinci madde yerine kaim olmak üzere tanzim edilmiş ve tatbikatta her hangi bir tereddüt ve iltibas husule gelmemsini temin için Türkiye'ye gelmeleri memnu olanlar (Mülga Hilâfet ve münderis Osmanlı Saltanatı hanedanının Pa-dışahlar sulbünden olan erkek âzası ve bunla-

rın erkek fûruu) diye, hilâfet ve saltanat mevzularında hak ve veraset iddia edebilecekler, mutlak surette beyan ve aynı zamanda bunların velev transit suretiyle olsa Türkiye'den geçmiyecekleri de metinde ayrıca zikir ve kaydedilmiştir.

İkinci fıkra ile; memnuiyet haricinde kalanlar, yani Türkiye'ye gelebilecekler birinci fıkra delâletiyle şâmil olarak tesbit olunmuş ve bu fıkra hükmünden istifade etmek isteyenlerin Türkiye'ye kabullerine ancak cari mevzuat dairesinde izin verileceğinden; bu baptaki metin âmir ve katî mahiyet arzeden ibareyle tanzim olunmuyarak (gelebilirler) şekliyle yazılmış ve Türkiye'ye gelmeleri mahzurlu bulunanlar hakkında icra merciine bu suretle takdir hakkı teffiz olunması zaruri telâkki edilmiştir.

Ek madde 1. — İkinci madde mucibince Türkiye'ye gelebileceklerin Türk vatandaşlığını iktisap edebilmeleri keyfiyeti de derpiş edilmiştir. Ancak, tatbik mevkiinde bulunan Vatandaşlık Kanununun mukayyet hükümlerine göre yabancının vatandaşlığa kabulleri için alettevali beş sene müddetle ikamet etmeleri veya fevkalâde ahvalde müddete bağlı olmaksızın haklarında Bakanlar Kurulu tarafından mahsus bir karar ittihazı icabetmekte ve tekaddümen de yabancının Türkiye'ye gelmesi de muktazi bulunmaktadır. Bu itibarla, Türkiye'ye gidebilmelerine müsaa-de edilenlerin, içinde buldukları ağır şartlar dikkate alınarak vaziyetlerini tehvin maksadiyle haklarında istisnai hüküm sevk edilmiştir. Hazırlanan metin, bütün ihtimalleri bertaraf edecek surette vâzihan yazılmış olduğundan daha fazla tafsilât verilmesine lüzum görülmemiştir.

Ek madde 2. — Türkiye'ye gelmek hakkını haiz olabileceklerin; Türk vatandaşlığına kabullerine mütaallik olarak bir müracaatları sepk etmemesi veya vâkı taleplerin ikmal edilememesi gibi hususlara bağlı olmayarak, ecnebi tâbiyetinde bulunanlara kıyasen tatbik edilegelmekte bulunan umumî hükümler dairesinde Türkiye'de mal edinmelerinin mahzur tevliit etmiyeceği aşikâr olduğundan ek ikinci madde bu esas dairesinde tanzim edilmiştir.

Yalnız ikinci maddenin mutlak memnuiyetine dâhil bulunanlara irsen intikal edebilecek emvalin cebrî tasfiyeye tâbi tutulacağı da metinde bilhassa tebarüz ettirilmistir.

Ek madde 3. : 431 sayılı Kanunun; bu tasarı ile tadil edilen ikinci maddesinden gayri hükümleri ve aynı kanunun 8 nci maddesinin tefsirini mutazammın bulunan 245 sayılı ve 2 Mayıs 1949 tarihli karar mazmunu, 13 Şaban 1326 ve 27 Ağustos 1324 tarih ve 4546 sayılı irade ve 20 Nisan 1325, tarihli hususi ifade münderecatı ve her iki iradeye bağlı cetveller muhteviyatını teşkil eden menkul ve gayrimenkul mallar üzerindeki millî haklar, mahfuz tutulmuş ve vâkı tadil dolayısıyla memlekete gelenlerin veya vatandaşlık hakkını iktisap edenlerin miras veya her hangi bir sebeple hak iddia edemeyecekleri esası da, melhuz ihtilâlât ve talepler bakımından taknin edilmiştir.

Ek madde 4. : Hanedana nispet ifade eden elkap ve unvanların kullanılması memnuiyeti bu maddede emsal kabilinden zikredilmiştir. Türkiye'ye gelenlerle, Türk vatandaşlığına kabul olunanların gerek kendileri ve gerekse başkaları tarafından madde metninde mezkûr elkap ve unvanlarla mümasillerinin kullanılması yasak adedilmiş ve vaz'olunan memnuiyetin ihlâlî halinde fillere mümas cezayî müeyyideler mevzuun hususiyeti dikkate alınmak suretiyle muayyen nispetler üzerinden tertip edilmiştir. Madde metnindeki (iltizamen) tâbiri ihmali fiillerden tefrika medar olarak zikredilmiştir.

İkinci madde; 431 sayılı Kanunun ve diğer kanunların ahîren kabul edilen hükümlerle mü-

tenazır olmak üzere bu kanuna aykırı bulunan hükümleriyle Vatandaşlık Kanununa bâzı maddeler eklenmesine mütedair bulunan 5371 sayılı Kanun hükümleri bu madde ile ilga edilmiştir.

Üçüncü madde; ile kanunun meriyet tarihi gösterilmiştir.

Dördüncü madde; de kanunu tatbik edecek makamı beyan etmek üzere tanzim edilmiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu Baş.	Bu rapor Sözcüsü	
İzmir	Balıkesir	
H. Özyörük	V. Asena	
Kâtip		
Balıkesir	Manisa	Amasya
V. Asena	Ş. Ergin	İ. Olgaç
Ankara	Balıkesir	Çoruh
O. T. İltekin	M. Erkuyumcu	M. Güney
Çorum	Çankırı	Edirne
H. Ortakcioğlu	C. Boynuk	M. Enginün
Erzurum	Gümüşane	İçel
E. Karan	H. Tokdemir	Ş. Tol
Maraş	İstanbul	Tokad
M. Özsoy	A. Moshos	H. Ökeren
Konya	Kütahya	Siird
M. Obuz	S. S. Nasuhoğlu	Ş. Türkdöğän
	Yozgad	
	N. Ü. Alcala	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Hilâfetin İlgasına ve Hânedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — Osmanlı Hânedanının Halife, Padişah ve şehzadelerinden olma erkek âzasıyla bunların erkek fûruu Türkiye'ye avdet hakkından mahrumdurlar.

MADDE 2. — Hilâfet ve Hânedanın bileümüle kadın âzası ve bu kadınların birinci maddede zikredilen kimselerden gayri kocaları ve bu kocalardan olma kız ve erkek çocukları Türkiye'ye gelebilirler. Bunların Türk vatandaşlığına alınmalarına karar vermeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

MADDE 3. — İkinci madde gereğince Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınanlar, vatandaşlığı iktisap tarihinden sonra Türkiye'de yeniden mal edinebilirler.

MADDE 4. — Osmanlı İmparatorluğunda Padişahlık etmiş kimselerden, Hilâfetin ilgası tarihinde hayatta olsun olmasın, vârislerine intikal yapılmamış her hangi birinin nam ve uhdesinde o tarihte mukayyet bulunan gayrimenkul mallarla 27 Ağustos 1324 ve 20 Nisan 1325 tarihli iradelerin mevzuu bulunan gayrimenkul mallar 431 sayılı Kanununun 8 nci ve 10 neu maddeleri mucibince millete intikal etmiş bulunduğundan bu kanuna müsteniden yurda avdet edenler dahi bu mallar üzerinde irs veya her hangi bir sebebe dayanarak hak iddia edemezler.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Hilâfetin ilgasına ve Hânedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanuna ek Kanun

MADDE 1. — Hükümetin Birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Osmanlı İmparatorluğunda padişahlık etmiş kimselerden, hilâfetin ilgası tarihinde hayatta olsun olmasın, vârislerine intikal yapılmamış her hangi birinin nam ve uhdesinde o tarihte mukayyet bulunan gayrimenkul mallarla 27 Ağustos 1324 ve 20 Nisan 1325 tarihli iradelerin mevzuu bulunan gayrimenkul mallar 431 sayılı Kanununun 8 ve 10 neu maddeleri ve bilûmum menkul mallar da 9 neu maddesi mucibince millete intikal etmiş bulunduğundan bu kanuna müsteniden yurda avdet edenler dahi bu mallar üzerinde irs veya her hangi bir sebebe dayanarak hak iddia edemezler.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

*Hilâfet ve Osmanlı Saltanatı hanedanından bâ-
sıların Türkiye'ye dönmelerine müsaade edil-
mesi hakkında kanun tasarısı*

MADDE 1. — Hilâfet ve Osmanlı saltanatı münderisi hanedanının erkek âzasiyle bunların erkek fûruu Türkiye Cümhuriyeti dâhilinde ikamet etmek ve Türkiye'den transit olarak geçmek hakkından ebediyyen memnurdurlar. Bunlardan gayrisi Türkiye'ye gelebilirler.

Türkiye'ye gelmek hakkını haiz olanların, müracaatları halinde, Türkiye'de ikamet ve müddet kaydı aranmaksızın Türk vatandaşlığına alınmalarına Bakanlar Kurulu karar verebilir.

MADDE 2. — Bu kanun gereğince Türkiye'ye avdet edenler veya Türk vatandaşlığına kabul edilenler hakkında sultan, hanım sultan, kadın efendi, damat, prens ve prenses gibi hanedana nispet ifade eden nasıp ve unvanların kullanılması memnudur.

MADDE 3. — Birinci madde gereğince Türkiye'ye girmek hakkını haiz olanlar veya Türk vatandaşlığına girenler 27 Ağustos 1324 20 Nisan 1325 tarihli iradelerle 431 sayılı Kanun ve buna ait 245 sayılı tefsir gereğince millete intikal etmiş bulunan bilûmum menkul ve gayrimenkul mallar üzerinden irs yoluyla veya her hangi bir sebeple hak iddia edemezler. Bu yolda vâkı olabilecek her hangi bir talep mesmu değildir.

MADDE 4. — Birinci madde gereğince Türkiye'ye gelmek hakkını kazanmış olanlar ya-

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Hilâfetin ilgâsına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin değiştirilmesi ve aynı kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — 3 Mart 1340 tarihli ve 431 sayılı Kanunun ikinci maddesi değiştirilmiş ve bu kanuna aşağıda yazılı maddeler eklenmiştir:

Madde 2. — Mülga hilâfet ve münderis Osmanlı saltanatı hanedanının padişahlar sulbünden olan erkek âzası ve bunların erkek fûruu Türkiye'ye gelmek ve Türkiye'den transit olarak geçmekten memnurdurlar. Bunların dışında kalanlar Türkiye'ye gelebilirler.

EK MADDE 1. — İkinci madde gereğince Türkiye'ye gelebileceklerin müracaatları halinde, Türkiye'ye gelmek ve Türkiye'de ikamet etmek şartları aranmaksızın vatandaşlığa alınmalarına Bakanlar Kurulu karar verebilir.

EK MADDE 2. — İkinci madde hükmünden istifade edenler bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren umumi hükümler dairesinde mal edinebilirler. Bu suretle Türkiye'de mal edenlerden ölenlerin ikinci maddeden istifade edemiyen vârislerine ait hisseler sulh mahkemesince bir sene içinde tasfiye olunarak tutarı kendilerine ödenir.

EK MADDE 3. — Bu kanuna müsteniden yurda gelmek hakkını haiz olanlar 27 Ağustos 1324 ve 20 Nisan 1325 tarihli iradeler ve 431 sayılı Kanun ve Büyük Millet Meclisinin 245 sayılı tefsir kararı gereğince millete intikal etmiş olan bilûmum menkul ve gayrimenkul mallar üzerinde miras sebebiyle veya diğer her hangi bir sebeple hak iddia edemezler.

EK MADDE 4. — Türkiye'ye gelenler veya Türk vatandaşlığını iktisap edenler (sultan,

MADDE 5. — 431 sayılı Kanunun ve diğer kanunların işbu kanuna aykırı bilecümle ahkâmiyle 5371 sayılı Kanun hükümleri kaldırılmıştır.

MADDE 6. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
A. Menderes

Devlet Bakanı

Millî Savunma Bakanı
H. Köymen

Dışişleri Bakanı
F. Köprülü

Millî Eğitim Bakanı
T. İleri

İlce. ve Ticaret Bakanı
Muhlis Ete

G. ve Tekel Bakanı

Ulaştırma Bakanı
S. Kurtbek

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı

S. Aşaoğlu

Adalet Bakanı

R. Nasuhioğlu

İçişleri Bakanı

ve Devlet B. V.

F. L. Karaosmanoğlu

Maliye Bakanı

H. Polatkan

Bayındırlık Bakanı

K. Zeytinoğlu

Sa. ve So. Y. Bakanı

Dr. E. H. Üstündağ

Tarım Bakanı

N. Ökmen

Çalışma Bakanı ve
İşletmeler Bakanı V.

N. Özsan

MADDE 5. — Hükümetin beşinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Hükümetin altıncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Hükümetin yedinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

DıŒı. K.

Ad. K.

bancılara ait umumi hükümler dairesinde Türk vatandaşlığına kabul edilenler bu hakkı iktisap tarihinden itibaren mal edinebilirler.

Bu suretle Türkiye'de mal edinenlerin mirasçuları arasında birinci maddeye göre Türkiye'ye girmek hakkından memnu olanlar bulunursa, bunların hisseleri mirasın açılmasından itibaren bir yıl içinde sulh mahkemesince tasfiye olunarak tutarı kendilerine veya mümessillerine ödenir.

MADDE 5. — 431 sayılı kanunun ve diğer kanunların işbu kanuna aykırı hükümleriyle 5371 sayılı kanun kaldırılmıştır.

MADDE 6. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

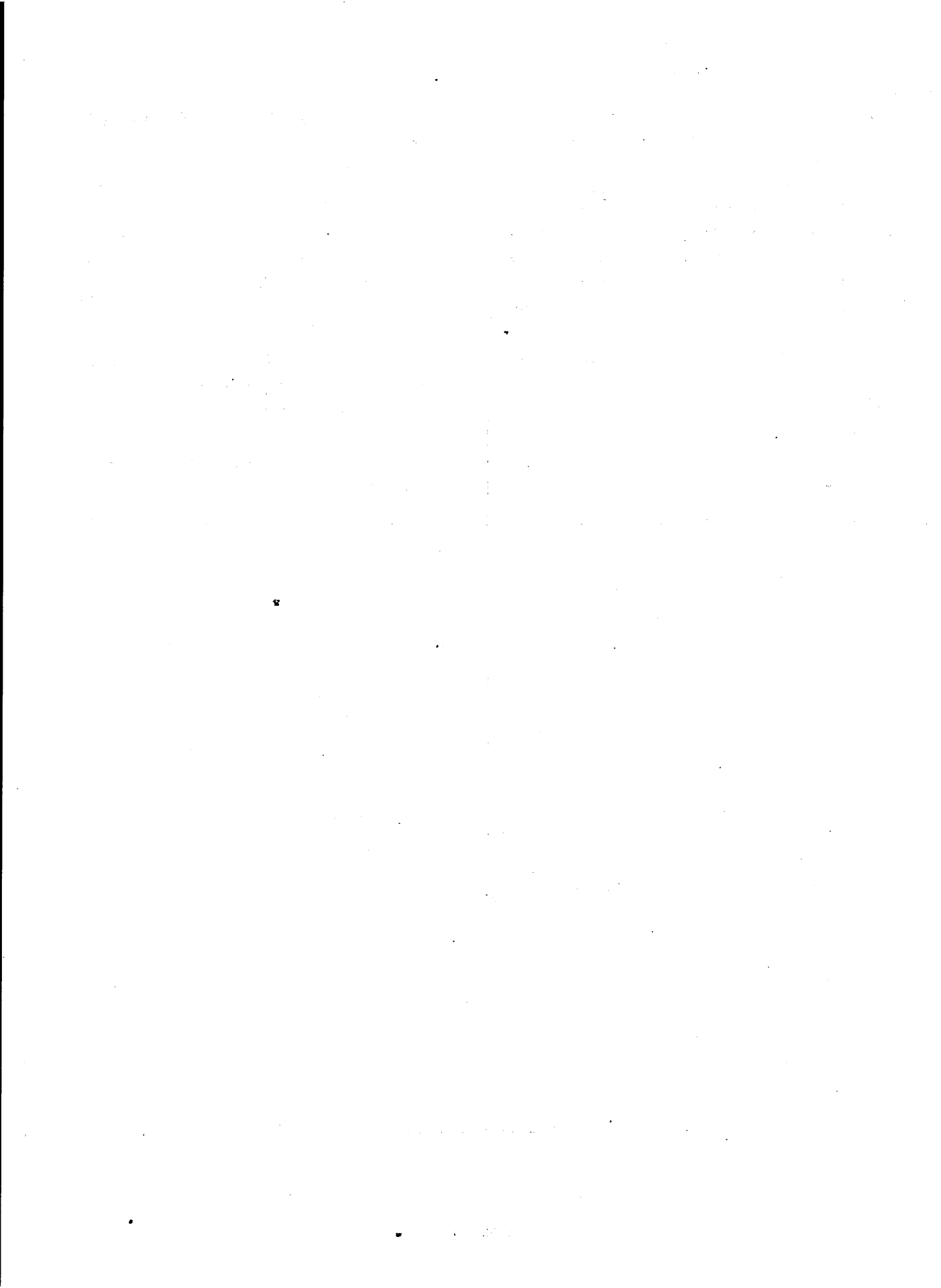
hanımsultan, kadınefendi, prens, prenses) gibi hanedana nispet ifade eden elkab ve unvanları kullanmaktan memnurdurlar.

İkinci madde hükmünden istifade edenlerden memnuiyet hilâfına harekette bulunanlar altı aydan iki yıla ve bu unvanları bu kişiler hakkında iltizamen kullananlar üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

MADDE 2. — 431 sayılı Kanunun ve diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri ile 5371 sayılı Kanun kaldırılmıştır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Basın meslekinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında kanun tasarısı ve Çalışma Komisyonu raporu (1/343)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/2097, 6/520

22 . II . 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Basın Meslekinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 12 . I . 1952 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Bilindiği üzere memleketimizde sermaye ile emek arasındaki karşılıklı münasebetleri düzenleyen hukuki esaslar Borçlar Kanununun tamamiyle hususi hukuk çerçevesi içinde kalan hükümleri ile bu münasebetleri âmme hukuku nizamına bağlayan İş Kanununa dayanmaktadır. İş Kanunu ve diğer sosyal mevzuat hükümleri umumiyetle bedenen ve bedenen ve fikren çalışanları şümulüne almakta, sadece fikren çalışan hizmet erbabı İş Kanununun işçi tarifini esas tutan tatbika-tının dışında kalmaktadır. Devlet, vilâyet ve belediyelerle diğer âmme müesseselerinde ve İkti-sadi Devlet Teşekküllerinde fikren vazife görenlerin tâbi bulunduğu memur statüsü ile ilgili hükümlerle Barem ve Emeklilik kanunları, bu gibi âmme teşekküllerinin hizmetinde olarak fik-ren çalışanları bazı cephelerden muayyen bir hukuki himayeden faydalandırmakta ise de, hususi teşebbüs sektöründe munhasıran fikir hizmetleri ifa etmek üzere çalışan müstahdemler sadece Borçlar Kanununun koyduğu muayyen ve mahduthükümlere tâbi bulunmaktadır. Bu gibi müstah-demler ancak çalıştıkları iş yerleri, 3008 sayılı İş Kanununun 2 nci maddesinin A fıkrasına göre ayrıca işçi istihdam etmesi bakımından bu kanunun şümulüne alınmış olduğu takdirde kanunun 101 nci maddesine göre İşçi Sigortası hükümlerine tâbi tutularak İş Kazası, Meslek Hastalıkları, Analık, Umumi Hastalık ve İhtiyarlık Sigortalarından istifade edebilmektedirler. Bu suretle İş Ka-nununun veya memur statüsüne ait diğer idari kanunların şümulüne girmiyen hususi teşebbüs müstahdemlerinin fikir işçileri sıfatıyla bazı kanuni himaye hükümlerinden faydalandırılmaları maksadıyla evvelce 1949 yılı sonlarında hazırlanan özel teşebbüs müstahdemleri ismi altında bir kanun tasarısı Büyük Millet Meclisine sevk edilmiş ise de, bu tasarı, birbirinden çok farklı nevi ve mahiyetler gösteren çeşitli hizmetleri ve müstahdem kategorilerinin yeknesak hükümleri-ne tâbi tutmayı istihdaf eden çok geniş şümulü bir tasarı olarak ihtiyaçların hususiyetlerine uy-maktan uzak kalmıştır ve esasen Büyük Millet Meclisinin yeni bir seçim devresine girmesiyle kadük olmuştur. Memlekette hayatını emeği ile kazanan vatandaş kitlelerinin meseleleriyle yakından il-gilenmeyi prensip saymış olan Cumhuriyet Hükümeti, fikren çalışan zümrelerin sosyal ihtiyaçları-nı karşılayacak kanuni tedbirleri itina ile incelemiş ve bu sahada tahakkuk ettirilecek mevzuat

reformunun muhtelif nevi iş kategorilerinin kendi hususi geleneklerine uygun şartlar altında nizamlanması suretiyle tahakkukunu uygun görmüş ve eski kanun tasarısında yeknesak esaslara bağlanmış olan fikir işçileri arasında, basın mensupları, ticarethane ve büro müstahdemleri, tiyatro ve müzik sanatkârları gibi ayrı, ayrı zümrelerin kendi meslekî ihtiyaçlarının hususiyetlerine intibak edecek ayrı kanun tasarılarıyla çalışma şartlarının tanzimi cihetine gidilmesi zaruretine varmıştır.

Bu suretle kanuni teminata bağlanacak muhtelif nevi fikrî çalışma mevzuları arasında, umumi ve sosyal hayatımız içinde ayrı ve bâriz bir ehemmiyeti olan basın mensuplarının durumu ön plânda ele alınmıştır. Memleketimizde şimdiye kadar yalnız Borçlar Kanununun ve meslek temayüllerinin ve mukavelelerin tanzimi sahasına terkedilmiş bulunan basın mensuplarının çalışma şartlarını kanuni esaslara bağlamak üzere bu mevzu yıllarca evvel hususi kanunlarla iş hukuku nizamı içine almış olan diğer memleketlerin bu sahadaki mevzuatı mukayeseli bir şekilde tetkik edilmiş ve Milletlerarası Çalışma Bürosu neşriyatından istifade edilerek ilişik tasarı vücuda getirilmiştir. Tasarının hazırlanmasında Alman (933), Fransa (935), Yugoslavya (926), Çekoslovakya (936), Küba (934), Tunus (937), İtalya (923), kanunlarından faydalanılmış bulunmaktadır.

Basın mensuplarının çalışma münasebetleri hakkındaki bu kanun tasarısının ihtiva ettiği başlıca hükümler şu suretle hulâsa edilebilir:

Gazeteci ile iş veren arasındaki akit münasebetlerinin gerek teşekkülünde ve gerek sona ermesinde istikrarı sağlayıcı ve himayekâr hükümler konulmuş, yazılı mukavele yapılmasına ve feshin ihbarına ait mecburiyetlerle hastalık, askerlik, mevkutenin yayınına muvakkaten tatil etmesi ve mücbir sebepler gibi mazeret hallerinde gazeteci için muayyen müddetlerle ücret hakkının mahfuziyeti esas kabul olunmuştur.

Gazeteciye ait kusur vaziyetinde iş verenin akdi derhal feshetmek salâhiyetine dair hükümler de tasarıda yer almıştır.

İş yeri dâhilinde müstemirren çalışanlara ait iş müddetlerinin tahdidi ve fazla çalışmaların münzam ücrete tâbi tutulması ile hafta tatili, yıllık ücretli mezuniyet gibi iş hukukunun işçiler için kabul ettiği bir kısım esaslara yer verilmiş ve sendika şeklinde teşkilâtlanma hak ve hürriyetleri teyit olunmuştur. Ayrıca kaza, meslek hastalıkları, analık, hastalık ve ihtiyarlık sigortalarından gazetecilerin de faydalanması için hüküm sevk edilmiştir.

Şeker ve Kurban Bayramlarının bâzı günlerinde günlük gazetelerin intişar etmemesi ve o günlerde bir dernek menfaatine gazete çıkarılması bilhassa İstanbul'da bir gelenek halinde devam etmektedir. Bayramların muayyen günlerinde günlük gazete yayınlanmaması yolunda kanuna hüküm konulmuştur. Gazete sahipleri arasında mevcut bulunan rekabet bayram günlerinde neşriyatın tatili mevzuunda tam bir görüş birliği teessüsüne çok zaman imkân vermediğinden, mesele bir kanun hükmü ile bütün gazete sahipleri için uyulması mecburi bir şart haline konulmuş ve bu suretle de devamlı ve yorucu bir çalışma rejimine tâbi bulunan gazete personeline bayram günlerinde dinlenme imkânları sağlanmıştır. Gazetelerin intişarı memnu olan günler için gazete personeline ait ücretlerden her hangi bir kesinti yapılamıyacağı da kanunda ayrıca belirtilmiştir.

İş mukaveleleri sahasında gazetecileri korumak ve kanunun tanıdığı bir kısım hakların mukavele şartlarıyla azaltılmasını önlemek gayesiyle, kanunda, iş mukavelelerine bu kanuna aykırı olarak konulacak hükümlerin bâtil olacağı yolunda bir hüküm konulmuştur.

Kanunun tatbiki sebebiyle gazetelere ait kazançların daha aşağı hadlere indirilemeyeceği yolunda bir hüküm sevk etmek suretiyle kanunun yürürlüğe girdiği ilk intikal safhalarında baş göstermesi muhtemel bulunan bir kısım muvazaalar bertaraf edilerek istenmiştir.

Bu kanun hükümlerinin düzen altında yürümesinin takip ve murakabesiyle Çalışma Bakanlığı vazifelendirilmiştir. Teftiş ve murakabenin gereği gibi ifasını sağlamak üzere ilgili memurların İş Kanununun teftiş ve murakabe mevzularıyla alakalı bulunan altıncı faslında yer alan yetkilerle tehzizi zararı görülmüştür. Teftiş ve kontrolleri kolaylaştırmak ve kanunun dairi şümülüne giren yerleri zamanında tesbit edebilmek gayesiyle, kanunun birinci maddesinde bahsi geçen müesseselerin tesis, devri veya kapatılmaları halinde keyfiyetin ilgili Bölge Çalışma müdürlüklerine bildirilmesi mecburiyeti vazolunmuştur.

Nihayet, kanunun yazılı mukavele mecburiyetine, mukavelenin feshine müteallik usullere, ücretin korunmasına, tazminat verilmesine, çalışma sürelerine, yıllık ücretli izinlere ve bunlara benzer sair esaslı prensiplere ait hükümlerinin gereği gibi tatbikını sağlamak gayesiyle bu mevzularla ilgili hükümlere riayet etmiyen iş verenler hakkında, suç teşkil eden fiilin ağırlığına göre değişmek üzere, muhtelif ceza hükümleri derpiş edilmiştir.

Kanun tasarısına son şekli verilmeden önce meslek teşekküllerinin mütalâaları alınmış ve bu teşekküllerin meslekin hakiki ihtiyaçlarını belirten dilek ve görüşlerine geniş ölçüde yer verilmek suretiyle tasarının bir kat daha tekemmülü sağlanmıştır.

Çalışma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Çalışma Komisyonu

Esas No. 1/343

Karar No. 11

6 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Basın meslekinden çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki kanun tasarısı esas 1/343 sayı ve 24 . II . 1952 tarihli derkenarla komisyonumuza havale edilmiş olup 14 . IV . 1952 tarihinden itibaren Hükümet ve alâkalı bakanlık temsilcilerinin de hazır buldukları sırada görüşülmesine başlandı.

Hükümet gerekçesinde de belirtildiği gibi memleketimizde sermaye ile emek arasındaki karşılıklı münasebetleri tanzim eden hukuki esaslar Borçlar Kanununun tamamıyla hususi hukuk çerçevesi içinde kalan hükümleri ile bu münasebetleri âmme hukuk nizamına bağlayan İş Kanununa dayanmaktadır.

İş Kanunu ve diğer sosyal mevzuat hükümleri umumiyetle bedenen, bedenen ve fikren çalışanları şümulü dâhiline almakta sadece fikren çalışan hizmet erbabı İş Kanununun işçi tarifini esas tutan tatbikatının dışında kalmaktadır. Devlet, vilâyet ve belediyelerle diğer âmme müesseselerinde ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde fikren vazife görenlerin tâbi buldukları memur statüsü ile ilgili hükümlerle, Barem, Emeklilik kanunları bu gibi âmme teşekküllerinin hizmetinde olarak fikren çalışanları muayyen bir hukuku himayeden faydalandığı halde hususi teşebbüs sektöründe münhsıran fikir hizmetleri ifa etmek üzere çalışan müstahdemler sadece Borçlar Kanununun muayyen ve mahdut hükümlerine tâbi bulunmak-

tadırlar. Bu itibarla sevkedilen kanun tasarısının basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzim etme bakımından mühim bir boşluğu dolduracağı kabul edilerek maddelerin müzakeresine geçildi.

Birinci madde kanunun şümulü serlevhaisiyle tasarıda yer almıştır. Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki sosyal ve hukuki münasebetleri tanzim edecek olan bu kanunun şümulü içine girecek iş ve hizmet erbabının, meslekin müstakbel gelişmeleri de dikkate alınarak tâyin ve tesbitini derpiş etmiş bulunan bu maddenin prensibinde komisyon üyeleri mutabakat halinde ise de «benzeri», «gibi» kelimelerinin tatbikatta tevhit edileceği bâzı mahzurlar üzerinde durulmuş ve fakat «her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki işçi tarifi şümulü haricinde kalan kimseler» kaydının metnen kâfi derecede vuzuh vermekte olduğu «benzeri» ve «gibi» kelimelerinin, meslekin müstakbel inkişafında yeniden ihdas edilecek bâzı hizmet yerlerini ve erbabını da bu kanun kapsamı içine almaya imkân verecek bir mâna ve mahiyet taşımakta olduğu kanaati hâsıl olmuştur. Bu arada gazeteci tarifinin bu kanun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ecir olarak çalışanlara inhisar ettirilmesi iş vereni gazeteci olarak mütalâa etmemek gibi bir neticeye götürmekte ise de buradaki gazeteci tâbirinin İş Kanununun tarifindeki işçi mukabili olarak ka-

bul edildiği ve gazete sahibinin de iş veren durumunda bulunduğu tesbit ve iş vereni gazeteci tarifinin dışında bırakmanın hukuki bakımdan tarafların tesisi maksadını istihdaf ettiği komisyonumuzca kabul edilmiştir. Metne vuzuh verecek bazı tâbir değişiklikleri ve küçük ilâvelerle madde kabul edilmiştir.

İkinci madde kanunun ruhuna mütaallik bir hükmü ihtiva etmesi bakımından ehemmiyetle üzerinde durulmuş olup metinde sarahaten işaret edilen teşekkül ve müesseselerdeki hizmet erbabının 3656 ve 3659 sayılı kanunların himayesine girmiş olmaları karşısında bu kanun hükümleri içinde mütalâa edildiği takdirde muzaaf bir himayeye tâbi tutulmaları gibi bu kanunun esprisiyle kabili telif olmıyan bir vaziyet ihdas etmesi bakımından sevk edilen hüküm şayanı kabul görülmüştür. Esasen bu kanunun istihdaf ettiği hakiki maksadın asli mesleki gazetecilik olup sadece hususi teşebbüs sektöründe çalışmakta olan ve memur statüsünün dışında bulunan kimselerin hukukunu korumaya mâtuf bulunduğu noktasında ittifak edilmiştir. Kaldı ki mütaakıp maddelerde karşılıklı akdin, yazılı mukavele mecburiyetlerinin de derpiş edildiği nazara alınarak esasen istisnaları tarif ve tesbit eden bu maddede yazılı daire, teşekkül ve müesseselerde memur statüsü içinde çalışmakta olanların, Memurin Kanununun 8 nci maddesi hükmü muvacehesonde şirketler veya diğer hususi teşekküllerde bir akde bağlı vazife almalarına kanuni imkân da mevcut değildir. Bakat bunun dışında bir manifestasyon profesyonel olarak her hangi bir mevkutede neşriyat yapma hakkı de böyle bir hüküm karşısında selbedilmiş değildir.

Bu maddenin gazetecilik meslekinde, bu meslekin hakiki müntesipleriyle bu kisveye bürünerek gazeteci imiş gibi gözükken ve bugün için Devlet himayesine mazhar bulunanlara birbirinden ayırıcı karakteri kanunun ruhuna ve maksadına tamamen uygun görülerek aynen kabul edilmiştir.

Üçüncü madde metne sadece «yazılı olarak» kaydının ilâvesiyle aynen kabul edilmiştir.

Bu maddenin ruhunu «yazılı mukavele mecburiyeti» teşkil etmektedir. Birinci fıkranın «yazılı mukaveleden, sözlü anlaşmalarla yapılacak değişiklikler ancak gazetecinin lehine olmak şartıyla muteberdir» cümlesiyle ikinci fık-

ra hükümlerinin yazılı mukavele mecburiyeti katı hükmüne rağmen bunu zaıfa uğratacak ve sözlü anlaşmalara bâzı kayıt ve şartlar altında âdetâ imkân sağlayacak ve maksat bakımından da zıt bir hükmün birlikte sevk edilmiş olduğu kanaatine varılmıştır. Hükümet temsilcilerinin metne suples veren bu kayıtların, Borçlar Kanununun daha ziyade sözlü anlaşmaları esas tutmuş olması, meslekin rijit hükümlerin tesirinden kurtarılarak işleyişinde daha geniş hareket serbestisi vermek, mülhem oldukları yabansı mehazlerde de bu türlü hükümlere tesadüf edilmiş olmasından ileri geldiği şeklindeki mütalâaları karşısında dahi komisyon bu suples verici hükümlere metinde kaldığı takdirde yazılı mukavele mecburiyeti mekanizmasının maksada uygun bir şekilde çalışmayacağı kanaatine vararak birinci fıkranın «yazılı mukavelede, sözlü anlaşmalarla yapılacak değişiklikler ancak gazetecinin lehine olmak suretiyle muteberdir.» cümlesiyle aynı maddenin ikinci fıkrası metinden çıkarılmak suretiyle madde kabul edilmiştir.

Beşinci madde : Hükümet tasarısında mevcut olmıyan fakat dördüncü maddeyi daha vazih hale getiren ilâve bir madde olarak Hükümet temsilcileri tarafından teklif edilmiş ve üzerinde yapılan uzun görüşmelerden sonra beşinci madde olarak tasarıya ilâvesi uygun görülmüştür. Müddeti muayyen olmıyan iş akitlerinde feshin ihbarı yapıldıktan sonra mühletin inkazası beklenmeden 6 ve 7 nci maddelerde yazılı ihbar müddetlerine tekabül eden ücret miktarındaki tazminatın her iki tarafca da ödenmesi halinde akdin derhal feshi hususunda taraflara bir hak tanınmasını derpiş eden bu madde gerek meslekin hüsnü ifası ve gerekse gazeteci ile iş veren arasındaki akdin feshi ihbarından sonraki münasebetlerin yaratacağı karşılıklı huzursuzluğun izalesi bakımından da yerinde görülmüştür.

Altıncı madde : Hükümet tasarısındaki beşinci maddeye tekabül etmektedir. Madde metni tasarıdaki şekliyle bilhassa bir veya mütaadit iş yerlerinde geçen hizmetlerin fâsılalı veya fâsılasız olarak devam etmiş olmasının ihbar mühletini tâyin ve tesbitten birtakım karışıklıklara sebebiyet vereceği ve hassaten kıdem tazminatının hesabında hizmet yılı ve küsurundan kelimelerinin ne maksadı ifade ettikleri kesin ve açık olarak belli olmadığından komisyonda

tezahür eden temayül karşısında Hükümetin tabeli üzerine madde yeniden tanzim edilmek üzere muvakkaten iade edilmiş ve mütaakıp birleşime de getirdikleri yeni metin tereddütleri izale edecek mahiyette görülerek kabul edilmiştir.

Yedinci madde : Tasarının 6 ncı maddesine tekabül etmektedir. Madde « yazılı » kelimesinin ilâve edilmesiyle aynen kabul edilmiştir.

Sekizinci madde : Tasarıdaki 7 nci maddeye tekabül etmek üzere aynen kabul edilmiştir.

Dokuzuncu madde : Tasarıdaki 8 nci maddeye tekabül etmek olup metindeki ilk « günü gününe » kelimesi yerine bunun tatbikattaki zorluğu hattâ imkânsızlığı nazara alınarak »bir hafta içinde » kelimesi ikinci « günü gününe » kelimesi yerine de hemen kelimesinin konulmasıyla aynen kabul edilmiştir.

Onuncu madde : Tasarıdaki 9 ncü maddeye tekabül etmektedir. Bu madde mesleğine ilk intisap edecek olanlar için iktisap etmeleri icabeden vasıfların takdir ve tesbiti zımında kabulü düşünülen staj müddetini tâyin etmektedir. İşçiler için bu zaman bir ay olarak kabul edilmişse de fikrî faaliyeti bedenî faaliyetine galip bulunan bedenen ve fikren çalışan işçilerde bu müddetin mukavele ile tâyin ve tesbiti kabul edilmiştir. Gazetecilik meslekinin hususiyeti nazara alınarak ve elde katî kıstasların da bulunmayışı ve gazetecilik kadrosuna girebilmesi için iktisap etmesi lâzım gelen vasıfların daha hassas ölçülerle tâyin edilmesi icabedeceği ve gazetecilerde fikrî hizmet bakımından memurlar gibi düşünerek altı aylık müddetin bu esbabı mucibeyle yapıldığı ileri sürülmüşse de Hükümet temsilcileri miktar üzerinde ısrar etmedikleri beyan etmeleri ve komisyon üyelerinin temayül-leri karşısında staj müddetinin en çok üç ay olarak kabulü muvafık görülmüştür.

On birinci madde : Tasarıdaki, onuncu maddeye tekabül etmektedir. Birinci fıkra metninde mevcut meslek tâbirinden anlaşılması lâzım gelen mânanın muhtelif yorumlara sebep olabileceği, gazetecinin şeref ve şöhretiyle çalışmakta bulunduğu gazetenin meslekinde vukuagelecek değişikliklerin kabili telif olmadığı ve bu şan ve şöhretin ihlâl edilmiş bulunduğu meslek tâbirinin yarattığı ipham sebebiyle vazih bir şekilde ortaya atılmıyacağı bu itibarla meslekten anlaşılması lâzım gelen mânanın daha vazih tâbirlerle fıkra metnine ithalinin doğru olacağı müş-

terek bir kanaat olarak tezahür etmiş olduğundan yabancı metinlerde de maksadı daha açık şekilde ifade edebilecek olarak yer almış bulunan «veçhe ve karakter» kelimelerinin «meslek» kelimesi yerine konulması muvafık görülmüştür. Aynı fıkradaki «iktidarda bulunan Hükümete taraflar veya muhalif bir mevkutenin siyasi istikametini değiştirmesi gazeteciye bu hakkı vermez» cümlesi maddenin ruhiyle kabili telif görülmiyerek metinden çıkarılmıştır. Ayrıca aynı fıkrada bâzı kelime ve tâbir değişiklikleriyle birinci fıkra olarak kabul edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrası aynen kabul edilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrası «vazifesinin ifasıyle ilgili hususlarda», «fiil» kelimelerinin ilâvesiyle aynen kabul edilmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrası «yayında» kelimesi yerine «fiil ve harekette» kelimelerinin konulmasıyla aynen kabul edilmiştir.

Müddeti müayyen olan mukavelelerde vaziyetin vuzuh kesbetmesi bakımından 11 nci maddeye esas tasarıda mevcut olmadığı halde bir fıkra eklenmesi muvafık görülmüş ve bu suretle beşinci fıkra tedvin edilmiştir.

Madde 12 : Bu madde metni tasarıda «Kaza ve hastalık halinde ücret» serlevhasıyla 14 ncü madde olarak yer almıştır. Fakat madde metninin, akdin feshi ve tazminata müteallik olan hastalık ve kaza hallerine ait hükümleri ihtiva etmekte olması münasebetiyle serlevhanın «akdin tatbik edilemediği hallerde fesih ve yerinin de 12 inci madde olarak değiştirilmesi kabul edilmiştir. Tasarıdaki şekliyle fıkra fıkra müzakereye arz olunmuş birinci fıkradaki «ağır bir tedbirsizlik» tâbirinin ihmali de ifade edememekte bulunması, tedbirsizliğin aktif ve âdeta vukuu beklenmekte olan bir hâdiseye karşı bir nevi kaydı ifade edebileceği ihmalin ise tedbirsizlik yanında daha hafif bir kusur telâkki edilebileceği «ağır tedbirsizlik» tâbirinin iş veren aleyhine daha geniş vaziyetler ihdas edebileceği tedbirsizlik kelimesi yerine ağır bir ihmâl kelimesinin maksadı temine kâfi geleceği kanaatına varılmıştır.

Bir kaza veya hastalık eğer vazifesinin ifasıyle ilgili değilse bunda kusur ve ihmalin aranmasının yerinde olacağı ve fakat gazeteci meslekini ifa sırasında o vazife ile ilgili olarak

bir kaza veya hastalığa duçar olursa bunda kusur veya ihmâl aranmaksızın iş verene 5 ve 6 nci maddelerde yazılı hükümler dairesinde akdi feshetme hakkını tanımak icabedeceği ve keza gazetecinin şahsını ilgilendiren bir mâzeret veya kanunen yerine getirmeye mecbur olduğu bir vazife sebebiyle iş göremediği hallerde de yine birinci fıkra hükmünün uygulanması ancak iş görememe, 16 nci maddede yazılı hallerde ileri gelmişse o takdirde bu madde hükmünün tatbik edileceği prensiplerine uygun bir şekilde 12 nci madde fıkraları yeniden ve değişiklikler yapmak suretiyle tedvin ve kabul edilmiştir.

Madde 13 : Tasarıdaki 11 nci maddeye tekbül etmektedir. Birinci fıkra aynen kabul edilmiştir. İkinci fıkra hükmünün Borçlar Kanununun 348 nci maddesiyle tearuz teşkil edip etmiyeceği hakkında ileri sürülen fikir etrafındaki görüşmeler sonunda Borçlar Kanununun rekabet memnuiyeti hükmünün burada bahis mevzuu olamayacağı kanaatine varılmıştır. Bu fıkra hükmü bir gazeteciye hizmet mukavelesinin hitamını mütaakıp diğer bir iş yerinde çalışma imkânını ve serbestisini vermektedir. Yalnız metindeki «muayyen» kelimesinin müphem mânası tatbikatta bâzı yanlışlıklara sebebiyet verebileceği düşünülerek bu kelime kaldırılmış ve fıkra tadilen kabul edilmiştir.

Tasarıdaki üçüncü fıkra madde metninden tamamen kaldırılmıştır. Zira iş vereni şiddetle tazyik eden bu hükmün basın meslekinde çalışanlarla çalıştırılanların karşılıklı hukuklarını himayeye mâtuf olan bu kanunun ruhiyle kabili telif görülmemiş ve iş hürriyetini selbedecek mahiyette görülmüştür.

Madde 14 : Tasarıdaki 12 nci maddeye tekbül etmekte olup aynen kabul edilmiştir.

Madde 15 : Tasarıdaki 13 ncü maddeye tekbül etmekte olup aynen kabul edilmiştir.

Madde 16 : Tasarıda 15 nci madde olarak yer almıştır. Tasarıdaki şekle göre iki fıkra olarak tedvin edilen maddenin ilk fıkrasında talim, manevra, kısmi ve umumi seferberlik hallerini aynı mahiyette telâkki eden görüşe komisyonumuz iştirak etmemiş gerek tasarıya meyhaz olan yabancı memleketler mevzuatında bir

iş karşılığı olmaksızın iş verenin gazeteciye ücret ödemesini âmir olan askerlik halinin manevra ve talim devrelerine inhisar ettirilmiş olması gerekse memleketin realiteleri ve geçmiş yıllardaki örnekler muvacehesinde bunların ayrı ayrı mütalâa edilmesinin lüzumlu olduğu kanaatine varılmıştır.

Kısmî ve umumi seferberlik hali ile muvazaflık hizmetinin gerek süre gerek mahiyet bakımından birbirlerinden büyük farklarla ayrılmış oldukları, bu devrelerdeki askerlik hizmeti esnasında iş verenin gazeteciye bir iş karşılığı olmaksızın ödeyeceği ücret miktar ve zamanının tâyininde bunaltıcı hükümlerinden tevakkî edilmesi lâzımgeliceği kanaatine varılmıştır. Bu itibarla talim ve manevra zamanında ödenecek ücretin devam ve miktarındaki ölçülerin, ne kadar süreceği kestirilemeyecek olan kısmî ve umumi seferberlik hallerinde de aynen tatbikına imkân bulunamayacağı düşünülerek kısmî ve umumi seferberlik hallerinde ancak bu hükümlerin üç ay için uygulanmasının daha âdilâne olacağı ve bu suretle İş Kanunundaki hükümlerle de bir tenazur tesis edilebileceği düşünülmiştir.

Muvazzaflık askerlik hizmeti esnasındaki ücret meselesinde etraflı görüşmeler cereyan etmiş olup gerek memur statüsünde ve gerekse İş Kanununda muvazzaf askerlik hizmetleri esnasında bu Kanunda derpiş edilen iki yıldan az olmamak üzere aldıkları aylığın üçte birinin ödeneceği şeklinde bir kayıt olmadığı gibi mütalâalar ileri sürülmüştür. Buna mukabil gazetecilik meslekinin hususiyetleri ve esasen mevcut teamül dolayısıyla devam etmekte olan fiilî durumun Kanunla teyidinden başka bir mahiyet taşımayan bu hükmün kabulünde mahzur olmayacağı ancak «mukaveleden başka türlü bir sarahat yoksa kaydının fıkra metnine ithaliyle gazete sahibine de bidayette mukavele ile sağlanabileceği bir hakkın tanınmasının doğru olacağı mülâhazasıyla 16 nci madde arzemiş bulunduğumuz mucip sebepler karşısında prensipleri daha iyi ifadelendirecek şekilde 7 fıkra halinde tādilen tanzim ve kabul edilmiştir.

Madde 17 : Tasarıdaki 16 nci maddeye tekbül etmektedir. Birinci fıkra metninde hürriyeti tahdit edici bir ceza ile mahkûm olan

gazetecinin ücretini almakta devam edeceği hükmü karşısında gazete sahibi ve mesul müdürünün hiçbir sunutaksiri olmadan gazetecinin yapabileceği gayrimeşru bir hareket neticesi hürriyeti tahdit edildiği takdirde bu türlü gazeteciye iş veren tarafında ücretinin verilmesinin âdilâne olmayacağı fikri ortaya atılmış ve Komisyon tarafından benimsenmiştir. Bu itibarla birinci fıkra bu mahzuru ortadan kaldıracak ve daha âdilâne olacak şekilde tadil edilmiştir.

Hükümet tasarısında hürriyeti tahdit,, gazetecinin bu hürriyeti tahdide mesnet teşkil eden yayını yapan mevküteden ayrılmasından sonra ve başka bir mevkütede çalıştığı sırada vukua geldiği takdirde ücretinin hangi mevküteden alacağı vaziyetini derpiş eden bir hüküm sevkedilmemiş olduğundan bu hali bir hükme bağlayan metin maddeye ikinci fıkra olarak eklenmiştir. Tasarıdaki ikinci fıkra üçüncü fıkra olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 18. : Tasarıdaki 17 nci madde olarak görülen metinde son satırdaki «tutarının» kelimesi yerine «miktarının» kelimesi konularak aynen kabul edilmiştir.

Madde 19 : Tasarıdaki 18 nci madde hükmü gazetecilik meslekinin icrasındaki hususiyet ve çalışma saatlerinin iş hayatına göre ayarlanması bakımından arzettiği durum nazara alınarak bu hususların mukavele metnine tarafların rıza ve muvafakatiyle dercedilmesinin daha uygun olacağı kanaatiyle tasarıdan çıkarılmıştır. Tasarıdaki haftalık tatil serlevhalı 19 ncu madde komisyonca da 19 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 20 : Birinci fıkradaki «günlerde gazete» yerine «günlere mahsus gazete» şeklinde bir değişiklik yapılarak iki fıkra halinde bulunan madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 21 ; Hükümet tasarısındaki metin aynen kabul edilmiştir.

Madde 22 : Sendikalar sitasüsü ile ilgili olan «bu sendikalar da kendi aralarında sendika birlikleri teşkil edebilirler» cümlesi haşiv telâkki edildiği için metinden çıkarılmak suretiyle 22 nci madde kabul edilmiştir.

Madde 23 : Aynen kabul edilmiştir.

Madde 24 : Aynen kabul edilmiştir.

Madde 25 : Tasarıda butlan serlevhasıyla

yer almış bulunan 25 nci madde mukaddem maddelerde buna dair mütaaddit hükümlerin mevcut bulunduğu nazara alınarak haşiv mahiyetinde telâkki edildiğinden tasarıdan çıkarılmıştır. Bu itibarla tasarıdaki 26 nci madde komisyonumuzca 25 nci madde olarak ve maksada daha uygun ve vâzih bir şekilde tedvin edilmek suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 27 : Hükümet tasarısındaki cezai hükümleri ihtiva eden bu madde 12 fıkra olarak tanzim edilmiş olup bir madde içerisinde bu kadar fazla fıkra toplanmasının kanun tekniğine uygun olmayacağı kanaatiyle cezai hükümlerin mahiyet ve miktarları da göz önünde bulundurmak suretiyle 4 madde halinde tedvini uygun görülmüştür. Hükümetin teklifi üzerine ve konuşulma sırasında komisyonda beliren temayüllere uygun bir şekilde hazırlanmak üzere maddeten Hükümete iade edilmiş, ertesi celsede 4 madde halinde getirilen cezai hükümler 27, 28, 29, 30 ncu maddeler halinde kabul edilmiştir.

Geçici madde birdeki 27 rakamı 26 olarak, (1) yerine de (a) harfi şeklinde tashih yapılarak aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 2 : Metnindeki muteber ve ihticaca salih mânasını tazammun eden «kanıtlı» kelimesi belgenin haddizatında muteber olması bir kaidei esasiye olduğuna göre bu kelime haşiv olduğundan kaldırılmıştır. Ayrıca «en geç 1952 yılı sonuna kadar» yerine «bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir yıl içinde» ibaresi konmuş ve yine «kanununa» yerine «kurumuna» kelimesinin ilâve edilmesiyle madde kabul edilmiştir.

Geçici madde 3 : Tasarıdaki metin aynen kabul edilmiştir.

Kamutayın yüksek tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Çalışma Komisyonu
Başkanı ve bu Rapor

Sözcüsü	Kâtip
Manisa	Giresun
N. Körez	D. Köymen
Bingöl	Bursa
F. F. Düşünsel	R. Aybar
İstanbul	İstanbul
N. Tlabar	A. Topçu
	İstanbul
	İzmir
	S. Giz

İzmir
A. Tekön

Kocaeli
Y. Kişioğlu

Kırşehir
H. S. Erkut
İmzada bulunamadı
Seyhan
Y. Z. Eker
İmzada bulunamadı

Sinob
Bâzı maddelerin kabul
edilmiş şekillerine ve
hükümlerine muhalifim.
Dr. M. Tümerkan

Urfa
F. Ayalp

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında Kanun tasarısı

Kanunun şümülü

MADDE 1. — Bu kanunun hükümleri, Türkiye’de yayınlanacak mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanlarında veya benzeri yayın müesseselerinde ve matbaalarında başmuharrirlik, muharrirlik, mesul müdürlük, istihbarat şefliği, muhabirlik, mütercimlik, musahhihlik, fotoğrafçılık, ressam, karikatürist, telsizcilik, gazete müdürlüğü ve idare müdürlüğü gibi her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki «İşçi» tarifi şümülü haricinde kalan kimseler hakkında uygulanır. Bu kanunun şümülüne giren fikir ve sanat işlerinde ecir olarak çalışanlara «Gazeteci» denir.

İstisnalar

MADDE 2. — Birinci maddenin şümülü dâhilinde bulunup da Devlet, vilâyet ve belediyeler ve İktisadi Devlet Teşekkül ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası bu teşekküllere ait şirketlerde istihdam edilen memur ve hizmetliler hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

Bildirilmesi lâzım gelen hususlar

MADDE 3. — Bu kanunun şümülüne girecek mahiyetteki bir müesseseyi işletmekte olanlar, tesis edenler, devir alanlar ve kapatanlarla bu kabîl bir müessesenin iştigal mevzuunu kısmen veya tamamen değiştirenler yahut da kendisine intikal eden böyle bir müesseseyi işletmeye devam edenler veya kapatanlar (müessesenin un-

ÇALIŞMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında Kanun tasarısı

Kanunun şümülü

MADDE 1. — Bu kanun hükümleri Türkiye’de yayınlanan mevkutelerle haber, fotoğraf ajanlarında veya benzeri yayın müesseselerinde ve matbaalarında başmuharrirlik, muharrirlik, mesul müdürlük, yazı işleri müdürlüğü, istihbarat şefliği, muhabirlik, mütercimlik, musahhihlik, foto muhabirliği, ressamlık, karikatürçülük, istihbarat telsizciliği ve radyoculuğu, gazete müdürlüğü ve idare müdürlüğü gibi her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki « işçi » tarifi şümülü haricinde kalan kimselerle bunların iş verenleri hakkında uygulanır. Bu kanunun şümülüne giren fikir ve sanat işlerinde ecir olarak çalışanlara (gazeteci) denir.

İstisnalar

MADDE 2. — Birinci maddenin şümülü dâhilinde bulunup da Devlet, vilâyet ve belediyeler ve İktisadi Devlet Teşekkül ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası bu teşekküllere ait şirketlerde istihdam edilen memur ve hizmetliler hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

Bildirilmesi lâzım gelen hususlar

MADDE 3. — Bu kanunun şümülüne girecek mahiyetteki bir müesseseyi işletmekte olanlar, tesis edenler, devir alanlar ve kapatanlarla bu kabîl bir müessesenin iştigal mevzuunu kısmen veya tamamen değiştirenler yahut da kendisine intikal eden böyle bir müesseseyi işletmeye devam edenler veya kapatanlar (müessese-

Hü.

Ça. K.

van ve adresini, müessese sahibinin isim ve hüviyeti ile adresini, yapılan işin nev'ini, burada çalışanların miktarını, bir intikal mevzuu bahis ise bunun şeklini ve tarihini) işletmeye başlama veya kapatma yahut da devralma veya istigal nev'ini değiştirme tarihinden itibaren bir ay içinde o iş yerinin kurulu bulunduğu mahal için İş Kanununun uygulanmasıyla görevli makama bizzat veya taahhütlü mektupla birdirmekle ödevlidirler. Bizzat müracaat edenlere bu müracaatlarını tevsik edecek bir belge verilir.

Yazılı mukavele mecburiyeti

MADDE 4. — Gazeteci ile kendisini çalıştıran iş veren arasındaki iş akdinin yazılı şekilde yapılması mecburidir. Yazılı mukavelede, sözlü anlaşmalarla yapılacak değişiklikler ancak gazetecinin lehine olmak şartıyla muteberdir.

Yazılı bir mukavele yapılmadığı takdirde gazetecilerin ücretleri ve diğer iş şartları aynı iş yerinde veya benzeri iş yerlerindeki aynı işlerde çalışan gazeteciler hakkında tatbik olunan en elverişli şartlara göre tayin olunur.

Akdin iş veren tarafından feshi

MADDE 5. — Birinci maddede yazılı müesseselerde geçmiş hizmeti fâsılasız olarak beş yılı doldurmuş olan gazetecinin işine son verilmesi, bu hususta yapılacak yazılı ihbardan üç ay geçtikten sonra muteber olur. Beş seneden az hizmeti olanlar için yazılı ihbar mühleti bir aydır. Hizmetine bu madde hükümleri dâhilinde son verilen gazeteciye her hizmet yılı ve küsuru için son aylığı esas ittihaz olunnmak suretiyle, her yıl için bir maaş tazminat verilir.

nin unvan ve adresini, müessese sahibinin isim ve hüviyetiyle adresini, yapılan işin nev'ini, burada çalışanların miktarını, bir intikal mevzuu bahis ise bunun şeklini ve tarihini) işletmeye başlama veya kapatma yahut da devir alma veya istigal nev'ini değiştirme tarihinden itibaren bir ay içinde o iş yerinin kurulu bulunduğu mahal için İş Kanununun uygulanmasıyla görevli makama yazılı olarak bizzat veya taahhütlü mektupla bildirmekle ödevlidirler. Bizzat müracaat edenlere bu müracaatlarını tevsik edecek bir belge verilir.

Yazılı mukavele mecburiyeti

MADDE 4. — Gazeteci ile kendisini çalıştıran iş veren arasındaki iş akdinin yazılı şekilde yapılması mecburidir.

Feshin ihbarı

MADDE 5. — Müddeti muayyen olmıyan iş akitlerinde feshin ihbarı bu kanunda yazılı mühletlere tâbidir.

6 ncı ve 7 ncı maddelerde yazılı ihbar mühletlerine tekabül eden ücret miktarlarındaki tazminatın iş veren veya gazeteci tarafından diğer tarafa önceden ödenmesi suretiyle akdin derhal feshi de caizdir.

Akdin iş veren tarafından feshi

MADDE 6. — Birinci maddenin şümülüne giren bir iş yerinde iş verenle arasındaki hizmet münasebeti bir veya mütaaddit mukaveleye istinaden fâsılasız olarak en az beş yıl sürmüş olan gazetecinin işine son verilmesi, yapılacak yazılı ihbardan üç ay geçtikten sonra muteber olur. Beş seneden az hizmeti olanlar için bu ihbar mühleti bir aydır.

Hizmetine bu madde hükümlerine göre son verilen gazeteciye feshi ihbar edilen muka-

Hü.

Ça. K.

Akdin gazeteci tarafından feshi

MADDE 6. — Gazeteci en az bir ay evvel iş verene ihbarda bulunmak suretiyle, iş akdini her zaman feshedebilir.

Müddetlerin artırılması

MADDE 7. — Yukarıki maddelerde yazılı ihbar mühletleri asgari olup mukavele ile artırılabilir.

Mülkiye âmirine bildirilecek hususlar

MADDE 8. — Mukavelenin imzalanışında iş verenle gazeteci, fesih halinde iş fesheden taraf, keyfiyeti bir beyanname ile mahallin en büyük mülkiye âmirine günü gününe bildirmeye mecburdur. Mülkiye âmirleri bu beyannamelerin birer örneğini gazetecinin kıdeminin tesbitine esas olmak üzere, günü gününe Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne bildirirler.

Tecrübe müddeti

MADDE 9. — Mesleke ilk intisap eden gazeteciler için tecrübe müddeti en çok altı aydır. Bu müddet içinde taraflar iş akdini ihbar mühletine ve tazminat mükellefiyetine tâbi olmaksızın feshedebilirler.

Ihbar mühletini beklemezsizin fesih hakkı ve tazminat

MADDE 10. — Bir gazetenin, meslekini gazetecinin şeref ve şöhretine halel verecek şekilde değiştirmesi halinde, gazeteci ihbar mühletini beklemeden iş akdini feshedebilir. İktidarda bulunan Hükümete taraftar veya muhalif bir mevkutenin siyasi istikametini değiştirmesi gazeteciye bu hakkı vermez.

İş akdini birinci fıkranın verdiği hakka dayanarak fesheden gazeteci, iş verenin kusuru

velenin taallük ettiği her hizmet yılı veya küsuru için son aylığı esas ittihaz olunmak suretiyle her yıl için bir aylık ücreti miktarında tazminat verilir. Ancak, yıllık hizmetin altı aydan az kısmı nazara alınmaz.

Akdin gazeteci tarafından feshi

MADDE 7. — Gazeteci en az bir ay evvel iş verene yazılı ihbarda bulunmak suretiyle iş akdini her zaman feshedebilir.

Müddetlerin artırılması

MADDE 8. — Yukarıki maddelerde yazılı ihbar mühletleri asgari olup mukavele ile artırılabilir.

Mülkiye âmirine bildirilecek hususlar

MADDE 9. — Mukavelenin imzalanışında iş verenle gazeteci, fesih halinde iş fesheden taraf, keyfiyeti bir beyanname ile mahallin en büyük mülkiye âmirine bir hafta içinde bildirmeye mecburdur. Mülkiye âmirleri bu beyannamelerin birer örneğini, gazetecinin kıdeminin tesbitine esas olmak üzere, hemen, Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne bildirirler.

Tecrübe müddeti

MADDE 10. — Mesleke ilk iktisap eden gazeteciler için tecrübe müddeti en çok üç aydır. Bu müddet içinde taraflar iş akdini ihbar mühletine ve tazminat mükellefiyetine tâbi olmaksızın feshedebilirler.

Ihbar mühletini beklemezsizin fesih hakkı ve tazminat

MADDE 11. — Bir mevkutenin veçhe ve karakterinde gazeteci için şeref veya şöhretini veya umumiyetle mânevi menfaatlerini ihlâl edici bir vaziyet ihdas edecek şekilde bâriz bir değişiklik vukuu halinde, gazeteci ihbar mühletini beklemeden akdi feshedebilir.

İş akdini birinci fıkranın verdiği hakka dayanarak fesheden gazeteci, iş verenin kusuru neticesinde iş akdini feshetmiş olsa idi ne

Hü.

neticesinde iş akdini feshetmiş olsa idi ne miktar tazminat alacak idi ise, o kadar tazminat istiyebilir.

Gazetecinin bilerek veya ağır bir ihmali neticesi olarak mevkutenin itibar veya şöhretine hanel verecek bir harekette bulunması mali iş verene ihbar mühletini beklemeden iş akdini derhal feshetmek hakkını veren ağır sebeplerden sayılır.

Gazetecinin, şeref ve şöhretine hanel verebilecek mahiyette bir yayında bulunması için iş veren tarafından vâkı isteği yerine getirmemesi hali iş verene ihbar mühletini beklemeksizin iş akdini feshetmek hakkını vermez.

Ça. K.

miktar tazminat alacak idiyse, o miktar tazminat istiyebilir.

Vazifesinin ifasıyle ilgili hususlarda gazetecinin bilerek veya ağır bir ihmali neticesi olarak mevkutenin itibar veya şöhretine hanel verecek fiil ve harekette bulunması hali iş verene ihbar mühletini beklemeden iş akdini derhal feshetmek hakkını veren ağır sebeplerden sayılır.

Gazetecinin, şeref ve şöhretine hanel verebilecek mahiyette bir fiil ve harekette bulunması için iş veren tarafından vâkı isteği yerine getirmemesi hali iş verene ihbar mühletini beklemeksizin iş akdini feshetmek hakkını vermez.

Müddeti muayyen olan mukavelelerde de yukarıda yazılı fesih hakkı mukavele müddetinin sona ermesini beklemeksizin kullanılabilir.

Akdin tatbik edilmediği hallerde fesih

MADDE 12. —

I -

A) İş verenele gazeteci arasındaki iş akdinin muayyen bir müddet için akdedilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, gazetecinin kendi kasdı veya ağır bir ihmali olmaksızın uğradığı hastalık veya kaza neticesinde iş görememek durumuna düşmesi halinde,

B) Müddeti muayyen olmıyan bir iş akdiyle bağlı bulunan gazetecinin şahsını ilgilendiren meşru bir sebep veya ifasından kaçınamıyacağı kanuni bir vazife hasebiyle işini göremediği hallerde,

C) Müddeti muayyen olan bir iş akdiyle bağlı bulunan gazetecinin yukarıki bentte yazılı sebepler dolayısıyla ardı ardına iki iş gününden fazla veya bir ay içinde ceman üç iş gününden fazla işini görememesi halinde, iş veren, iş akdini ancak bu kanunun (5) nci ve (6) ncı maddelerinde yazılı ihbar mühleti ve tazminat vecibelerini yerine getirmek suretiyle feshedebilir.

II - (A) bendinde bahsi geçen iş görememek durumunu tevlit eden kaza veya hastalık gazetecinin vazifesinin ifasıyle ilgili bir sebepten ileri gelmişse, kasıt veya ihmalin mevcut olup olmadığı nazara alınmaksızın, (I) numaralı fıkra hükümü uygulanır.

Hü.

Rekabet memnuiyeti

MADDE 11. — Gazeteci iş verenle yaptığı mukavelede aksi zikredilmediği takdirde, dışarıda, basınla alâkası olsun veya olmasın, başka iş tutmakta serbesttir.

İş akdinin feshinden sonra geçecek muayyen bir müddet için gazetecinin mesleğini icra serbestisini takyit eden hükümler bâttır.

Kendisinin kusuru olmaksızın işsiz kalmış olan bir gazeteci, çalışmak üzere bir mevkuteye müracaat ettiği takdirde, mesleke ilk defa olmak üzere intisap edeceklerine tercihan işe alınır.

Ücret

MADDE 12. — Kararlaştırılan ücret, hilâfına mukavele yapılmış olmadıkça, her ay peşin olarak ödenir. Gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemiye iş verenler bu ücretleri geçecek her gün için yüzde iki fazla ödemiye mecburdurlar.

Mukavele müddeti sona ermeden evvel kendisine atfedilebilecek bir kusuru olmaksızın işine nihayet verilen gazeteci, peşin almış olduğu ücretin henüz işlememiş bulunan kısmını iade etmeye mecbur tutulamaz.

Mukavele dışı yazılar

MADDE 13. — Bir mevkute de çalışan gazeteci, mukavele hükümleri dışında olarak iş veren tarafından sipariş edilen veya yayınlanması kabul edilen yazılar için ayrıca ücrete hak kazanır.

Kaza ve hastalık halinde ücret

MADDE 14. — Kendi kastı veya ağır bir tedbirsizliği olmaksızın uğradığı hastalık veya kaza neticesinde iş görememek durumuna düşen

Ça. K.

III - İş görememek durumu (16) ncı maddede yazılı hallerden ileri gelmişse, mezkûr madde hükümleri tatbik olunur.

IV - Bu maddenin (A) bendinde yazılı haller dolayısıyla vazife göremeyecek duruma düşüp de iş veren tarafından işinden çıkarılan gazeteci, âzami bir sene zarfında iyileştiği takdirde, tekrar eski işine tercihan alınır.

Rekabet memnuiyeti

MADDE 13. — Gazeteci iş verenle yaptığı mukavelede aksi zikredilmediği takdirde dışarıda, basınla alâkası olsun veya olmasın, başka iş tutmakta serbesttir.

İş akdinin feshinden sonraki zaman için gazetecinin mesleğini icra serbestisini takyit eden hükümler bâttır.

Ücret

MADDE 14. — Kararlaştırılan ücret, hilâfına mukavele yapılmış olmadıkça, her ay peşin olarak ödenir. Gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemiye iş verenler bu ücretleri geçecek her gün için yüzde iki fazlasıyla ödemeye mecburdurlar.

Mukavele müddeti sona ermeden evvel kendisine atfedilebilecek bir kusuru olmaksızın işine nihayet verilen gazeteci, peşin almış olduğu ücretin henüz işlememiş bulunan kısmını iade etmeye mecbur tutulamaz.

Mukavele dışı yazılar

MADDE 15. — Bir mevkute de çalışan gazeteci, mukavele hükümleri dışında olarak iş veren tarafından sipariş edilen veya yayınlanması kabul edilen yazılar için ayrıca ücrete hak kazanır.

Hü.

Ça. K.

gazeteci, kaza ve hastalığa uğradığı zaman iş akdinin iş veren tarafından feshi halinde 5 nci maddede yazılı bulunan kıdem tazminatına hak kazanır. Sigorta hükümleri mahfuzdur.

Gazetecinin kendi kastı veya ağır bir tedbirsizliği neticesinde olmaksızın işini göremediği diğer hallerde de yukarki fıkra hükmü uygulanır.

Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı iş görememek hali ihbar mühletini bir ay tecavüz etmedikçe gazetecinin işine son verilemez.

Birinci fıkrada yazılı haller dolayısıyla vazife göremeyecek duruma düşüp de iş veren tarafından işinden çıkarılan gazeteci, âzami bir sene zarfında iyileştiği takdirde, tekrar eski işine tercihan alınır.

Askerlikte ücret

MADDE 15. — Talim, manevra, kısmî veya umumi seferberlik dolayısıyla silâh altına alınan gazeteci bu müddet zarfında iş karşılığı olmaksızın ücret hakkını muhafaza eder.

İlk muvazzaf askerlik hizmeti için silâh altına alınan gazeteciye, iki seneyi geçmemek üzere, son aldığı aylığın üçte biri ödenir.

Askerlikte ücret

MADDE 16. — Talim veya manevra dolayısıyla silâh altına alınan gazeteci bu müddet zarfında, iş karşılığı olmaksızın, ücret hakkını muhafaza eder. Ancak, yedek subay olarak veya sair suretlerle askerî hizmet karşılığı aylık alan gazetecinin almakta bulunduğu bu aylık kendi işinden aldığı ücretten az ise, iş veren gazeteciye yalnız aradaki farkı ödemekle mükelleftir.

Kısmi veya umumi seferberlik dolayısıyla silâh altına alınan gazeteci hakkında, üç ay için bu maddenin birinci fıkrası hükümleri uygulanır.

İlk muvazzaf askerlik hizmeti için silâh altına alınan gazeteciye, mukavelede başka türlü sarahat olmadığı takdirde, iki seneyi geçmemek üzere son aldığı aylığın üçte biri ödenir.

İş verenle gazeteci arasındaki iş akdinin muayyen bir müddet için akdedilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, gazetecinin bu maddenin birinci fıkrasında gösterilen haller dolayısıyla silâh altında bulunduğu müddetçe iş akdi iş veren tarafından feshedilemez. Gazeteci bu maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında gösterilen haller dolayısıyla silâh altına alındığı takdirde gazetecinin durumu bu fıkralardan hangisine temas etmekte ise iş veren iş akdini ancak o fıkrada gösterilmiş bulunan süre geçtikten sonra feshedilebilir. Bu gibi hallerde de gazeteci ile iş veren arasındaki iş akdinin muayyen

Mahkûmiyet veya yayının tadili halinde ücret

MADDE 16. — Mensup olduğu mevkutedeki bir yayın dolayısıyla hürriyeti tahdit edici bir ceza ile mahkûm olan gazeteci ücretini almakta devam eder.

Her ne sebeple olursa olsun, neşriyatı tatil edilen mevkutede çalışanlar, tatil tarihinden itibaren iki ay müddetle ücretlerini alırlar.

Gazetecinin ölümü

MADDE 17. — Gazetecinin ölümü sebebiyle iş akdinin sona ermesi halinde, eşi ve çocuklarına ve bunlar bulunmadığı takdirde, geçimi kendisine terettüp eden ailesi efradına müteveffanın aylık ücretinin üç misli tutarında bir tazminat verilir.

bir müddet için akdedilmiş olup olmadığına bakılmaz. Akdın feshi bu kanunda yazılı hükümlere tâbidir.

Gazeteciyle iş veren arasındaki mukavele esasen muayyen bir süreyi ihtiva edip de bu süre gazetecinin silâh altında bulunduğu sırada kendiliğinden bitiyorsa, iş veren mukavelenin bu suretle sona ermesinden itibaren bu madde yazılı olan ücretleri gazeteciye ödemekle mükellef tutulamaz.

Bu müddet yazılı bulunan hükümler iş veren tarafından gazeteciye askerlik halinde ücret verilmesi hakkında daha elverişli hak ve menfaatler sağlıyan mukavele, teamül veya âdetlerden doğan haklara halel getirmez.

Mahkûmiyet veya yayının tatili halinde ücret

MADDE 17. — Mensup olduğu mevkutedeki bir yayın dolayısıyla hürriyeti tahdide uğriyan gazeteci ücretini iş verenden almakta devam eder. Yayın, mevkute mesul müdürünün veya mevkute sahibinin haberi olmadan yaptırıldığı veya mesul müdürün tetkikından geçirilerek neşri takarrür eden şekil üzerinde tahrifat, tadilât, tay yahut da ilâveler iera olunduğu takdirde böyle bir yayın dolayısıyla hürriyeti tahdide uğriyan gazeteci bu hükümden faydalanamaz.

Birinci fıkradaki hürriyet tahdidi gazetecinin o mevkuteden ayrılmasından sonra vukua gelmişse, gazetecinin bahsi geçen mevkuteden son aldığı ücreti miktarındaki tazminat, hürriyeti tahdit edildiği müddetçe, her ay yayının yapılmış olduğu mevkute sahibi tarafından ödenir.

Her ne sebeple olursa olsun, neşriyatı tatil edilen mevkutede çalışanlar, tatil tarihinden itibaren iki ay müddetle ücretlerini alırlar.

Gazetecinin ölümü

MADDE 18. — Gazetecinin ölümü sebebiyle iş akdinin sona ermesi halinde, eşi ve çocuklarına ve bunlar bulunmadığı takdirde, geçimi kendisine terettüp eden ailesi efradına müteveffanın aylık ücretinin üç misli miktarında bir tazminat verilir.

Hü.

Çalışma süresi

MADDE 18. — Hizmetin mahiyeti itibariyle müessese dâhilinde müstemirren çalışanların mesaisi sekiz saati geçemez. Saat on sekizden sonraya isabet eden hizmetlerin bir saati iki saat sayılır ve sekiz saatten fazla hizmetler için gazeteci bu fazla saatlerle mütenasiben ayrıca ücrette istihkak kesbeder.

Haftalık tatil

MADDE 19. — Her altı günlük fiilî çalışmayı mütaakıp gazeteciye bir günlük dinlenme tatili verilmesi mecburidir.

Günlük gazetelerin intişar etmiyeceği günler

MADDE 20. — Günlük gazetelerin Şeker Bayramının birinci ve ikinci günleriyle Kurban Bayramının ilk üç gününde intişar etmeleri memnudur. Bu günlerde gazete neşri hakkı gazetecilerin bağlı buldukları meslekî teşekküllere aittir.

Birinci fıkrada bahsi geçen bayram günlerinde çalışılmamış olması sebebiyle gazetecilerin ücretlerinden hiçbir suretle eksiltme yapılamaz.

Yıllık ücretli izin

MADDE 21. — Günlük bir mevkûtede çalışan bir gazeteciye, en az bir yıl çalışmış olmak şartı ile, yılda dört hafta tam ücretli mezuniyet verilir. Günlük bir mevkutedeki hizmeti on yıldan yirmi yıla kadar sürmüş olan bir gazetecinin yıllık ücretli izni beş hafta, yirmi yıldan fazla çalışmış bulunanın izni ise altı haftadır.

Günlük olmayan mevkütelerde çalışan gazetecilere her altı aylık çalışma devresi için iki hafta ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izinlerin hesabında, bu kanunun birinci maddesindeki «gazeteci» tâbirine girenlerin kıdemleri, iş akdinin devam etmiş veya fâsılalarla yeniden inikat etmiş olmasına bakılmaksızın gazetecilik meslekinde geçirdikleri hizmet süreleri nazara alınmak suretiyle tesbit edilir.

Yukardaki maddeler gereğince gazetecinin iş karşılığı olmaksızın ücret olarak geçirdiği müddetler ücretli izne esas olan hizmet yıllarının hesabından hariç tutulmıyacağı gibi bu müddetler

Ça. K.

Haftalık tatil

MADDE 19. — Her altı günlük fiilî çalışmayı mütaakıp gazeteciye bir günlük dinlenme tatili verilmesi mecburidir.

Günlük gazetelerin intişar etmiyeceği günler

MADDE 20. — Günlük gazetelerin Şeker Bayramının birinci ve ikinci günleri ile Kurban Bayramının ilk üç gününde intişar etmeleri memnudur. Bugünlere mahsus gazete neşri hakkı gazetecilerin bağlı buldukları meslekî teşekküllere aittir.

Birinci fıkrada bahsi geçen bayram günlerinde çalışılmamış olması sebebiyle gazetecilerin ücretlerinden hiçbir suretle eksiltme yapılamaz.

Yıllık ücretli izin

MADDE 21. — Günlük bir mevkûtede çalışan bir gazeteciye, en az bir yıl çalışmış olmak şartıyla, yılda dört hafta tam ücretli mezuniyet verilir. Günlük bir mevkutedeki hizmeti 10 yıldan yirmi yıla kadar sürmüş olan bir gazetecinin yıllık ücretli izni beş hafta, yirmi yıldan fazla çalışmış bulunanın izni ise altı haftadır.

Günlük olmayan mevkütelerde çalışan gazetecilere her altı aylık çalışma devresi için iki hafta ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izinlerin hesabında, bu kanunun birinci maddesindeki «gazeteci» tâbirine girenlerin kıdemleri, iş akdinin devam etmiş veya fâsılalarla yeniden inikat etmiş olmasına bakılmaksızın gazetecilik meslekinde geçirdikleri hizmet süreleri nazara alınmak suretiyle tesbit edilir.

Yukardaki maddeler gereğince gazetecinin iş karşılığı olmaksızın ücret olarak geçirdiği müddetler ücretli izne esas olan hizmet yıllarının hesabından hariç tutulmıyacağı gibi bu

Hü.

ücretli izin sürelerinden de mahsup veya tenzil edilemez.

Sendika

MADDE 22. — Gazeteciler aralarında 5018 sayılı Kanun hükümleri dâhilinde sendikalar kurabilirler. Bu sendikalar da kendi aralarında sendika birlikleri teşkil edebilirler.

Sosyal sigorta

MADDE 23. — Gazeteciler 3008 sayılı İş Kanununun yedinci faslı ile 4772 sayılı İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası, 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası ve 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası kanunlarına tâbidir.

Teftiş ve murakabe

MADDE 24. — Bu kanun hükümlerinin düzen altında yürümesini sağlamak üzere yapılması gerekli görülecek takip, murakabe ve teftişler Çalışma Bakanlığı tarafından yürütülür. Bu hususta (3008) sayılı İş Kanununun iş hayatının murakabe ve teftişine ait bulunan altıncı faslı hükümleriyle aynı kanunun bu hükümlerle ilgili ceza maddeleri uygulanır.

Butlan

MADDE 25. — İş mukavelelerine bu kanuna aykırı olarak konulacak hükümler bâtildir.

Kazançların azaltılamıyacağı

MADDE 26. — Bu kanun muhtelif hükümlerin tatbiki gazetecilere ait kazançların daha aşağı hadlere indirilmesi için sebep tutulamaz.

Ceza hükümleri

MADDE 27. — 1. Çalıştırdığı gazeteci ile (4) ncü maddede gösterilen şekilde yazılı iş akdi yapmayan;

2. 5 ne maddede veya 14 ncü maddenin birinci fıkrasında bahsi geçen tazminata hak kazanmış bulunan gazeteciye bu tazminatı tediye etmeyen;

Ça. K.

müddetler ücretli izin sürelerinden de mahsup veya tenzil edilemez.

Sendika

MADDE 22. — Gazeteciler, aralarında, 5018 sayılı Kanun hükümleri dâhilinde sendikalar kurabilirler.

Sosyal sigorta

MADDE 23. — Gazeteciler 3008 sayılı İş Kanununun yedinci faslıyla 4772 sayılı İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları, 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası ve 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası kanunlarına tâbidir.

Teftiş ve murakabe

MADDE 24. — Bu kanun hükümlerinin düzen altında yürümesini sağlamak üzere yapılması gerekli görülecek takip, murakabe ve teftişler Çalışma Bakanlığı tarafından yürütülür. Bu hususta 3008 sayılı İş Kanununun iş hayatının murakabe ve teftişine ait bulunan altıncı faslı hükümleriyle aynı kanunun bu hükümlerle ilgili ceza maddeleri uygulanır.

Kazançların azaltılamıyacağı

MADDE 25. — Bu kanunun uygulanması neticesi olarak iş verene terettüp eden vecibeler, gazetecilerin ücret ve sair haklarının daha aşağı hadlere indirilmesine sebep tutulamaz.

Ceza hükümleri

MADDE 26. — a) Çalıştırdığı gazeteci ile (4) ncü maddede gösterilen şekilde yazılı iş akdi yapmayan;

b) (6) ne maddenin ikinci fıkrasında bahsi geçen tazminatı gazeteciye ödemiye;

c) (18) ne maddede yazılı tazminatı o maddede gösterilmiş bulunan hak sahiplerine

Hü.

3. 14 ncü maddenin üçüncü fıkrasında yazılı bulunan mühlet henüz sona ermeden gazetecinin işine son veren;

4. 17 nci maddede yazılı tazminatı bu maddede gösterilmiş bulunan hak sahiplerine ödemiş;

5. 18 nci maddedeki çalışma sürelerine ait hükme riayet etmeyen veya saat 18 den sonrakı çalışma devresine ait ücretleri bu maddede gösterilen şekilde hesaplamayan yahut da bu madde gereğince gazeteciye verilmesi lâzımgelen fazla saatlerle çalışma ücretini tediye etmeyen iş veren 25 liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına çarptırılır.

6. 12 nci madde hükmüne aykırı olarak gazetecinin ücretini ödemiş;

7. 15 nci maddenin birinci veya ikinci fıkralarında yazılı bulunan hallerde gazeteciye verilmesi icabeden ücreti ödemiş;

8. 16 ncı maddenin birinci veya ikinci fıkrası gereğince gazeteciye vermekle mükellef bulunduğu ücreti ödemiş;

9. 20 nci maddede yazılı bulunan günlerde gazetecilerin bu günlere ait bulunan ücretlerini ödemiş veya bu ücretlerde kesinti yapan, İş veren hakkında (50) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

10. Bu kanunun (20) nci maddesiyle günlük gazeteler hakkında intişar memnuiyeti kabul edilmiş olan günlerde bahsi geçen maddede yazılı bulunan meslekî teşekküllerden gayri kimseler tarafından gazete neşredildiği takdirde, neşreden kimse hakkında (5 000) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

11. Gazeteciye bu kanunun (21) nci maddesindeki esaslar dairesinde yıllık izin vermiş veya izin vermiş olup da gazeteciye izin müddetine ait ücreti ödemiş iş veren, yıllık izin vermediği veya izin süresine ait ücretlerini ödemediği kimselerin izin müddetlerine tekkabül eden ücretler yekûnunun iki misli tutarında ağır para cezasına çarptırılır.

12. Kanunun (26) ncı maddesi hükmüne aykırı hareket eden iş veren hakkında gazetecilere ait kazançların daha aşağı hadlere indirilmesinden dolayı bu kimselerin uğradıkları zararın iki misli tutarında ağır para cezası hükmolunur.

Ça. K.

ödemeyen iş veren (25) liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına çarptırılır.

MADDE 27. — a) (14) ncü maddede yazılı ücreti gazeteciye zaruret olmaksızın vaktinde ödemeyen;

b) (16) ncı maddenin birinci veya ikinci yahut da üçüncü fıkralarında yazılı bulunan hallerde gazeteciye verilmesi icabeden ücreti ödemeyen;

c) (17) ncı maddenin birinci veya üçüncü fıkralarında yazılı hallerde gazeteciye verilmesi lâzımgelen ücreti yahut da aynı maddenin ikinci fıkrasında bahsi geçen tazminatı ödemiş;

ç) (20) ncı maddede yazılı bulunan günlerde gazetecilerin bu günlere ait ücretlerini zaruret olmaksızın ödemeyen iş veren hakkında (50) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

MADDE 28. — Bu kanunun (20) nci maddesi ile günlük gazeteler hakkında intişar memnuiyeti kabul edilmiş olan günlerde, günlük gazetelerin neşrine devam bulunduğu veya bahsi geçen maddede yazılı meslekî teşekküllerden gayri kimseler tarafından o günlere mahsus gazete neşredildiği takdirde, neşreden kimse hakkında (5 000) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

MADDE 29. — Gazeteciye bu kanunun (21) nci maddesindeki esaslar dairesinde yıllık izin vermiş veya izin vermiş olup da izin müddetine ait ücreti ödemeyen iş veren, yıllık izin vermediği veya izin süresine ait ücretlerini ödemediği kimselerin izin müddetlerine tekkabül eden ücretler yekûnunun iki misli tutarında ağır para cezasına çarptırılır.

MADDE 30. — Bu kanunun (25) ncı maddesi hükmüne aykırı hareket eden iş veren hakkında, gazetecilere ait ücret ve sair hakların daha aşağı hadlere indirilmesinden dolayı bu kimselerin uğradıkları zararın iki misli tutarında ağır para cezası hükmolunur.

Hü.

Ça. K.

GEÇİCİ MADDE I. — İş verenler bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde kendi iş yerlerinde çalışan gazetecilerle bu kanunda yazılı esaslar dâhilinde yazılı mukavele akdetmeye mecburdurlar. Bu hükme riayet etmiyen iş verenler hakkında (27) nci maddenin (1) nci bendinde yazılı ceza tatbik olunur.

GEÇİCİ MADDE II. — Bu kanunun neşri tarihinde 35 yaşını geçmiş bulunan gazetecilerden, mezkûr tarihten önceki 5 yıl içinde gazetecilik meslekinde veya İş Kanununa tâbi iş yerlerinde en az 1.000 gün çalışmış olan ve bu hizmet sürelerini göstermek üzere çalışmış oldukları iş yerlerinden alacakları kanıtlı belgeleri en geç 1952 yılı sonuna kadar İşçi Sigortaları Kanununa tevdi edenler, 5417 sayılı Kanunun . . . sayılı Kanunla değiştirilen geçici 1 nci maddesinde yazılı şartlarla İhtiyarlık Sigortasından faydalandırılırlar.

GEÇİCİ MADDE III. — 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun tatbikına geçildiği yerlerde, kanunun tatbiki tarihinden önce gazetecilik meslekinde veya İş Kanununun uygulandığı iş yerlerinde çalışmış bulunanlar, sözü geçen kanunun 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrası ile 14, 15 ve 18 nci maddelerinin tatbikatı bakımından, bu kanuna tâbi iş yerlerinde çalışmış ve bu müddet içinde hastalık ve analık sigortası primi ödemiş sayılırlar.

MADDE 28. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 29. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>A. Menderes</i>	Başbakan Yardımcısı
	<i>S. Ağaoğlu</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>H. Köymen</i>	Dev. B. V.
	<i>F. L. Karaosmanoğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Polatkan</i>

GEÇİCİ MADDE I. — İş verenler bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde kendi iş yerlerinde çalışan gazetecilerle bu kanunda yazılı esaslar dâhilinde yazılı mukavele akdetmeye mecburdurlar. Bu hükme riayet etmiyen iş verenler hakkında (26) nci maddenin (a) bendinde yazılı ceza tatbik olunur.

GEÇİCİ MADDE II. — Bu kanunun neşri tarihinde 35 yaşını geçmiş bulunan gazetecilerden, mezkûr tarihten önceki beş yıl içinde gazetecilik meslekinde veya İş Kanununa tâbi iş yerlerinde en az 1000 gün çalışmış olan ve bu hizmet sürelerini göstermek üzere çalışmış oldukları iş yerlerinden alacakları belgeleri en geç bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir yıl içinde İşçi Sigortaları Kurumuna tevdi edenler 5417 sayılı Kanunun sayılı Kanunla değiştirilen geçici birinci maddesinde yazılı şartlarla İhtiyarlık Sigortasından faydalandırılırlar.

GEÇİCİ MADDE III. — 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun tatbikına geçildiği yerlerde kanunun tatbiki tarihinden önce gazetecilik meslekinde veya İş Kanununun uygulandığı iş yerlerinde çalışmış bulunanlar 5502 sayılı Kanunun (9) ncu maddesinin ikinci fıkrasıyla (14), (15) ve (18) nci maddelerinin tatbikatı bakımından, bu kanuna tâbi iş yerlerinde çalışmış ve bu müddet içinde Hastalık ve Analık Sigortası primi ödemiş sayılırlar.

MADDE 31. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 32. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>K. Zeytinioğlu</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Muhlis Ete</i>	<i>Dr. E. H. Üstündağ</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>S. Yırcalı</i>	<i>N. Ökmen</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve
<i>S. Kurtbek</i>	İşletmeler Bakanı V.
	<i>N. Özsan</i>

**Danıştay'da açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı ile iki üyelik için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu
(3/326)**

T. C.

Başbakanlık

24 . 5 . 1952

Yazı İşleri ve Sicil Müdürlüğü

Özel No. 5/2 - 1473, 6/1546

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Danıştayda açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı ile iki üyelik için 3546 sayılı Kanunun 3 ncu maddesine göre düzenlenen iki liste ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasına müsaadelerini rica ederim.

Başbakan
A. Menderes

Hükümetin listeleri

Danıştay İkinci Daire Başkanlığı aday listesi

1. Cudi Özal	Danıştay üyesi
2. Feyzi Erçin	» »
3. Tevfik Gerçeker	» »
4. İbrahim Senil	» »
5. Mesrur Kıp	» »

Danıştay üyelikleri aday listesi

1. Tümgeneral Hamdi Turgay	Askerî Yargıtay Üyesi
2. Yekta Aytan	Tarım Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisi.
3. Daniş Yurdakul	Merkez Valisi
4. Zeki Köymen	Afyon Valisi
5. Taki Gürkök	İçişleri B. Tetkik Kurulu Üyesi.
6. Feyzi Tugay	Müfettiş Vali
7. Kemal Hayıroğlu	Bayındırlık Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisi.
8. Mennan Yiğiter	Ekonomi ve T. B. İç Ticaret Genel Müdürü.
9. Yusuf Ziya Meriç	Ulaştırma Bakanlığı Müşavirlerinden.
10. Halit Üzel	Çalışma B. İşçi Sağlığı Genel Müdürü.

Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu

T. B. M. M.

*Adalet ve İçişleri Ko. ların-
dan kurulan Karma Komisyon*

Esas No. 3/326

Karar No. 8

7 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Danıştayda açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı ile iki üyelik için 3546 sayılı Danıştay Kanununun 3 nci maddesine göre Başbakanlıkça düzenlenen iki liste Karma Komisyonumuza havale edilmekle, adı geçen Kanunun 3 nci maddesi gereğince Adalet Bakanı ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı hazır olduğu halde toplandı.

Hükümetten gelen tezkere ve eki liste okundu, İkinci Daire Başkanlığı için Hükümet listesine ilâve olarak Ankara Milletvekili Hâmid Şevket İnce'nin, Danıştay üyelerinden Şeref Hocaoğlu'nun da 2 nci Daire Başkanlığı adayları meyanına ithal edilmesini talep eden önergesinin kabulünden sonra İkinci Daire Başkanlığı seçimi yapıldı. Oyların tasnifi neticesinde, Danıştay Üyesi Cudi Özal'ın 30, Danıştay Üyesi Şeref Hocaoğlu'nun 16, ve Danıştay Üyesi İbrahim Senil'in 15 oy kazandıkları görüldü.

Açık bulunan iki üyelik için; Hükümet listesine ilâve olarak Balıkesir Milletvekili Vacid Asena'nın, Danıştay Kanun sözcülerinden Salih Aktan'ın ve Amasya Milletvekili Kemal Eren, Bursa Milletvekili Necdet Yılmaz ve Zonguldak Milletvekili Avni Yurdabayrak'ın müşterek imza ile İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Umum Müdürü Ali Rıza Ünal'ın da adaylar meyanına ithali hakkındaki önergeleri ve Büyük Millet Meclisi Başkanlığına müracaat eden Danıştay Kanun Sözcüsü Celâlettin Göydün ile Danıştay Başyardımcılarından Yusuf Vardar'ın adaylar meyanına ithali hakkındaki dilekçeleri de kabule şayan görülerek seçim yapıldı. Oyların tasnifi sonunda;

Tarım Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisi Yekta Aytan'ın 32, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü Mennan Yiğiter'in 32, Askerî Yargıtay üyelerinden Tümgeneral Ham-

di Turgay'ın 29, Danıştay kanun sözcülerinden Celâlettin Göydün'ün 24, Danıştay başyardımcılarından Yusuf Vardar'ın 23, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürü Ali Rıza Ünal'ın 22 oy kazandıkları görüldü.

Buna göre İkinci Daire Başkanlığı ve iki üyelik için ayrı ayrı iki cetvel tanzim edilmiştir.

Mütaakip muamelesinin ifası için Kamutayın yüce tasvibine arz olunmak üzere yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet ve İçişleri Komisyonlarından Kurulan Karma Komisyon Başkanı

Izmir Milletvekili

H. Özyörük

Sözcü

Manisa

S. Ergin

Kâtip

Balıkesir	Amasya	Ankara
<i>Vacid Asena</i>	<i>K. Eren</i>	<i>O. T. İltekin</i>
Ankara	Balıkesir	Balıkesir
<i>H. Ş. İnce</i>	<i>S. Başkan</i>	<i>M. Tunçay</i>
Bingöl	Bursa	Çoruh
<i>M. N. Okcuoğlu</i>	<i>N. Yılmaz</i>	<i>Z. Ural</i>
Çorum	Çorum	Edirne
<i>B. Koldaş</i>	<i>S. Özer</i>	<i>M. Enginün</i>
Erzurum	İsparta	İsparta
<i>E. Karan</i>	<i>K. Demiralay</i>	<i>T. Tola</i>
İstanbul	İstanbul	İzmir
<i>A. Moshos</i>	<i>F. H. Demirelli</i>	<i>P. Arat</i>
Kırklareli	Kütahya	Maras
<i>F. Üstün</i>	<i>Y. Aysal</i>	<i>M. Özsoy</i>
Muğla	Niğde	Samsun
<i>Y. Başer</i>	<i>F. Ecer</i>	<i>M. Özkefeli</i>
Sinob		Sivas
<i>M. Acar</i>		<i>E. Damalı</i>
Van		Zonguldak
<i>I. Akın</i>		<i>A. Yurdabayrak</i>

Trabzon

Danıştay kanuna göre seçimlerde Adalet ve İçişleri Bakanlarının huzurları şarttır. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu İçişleri Bakan Vekili değildir.

Bu sıfatla huzuru bu bapta kanuna ve Anayasaya uygun değildir. Muamele böylece kanuna usule mutabık olmadığından muhalifim.

5 Haziran 1952

H. Orhon

Adalet ve İçişleri Komisyonlarından kurulan Karma komisyonun listeleri

Danıştayda açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı için Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyonunda yapılan seçime ait liste

Adı ve Soyadı	Memuriyeti	Kazandığı oy adedi
Cudi Özal	Danıştay üyesi	30
Şeref Hocaoğlu	» »	16
İbrahim Senil	» »	15

Danıştayda açık bulunan iki üyelik için Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyonunda yapılan seçime ait liste

Adı ve Soyadı	Memuriyeti	Kazandığı oy adedi
Yekta Aytan	Tarım Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisi	32
Mennan Yiğiter	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü	32
Tümgeneral Hamdi Turgay	Askerî Yargıtay üyesi	29
Celâlettin Göydün	Danıştay Kanun Sözcüsü	24
Yusuf Vardar	Danıştay yardımcılarında	23
Ali Rıza Ünal	İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürü	22

